

**BİR KAMU VESAYETİ ORGANI OLARAK VASİ VE VASİNİN
HUKUKİ SORUMLULUĞU**

BURAK TUNCAY

NİSAN 2022

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS TEZİ

BİR KAMU VESAYETİ ORGANI OLARAK VASİ VE VASİNİN
HUKUKİ SORUMLULUĞU

BURAK TUNCAY

NİSAN 2022

ÖZET

BİR KAMU VESAYETİ ORGANI OLARAK VASİ VE VASİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

TUNCAY, Burak

Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA

Nisan 2022, 103 sayfa

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku kitabının üçüncü kısmında düzenlenmiş olan vesayet kurumu, esas itibariyle velayet kurumunun kanun yoluyla ihdas edilmiş hukuki bir ikamesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişisel ve ekonomik menfaatlerini koruma gücünden mahrum ve velayet koruması altında bulunmayan küçükler ile ergin olmakla birlikte velayet altına alınamayan korunmaya muhtaç durumdaki kişilerin korunmasını amaçlayan vesayet kurumu, koruma görevini birtakım organlar vasıtasıyla yerine getirmektedir.

Bu çalışmada genel itibariyle vesayet kurumu ve vesayet hukukuna egemen olan ilkelere ilişkin değerlendirmelerin yanı sıra vesayet kurumunun asli nitelikli organı olarak vasi ve vasinin görevlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Bu bağlamda TMK'da detaylı şekilde düzenlenmiş olan vasinin görevlerinin yanı sıra anılan görevlerden dolayı vasinin hukuki sorumluluğu incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca kanun koyucu tarafından ihdas edilmiş olması ve bu bakımdan bir kamu hukuku kurumu olmasından dolayı devletin hukuki sorumluluğuna dair değerlendirmelere de yer verilmiştir. Uygulamada vasi ile vesayet altına alınan kişi arasındaki akrabalık ve benzeri nitelikteki organik bağlar nedeniyle vasinin hukuki sorumluluğunun etkili şekilde uygulanması söz konusu olmamaktadır. Bununla birlikte devletin sorumluluğu hususu vesayet hukuku bağlanımda en etkin sorumluluk

türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu surette çalışmanın sonuç kısmında vesayet kurumunun TMK’da öngörüldüğü şekilde etkin bir işlevselliğe kavuşturulması için önerilere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Velayet, Vesayet Hukuku, Kısıtlılık, Vasi, Vasinin Hukuki Sorumluluğu, Devletin Hukuki Sorumluluğu.

ABSTRACT

GUARDIAN AS A PUBLIC GUARDIANSHIP ORGAN AND LEGAL LIABILITY OF THE GUARDIAN

TUNCAY, Burak

M.A in Private Law

Supervisor: Assoc. Prof. Gamze TURAN BAŞARA

April 2022, 103 pages

The guardianship institution, which is regulated in the third part of the Family Law book of the Turkish Civil Code No. 4721, in essence appears as a legal substitute for the institution of custody, which was established by law. The guardianship institution, which aims to protect minors who are deprived of the power to protect their personal and economic interests and who are not under custody, and those who are adults but in need of protection who cannot be taken under custody, fulfills its duty of protection through certain organs.

In this study, besides the evaluations on the guardianship institution and the principles that dominate the guardianship law in general, explanations about guardian, who is the essential organ of the guardianship institution, and the duties of the guardian are included. In this context, besides the duties of the guardian, which are regulated in detail in the Turkish Civil Code, the legal responsibility of the guardian due to the aforementioned duties has been tried to be examined. In addition, evaluations on the legal responsibility of the state are also included, since it was created by the legislator and in this respect, it is a public law institution. In practice, due to the consanguinity and similar organic ties between the guardian and the person placed under guardianship, the legal responsibility of the guardian is not effectively implemented. However, the responsibility of the state appears as the most effective type of

responsibility in the context of guardianship law. In this way, in the conclusion part of the study, suggestions are also included to make the guardianship institution an effective functionality as envisaged in the Turkish Civil Code.

Keywords: Custody, Guardianship Law, Restriction, Guardian, Legal Responsibility of the Guardian, Legal Responsibility of the State.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	3
TÜRK MEDENİ KANUNU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE VESAYET KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	3
1.1 VESAYETİN TANIMI VE KAPSAMI.....	3
1.1.1 Vesayetın Tanımı	3
1.1.2 Vesayetın Kapsamı.....	6
1.2 VESAYET KURUMUNUN YASAL DAYANAKLARI	7
1.3 VESAYET KURUMUNA EGEMEN OLAN İLKELER.....	8
1.3.1 Orantılılık İlkesi	8
1.3.2 Belirliлик İlkesi	9
1.4 VESAYET DÜZENİ ORGANLARI	10
1.4.1 Kamu Vesayeti Organları.....	11
1.4.1.1 Vesayet Makamı	12
1.4.1.2 Denetim Makamı	13
1.4.1.3 Vasi.....	14
1.4.1.4 Kayyım	15
1.4.2.5 Yasal Danışman.....	16
1.4.2 Özel Vesayet Organları	17
1.4.2.1 Aile Meclisi	17
1.4.2.2 Denetim Makamı	19
1.4.2.3 Vasi.....	19
1.5 VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ.....	20
1.5.1 Vasinin Görevleri	20

1.5.1.1 Vasinin Göreve Başlaması	21
1.5.1.2 Vasinin Özen Yükümlülüğü ve Temsil Görevi.....	22
1.5.1.3 Vasinin Malvarlığının Yönetimine İlişkin Yükümlülükleri.....	24
1.5.2 Vesayet Dairelerinin Görevleri	24
1.5.2.1 Vesayet Makamının Görevleri	25
1.5.2.2 Denetim Makamının Görevleri.....	26
1.6 VESAYETİN SONA ERMESİ.....	27
1.6.1 Vesayeti Gerektiren Durumların Ortadan Kalkması.....	27
1.6.1.1 Vesayetin Kendiliğinden Sona Erdiği Haller	27
1.6.1.2 Vesayetin Mahkeme Kararıyla Sona Erdiği Haller	28
1.6.2 Vasilik Görevinin Sona Ermesi.....	29
1.6.2.1 Vasiliğin Olağan Nedenlerle Sona Ermesi	29
1.6.2.2 Vasiliğin Olağandışı Nedenlerle Sona Ermesi	30
BÖLÜM II	31
VESAYETİ GEREKTİREN HALLER, VESAYETİN TÜRLERİ, VASİNİN ATANMASI VE VASİ İLE DİĞER VESAYET ORGANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	31
2.1 VESAYETİ GEREKTİREN HALLER.....	31
2.1.1 Küçüklük	31
2.1.2 Kısıtlılık.....	32
2.1.2.1 Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığı Nedeniyle Kısıtlanma.....	33
2.1.2.2 Savurganlık, Alkol Veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı, Kötü Yönetim Nedeniyle Kısıtlanma	35
2.1.2.3 Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza Nedeniyle Kısıtlanma.....	38
2.1.2.4 İradi Kısıtlanma	39
2.1.2.5 Kısıtlanma Kararı ve Sonuçları	41
2.2 VESAYETİN TÜRLERİ.....	42
2.2.1 Genel Nitelikli Vesayet Önlemleri	42
2.2.2 Sınırlı Nitelikli Vesayet Önlemleri	43
2.3 VASİNİN ATANMASI	44
2.3.1 Vasinin Atanmasına İlişkin Şartlar	44

2.3.1.1 Olumlu Şartlar	45
2.3.1.2 Olumsuz Şartlar	45
2.4 VASİ İLE DİĞER VESAYET ORGANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	47
2.4.1 Vasiliğin Kayımlık ile Karşılaştırılması.....	48
2.4.2 Vasiliğin Yasal Danışmanlık ile Karşılaştırılması	51
BÖLÜM III.....	54
VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ KAPSAMINDA VASİNİN HAKLARI VE GÖREVLERİ İLE VESAYET ORGANLARININ HUKUKİ SORUMLULUĞU.....	54
3.1 VASİNİN HAKLARI.....	54
3.1.1 Vasilikten Çekinme Hakkı	54
3.1.2 Vasinin Ücret Hakkı.....	56
3.2 VASİNİN GÖREVLERİ.....	59
3.2.1 Vasinin Vesayetin Başlaması Safhasındaki Görevleri	60
3.2.1.1 Defter Tutma	60
3.2.1.2 Değerli Şeylerin Saklanması	64
3.2.1.3 Taşınırın Satılması.....	65
3.2.1.4 Paraların Yatırılması.....	66
3.2.1.4.1 Paraların Yatırılması Zorunluluğu.....	66
3.2.1.4.2 Parasal Yatırımların Dönüştürülmesi	67
3.2.1.5 Ticari ve Sınai İşletmeler.....	69
3.2.1.6 Taşınmazların Satılması	70
3.2.2 Vasinin Vesayetin İcrası Safhasındaki Görevleri.....	72
3.2.2.1 Vesayet Altındaki Kişinin Kişiliğine Özen Görevi.....	72
3.2.2.1.1 Küçükler Bakımından.....	73
3.2.2.1.2 Kısıtlılar Bakımından.....	75
3.2.2.2 Vesayet Altındaki Kişinin Temsili Görevi	76
3.2.2.2.1 Temsil Görevinin Niteliği ve Kapsamı.....	77
3.2.2.2.2 Vasinin Yapamayacağı Yasak İşlemler	78
3.2.2.2.3 Vesayet Altındaki Kişinin Görüşünün Alınması ve Bizzat Yapabileceği İşler	79
3.2.2.3 Vesayet Altındaki Kişinin Mallarının Yönetilmesi.....	82

3.3 VASİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU	84
3.3.1 Sorumluluğun Hukuki Mahiyeti	85
3.3.2 Sorumluluğun Şartları	86
3.3.3 Sorumluluğun Kapsamı ve Sorumlulukta Sıra.....	88
3.3.3.1 Vasinin Hukuki Sorumluluğu.....	89
3.3.3.2 Vesayet Dairelerinin Sorumluluğu	90
3.3.3.3 Devletin Sorumluluğu	91
3.3.4 Tazminat ve Rücu Davaları.....	92
3.3.4.1 Tazminat Davası.....	93
3.3.4.2 Rücu Davası.....	94
3.3.4.3 Zamanaşımı	95
3.3.4.4 Alacağın Niteliği	96
SONUÇ.....	98
KAYNAKÇA	100
ÖZGEÇMİŞ.....	103

KISALTMALAR

Age.	: Adı geçen eser
Agm.	: Adı geçen makale
Bknz.	: Bakınız
KK	: 5395 Sayılı ocuk Koruma Kanunu
EMK	: 743 sayılı eski Türk Kanunu Medenisi
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
m.	: Madde
s.	: Sayfa
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
Tüzük	: Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı

GİRİŞ

Vesayet kurumu 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku kitabının üçüncü kısmında düzenlenmiştir. Vesayet kurumu esas itibariyle kişisel ve ekonomik menfaatlerini koruma gücünden yoksun durumdaki velayet koruması altında bulunmayan küçükler ile ergin olmalarına rağmen velayet altına konulamayan, bununla birlikte özel bakıma muhtaç durumdaki kısıtlanmış kişilerin korunmasına hizmet eden ve devlet tarafından örgütlenilmiş hukuki bir kurumdur.¹

Vesayet kurumunun esas amacı vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin korunması olduğundan, bu amacın gerçekleştirilmesi amacıyla vesayet organları görevlendirilmiş ve birtakım yetkilerle donatılmışlardır.

Kanun koyucu vesayet organlarını kamusal vesayet organları ve aile vesayeti organları olarak ikili bir sınıflandırma yaparak düzenlemiştir. Özel vesayet olarak da adlandırılan aile vesayetinde, vesayet makamına ait bulunan bütün yetki, yükümlülük ve sorumluluk özel bir aile meclisi uhdesinde bırakılmıştır. Bu doğrultuda her ne kadar örgütlenmesi yasal zemine dayansa da aile meclisinin kamusal bir nitelik taşıdığını ifade etmek mümkün olmamaktadır. Buna karşılık kamu vesayetinde, kuruluşundan başlayarak, vesayet korumasının icrasından denetlenmesine kadar bütün işlemler devletin resmi kurumları nezdinde gerçekleştirilmektedir. Tüm bu hususlara ilaveten özel vesayetin fiili uygulamadan yoksun durumu da dikkate alındığında, vesayet altındaki kişilerin menfaatlerinin korunması amacına özgülenmiş vesayet organlarının esas itibariyle kamusal vesayet organları olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu çalışmanın özünü de kamu vesayeti organları ile kamu vesayeti organlarının görev ve yetkilerine ilişkin değerlendirmeler oluşturmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde vesayetin tanımına ve vesayete egemen olan ilkelere ilişkin açıklamalar yapılmış, ayrıca vesayetin benzer nitelikteki kurumlarla

¹ Bilge ÖZTAN (2015), *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 1257; Selahattin Sulhi TEKİNAY (1990), *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 621.

kıyaslanması ile birlikte genel anlamda vesayet sürecine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise vesayeti gerektiren durumların yanı sıra çalışmanın da özünü oluşturan vasilik müessesesine ilişkin genel nitelikli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca yine bu bölümde vasi ile diğer vesayet organlarına ilişkin karşılaştırmalara da yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise öncelikle vesayetın yürütülmesi kapsamında vasinin görevlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiş ve açıklanan görevler çerçevesinde vasinin ve vesayet organlarının sorumluluğu incelenmiştir.

BÖLÜM I

TÜRK MEDENİ KANUNU HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE VESAYET KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1 VESAYETİN TANIMI VE KAPSAMI

1.1.1 Vesayetin Tanımı

Etimolojik açıdan vasilik anlamına gelen vesayet kurumunu², kişisel ve ekonomik menfaatlerini koruma gücünden yoksun durumdaki kısıtlılar ile velayet altında bulunmayan küçüklerin korunması için devlet tarafından kurulmuş olan teşkilat olarak tanımlamak mümkündür.³ Vesayet kavramının terminolojik kökeni Roma Hukuku'ndaki “*Tutela*” kavramına kadar uzanmaktadır.⁴ Roma Hukuku'nda tutela; yaş ve akli hastalık nedenleriyle mallarının idare ehliyetinden yoksun sayılan Sui Juris kadınlar ile reşit olmayan küçükleri korunma görev ve ehliyetine sahip hür kişiler olarak tanımlanmıştır.⁵ Tutela her ne kadar konu ve kapsam itibariyle günümüzdeki vesayet kurumundan oldukça farklı özelliklere sahip olsa da semantik olarak koruma, savunma ve gözleme eylemlerini karşılayan bir nitelik taşımaktadır.⁶ Bu bağlamda

² Ferit DEVELLİOĞLU (1982), *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara, s. 1380.

³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ (2020), *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*; Cilt: II, 22. Baskı, Beta Basım, İstanbul, s. 469; Ömer Uğur GENÇCAN (2019), *Vasi-Kayyım Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri*, 3. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, s. 115; İsmail ÖZMEN (2004), *Vesayet Hukuku Davaları*, 3. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara, s. 45; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY (2010), *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*; Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 3; Feyzullah USLU (1941), *Vesayet, Prensipler-Doktrin-Kazai İçtihat*, Anadolu Matbaası, 1941, s. 18; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 621, Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1257.

⁴ Ayşe ACAR UMUT (2020), *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 23; Aslı AÇIKGÖZ (2017), *Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 31; Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ (2007), *Vasinin Görevleri ve Sorumluluğu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, s.2; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 36, 37; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 9; Feyzullah USLU 1941, age. s. 18.

⁵ Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 2,3; Feyzullah USLU 1941, age. s. 18; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 3.

⁶ Selda GÜNEŞ CEYLAN (2004), *Roma Hukukundan Günümüze Velayet-Vesayet Kavramı*, Yetkin Yayınevi, Ankara, s. 51; Aslı AÇIKGÖZ (2017), *Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve*

vesayet kurumu günümüzde de eylemsel açıdan tarihsel kökenine uygun şekilde, kanunen korunmaya muhtaç olanların kişisel ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına ve gözetilmesine hizmet ettiğini söylemek mümkündür.⁷

Vesayet kurumunun 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş olması ve hukuk aleminde yarattığı değişikliklerin özel hukuk alanında ortaya çıkması dikkate alındığında esasen özel hukuk kurumu olarak değerlendirilebilse⁸ de, kurulması, yürütülmesi ve denetlenmesine ilişkin bütün görevlerin kamu kurumu olan mahkemelere bırakılmış olması, ayrıca teşkilat olarak işleyişinden doğan zararlardan dolayı yine TMK'da devletin sorumluluğunun düzenlenmiş olması⁹ nedeniyle öğretilerde vesayet kurumunun bir kamu hukuku kurumu olduğu ifade edilmektedir.¹⁰ Nitekim Adalet Bakanlığı hukuk sözlüğünde vesayet; *“küçük veya kısıtlıların haklarının korunması amacıyla özel hukuk tarafından düzenlenen kurum”* şeklinde tanımlanarak vesayet kurumunun kamu hizmeti fonksiyonuna vurgu yapılmıştır.¹¹

4721 sayılı TMK m. 335/2'de, küçükler ile vasi atanmasına gerek görülmedikçe kısıtlanan ergin kişilerin, ana ve babasının velayeti altında buldukları ve kanuni bir sebep olmadığı sürece bu kişilerin velayet haklarının ana ve babadan alınamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu doğrultuda kısıtlanan ergin kişiler ve küçüklerin korunması ödevi, esas itibariyle sahip oldukları velayet hakkından dolayı ana ve babaya ait olup, velayet altına alınamayan küçük ve kısıtlıların korunması

Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, s. 31; Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 5.

⁷ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 31,32; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 469; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1257; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 621.

⁸ Ali EM (2020), *Vesayet Hukuku ve Davaları*, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 17.

⁹ TMK'nın 468. hükmü, “Devletin sorumluluğu Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur.” şeklindedir. Ayrıca bkz: infra 91.

¹⁰ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 24; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 472; Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 30; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN (1998), *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s.425; Fatih ERTÜRK (2010), *Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, s. 3; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 46; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1257,1258; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ (2019), *Türk Özel Hukuku, Cilt: III, Aile Hukuku*, 14. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, s. 409, Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 116,117; Feyzullah USLU 1941, age. s.83.

¹¹ T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, (<https://sozluk.adalet.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12.02.2020); Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 426.

hususlu ise vesayet kurumunun görev alanını teşkil etmektedir.¹² Diğer bir anlatımla, kanun koyucu TMK m. 335 hükmüyle, doğal bir koruma kalkanı niteliği taşıyan velayet kurumu altına alınamayan muhtaç kişilerin, devlet tarafından oluşturulmuş yapay nitelikteki vesayet kurumu vasıtasıyla korunmasını amaçlamıştır. Bu bağlamda vesayet kurumunu, velayet kurumunun yapay nitelikli bir ikamesi olarak değerlendirmek de mümkündür.¹³

Anılan doğal ve yapay ayrımının velayet ve vesayet kurumlarının kuruluşundan işleyişine kadar birçok alanda yansımaları görülmektedir. Bir bakıma kişiler hukukundaki gerçek ve tüzel kişilik kavramlarını örnek alarak vesayet ve velayet kurumları arasındaki ilişkiyi somutlaştırmak da mümkündür. Bu bağlamda velayet kurumu doğal olarak doğum ile kurulmakta ve hısımlık esasına dayanmaktayken; vesayet kurumu resmi makamlar tarafından kurulmakta ve kanun tarafından öngörülen esaslar dahilinde muhtaç durumdaki kişilerin korunmasına hizmet etmektedir.¹⁴ Yine aynı doğrultuda ölüm hadisesi de velayet ve vesayet kurumları bakımından birtakım hüküm ve sonuçlar yaratmaktadır. Örneğin velayet hakkı sahibi bir gerçek kişinin ölümüyle birlikte, velayet hakkı sona ermekte ve velayet kurumunun sağladığı koruma da korunan kişi üzerinden kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Bununla birlikte velayet altındaki kişinin korunmaya muhtaç hali devam ettiğinden, velayet kalkanını yitiren kişinin korunması ödevi mahkeme kararıyla kurulan hükmi nitelikteki vesayet kurumuna bırakılmaktadır. Netice itibariyle kanun koyucu, vesayet ayına alınacak kişilerin korunması görevini Aile Hukuku kitabında düzenlemek suretiyle bu görevin öncelikle doğal bir işleyiş çerçevesinde yürütülmesini bunun mümkün olmadığı durumlarda ise kanun hükümleri marifetiyle yaratılan vesayet kurumu aracılığıyla yerine getirilmesini amaçlamıştır.¹⁵

¹² Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 426; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1257,1258; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 622.

¹³ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 425; Fatih ERTÜRK 2010, age. s. 3; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1257,1258; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s.622. Ayrıca bkz: supra 3.

¹⁴ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1259, 1260.

¹⁵ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 425; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 622.

1.1.2 Vesayetın Kapsamı

Vesayetın ilgilileri nezdinde sağladığı koruma önlemleri öğretide, dar kapsamlı koruma, orta kapsamlı koruma ve geniş kapsamlı koruma olarak üç grup halinde tasnif edilmiştir.¹⁶ Yapılan bu sınıflandırmada, vesayet çerçevesinde alınan tedbirlerin kişilerin fiil ehliyetleri üzerinde yarattığı etkilerin referans alındığını söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle koruma önleminin kişinin fiil ehliyeti üzerinde yarattığı değişiklikler, korumanın kapsamının belirlenmesinde esas kıstas olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda örnek olarak, TMK m. 426 ile m. 428 hükümleri arasında öngörülen vesayet tedbirleri dahilinde kendisine kayyım atanmış bir kişinin fiil ehliyeti üzerinde herhangi bir değişiklik söz konusu değilken, TMK m. 429 hükmü çerçevesinde kendisine danışman atanan kişinin fiil ehliyeti üzerinde bir sınırlama meydana gelmektedir.¹⁷ Bu bağlamda ilk durum dar kapsamlı korumanın, ikinci durum ise orta kapsamlı korumanın örneğini teşkil etmektedir.

Çalışmanın temelini ise geniş kapsamlı koruma türü olan, kişinin vesayet altına alınması oluşturmaktadır. Zira vesayet altına alınma, kişinin kişisel ve malvarlığına ilişkin menfaatlerinin bütünüyle korunmasına hizmet etmekte olup, bu koruma korunan kişinin fiil ehliyeti kısıtlanması suretiyle sağlanmaktadır. Tanım kısmında da değinildiği üzere, vesayet kurumunu, velayetin yapay nitelikli bir biçimi olarak değerlendirmek mümkündür. Nitekim gerek velayet gerekse vesayet altındaki kişilerin temsil edilmesi ve bu kişilerin malvarlıklarına ilişkin menfaatlerinin korunması görevi TMK'da hem velilerin hem de vasilerin asli nitelikteki görevleri arasında sayılmıştır.¹⁸ Ayrıca yine öğretide velayet ve vesayet kurumlarının aralarındaki benzerlik nedeniyle vesayete ilişkin hükümlerin kıyasen velayet hakkında da uygulanacağı belirtilmekte ve TMK m. 342 ile m. 343 hükümlerinin de bu hususun yasal zeminini teşkil ettiği ifade edilmektedir.¹⁹

Geniş kapsamlı korumadan hareketle, vesayet kurumunun kapsamı da TMK'nın vesayete ilişkin hükümleri çerçevesinde belirlenmektedir. Bu bağlamda özellikle vesayet kurumunun kapsamına ilişkin yapılan değerlendirmelerde velayete

¹⁶ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 120; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 410.

¹⁷ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 120; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1351, 1352.

¹⁸ Mustafa DURAL ve Kemal ÖĞUZMAN 1998, age. s. 426,427; Fatih ERTÜRK 2010, age. s. 3; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s.622.

¹⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 471.

ilişkin yasal düzenlemeler de önem arz etmektedir. Zira vesayet de acz altındaki korumaya yönelik bir kurum olup²⁰, TMK m. 335 ile m. 351 hükümleri arasında düzenlenen velayet kurumunun koruduğu hukuki değerler ile yine TMK m. 396 ile m. 425 hükümleri arasında düzenlenmiş olan vesayet kurumu tarafından korunan hukuki değerler büyük ölçüde örtüşmektedir.²¹

Bununla birlikte her ne kadar korunması amaçlanan hukuki menfaatler büyük ölçüde benzer nitelikte olsa da, kanun koyucunun iradesiyle oluşturulan yapay nitelikteki vesayet kurumunu doğal nitelikli velayet kurumundan ayıran önemli birtakım farklılıklar da bulunmaktadır. Bu doğrultuda vesayetin kaynağı ve kuruluşu, vesayet kurumunun koruduğu kişiler, korunanların kişilik ve ekonomik menfaatlerine ilişkin vesayet organlarının görev ve yükümlülükleri, vesayet organlarının temsil yetkisi ve nihayet vesayet görevinin sona ermesi hususları sözü edilen ayrımın yansımaları olarak karşımıza çıkmakta ve anılan bu farklılıklar da vesayetin kapsamını belirlemektedir.²² Değir taraftan, vesayetin kapsamını esas itibariyle vesayet kurumunun doğal öznesi ve ana konusu durumundaki korunmaya muhtaç gerçek kişilerin oluşturduğunu söylemek mümkündür.²³

1.2 VESAYET KURUMUNUN YASAL DAYANAKLARI

Vesayet kurumunun asli nitelikteki yasal dayanağını 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku kitabının Vesayet başlıklı üçüncü kısmında yer alan hükümler teşkil etmektedir. Kanun koyucu vesayete ilişkin düzenlemelerde üçlü bir tasnif sistematiğini benimsemiş ve bu bağlamda TMK m. 396 ile m. 437 hükümleri arasında düzenlenen birinci bölümde vesayet düzenine, TMK m. 438 ile m. 469 hükümleri arasında düzenlenen ikinci bölümde vesayetin yürütülmesine ve TMK m. 470 ile m. 494 hükümleri arasında düzenlenen üçüncü bölümde ise vesayetin sona ermesine ilişkin düzenlemelere yer vermiştir. Çalışmada da vesayet konusu, kanunda öngörülen ayırım çerçevesinde incelenmektedir.

²⁰ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s.119.

²¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 469-471; Fatih ERTÜRK 2010, age. s. 3; Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 5; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 130; Feyzullah USLU 1941, age. s.86-88; Ayrıca detaylı bilgi için bkz: Bilge ÖZTAN 2015, age. s 1259-1263.

²² Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 10; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1257-1263.

²³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 409.

Vesayet kurumunun yasal dayanağını oluşturan TMK m. 396 ile m. 494 hükümleri arasındaki düzenlemeler öğretide “dar anlamda vesayet hukuku” olarak ifade edilmekteyken; TMK dışındaki kanunlarda yer almakla birlikte vesayet organlarına göndermeler yapan diğer kanuni düzenlemeler ise “geniş anlamda vesayet hukuku” olarak adlandırılmaktadırlar.²⁴

Bununla birlikte TMK’nın velayet, vesayet ve mirasa ilişkin hükümlerinin uygulanmasını düzenlemek amacıyla 21/7/2003 tarihinde 2003/5960 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla çıkarılan “Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük”²⁵ de vesayet kurumunun yasal dayanaklarından bir diğerini oluşturmaktadır.

Kapsam itibariyle değerlendirildiğinde, vesayet kurumuna Aile Hukuku kitabının ikinci kısmında düzenlenen velayet kurumunu takip eden üçüncü kısımda yer verilmiş olması, her iki kurum arasındaki ilişki ve korudukları kişiler bakımından düşünüldüğünde kanunun sistematığıne uygun düşmektedir. Nitekim kanun koyucunun TMK’da öngörmüş olduğu bu sistem, Tüzük’te de benimsenmiş ve bu doğrultuda Tüzük’ün ikinci kısmında velayetin, üçüncü kısımda ise vesayetinin uygulanmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

1.3 VESAYET KURUMUNA EGEMEN OLAN İLKELER

1.3.1 Orantılılık İlkesi

Öğretide denklik ilkesi²⁶ olarak da anılan orantılılık ilkesi, esas itibariyle amaç ve araç arasındaki dengenin sağlanmasına özgülünmüş bir vesayet hukuku ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda, korunmaya muhtaç kişilerin korunmasına ilişkin olarak vesayet hukuku çerçevesinde alınan karar ve yapılan işlemlerin, bu eylemler sonucunda gerçekleşmesi umulan menfaatlerle ölçülü bir nitelik taşıması

²⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 409; Nevzat KOÇ (2005), "Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. İrfan BAŞTUĞ Anısına Armağan, Cilt:7, Özel Sayı, İzmir 2005, s. 100,101.

²⁵ 10/8/2003 Tarihli ve 25195 numaralı Resmi Gazete’de yayımlanan Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük. Çalışma içinde tüzük olarak kullanılacaktır.

²⁶ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 29; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 410; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 117; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1265.

beklenilmektedir.²⁷ Diğer bir ifadeyle orantılılık ilkesiyle, korunması gereken değere uygun nitelikli bir yasal vesayet tedbirinin uygulanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda kanun koyucu orantılılık ilkesinin verimli bir şekilde işleyebilmesi için TMK'da çeşitli koruma tedbirleri alternatifleri öngörmüştür. Söz konusu koruma tedbirleri vesayet kapsamına ilişkin yapılan açıklamalarda değinildiği üzere, dar kapsamlı koruma, orta kapsamlı koruma ve geniş kapsamlı koruma tedbirlerinden meydana gelmektedir.

Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen vesayet önlemlerini de; temsil kayyımlığı (TMK m. 426), yönetim kayyımlığı (TMK m.427), katışık kayyım (TMK m. 426 ve TMK m. 427), oy danışmanlığı (TMK m. 429/1), yönetim danışmanlığı (TMK m. 429/2), katışık danışmanlık (TMK m. 429/1-2), opsiyonel kısıtlama (TMK m. 408), yasal kısıtlama (TMK m. 404, TMK m. 407) olarak hafiften ağıra doğru olacak şekilde sıralamak mümkündür.²⁸

Kanunda farklı hükümlerde düzenlenmiş olan bu önlemler, korunmaya muhtaç kişilere uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulmaktadır. Bu doğrultuda vesayet makamı kısıtlanması gereken bir kişi hakkında temsil kayyımlığı önlemine karar veremeyeceği gibi, oy danışmanlığı önleminin yeterli olacağı bir kişinin de kısıtlanmasına karar veremeyecektir. Nitekim orantılılık ilkesinin özünü, aracın amaca uygunluğu kriteri oluşturmaktadır.

1.3.2 Belirlilik İlkesi

Öğretide tipe bağlılık ve tip sınırlılığı ilkesi²⁹ olarak da ifade edilen belirlilik ilkesini, eşya hukukundaki aynı hakların sınırlı sayı ve tipe bağlılığı ilkesinin vesayet hukukundaki bir yansıması olarak değerlendirmek mümkündür. Zira aile hukukunun bir parçası olan vesayet hukuku kapsamında yapılan hukuki işlemler, korunmaya muhtaç kişilerin medeni durumları üzerinde birtakım değişiklikler yaratmaktadır. Nitekim vesayet kapsamına ilişkin yapılan değerlendirmelerde de ifade edildiği üzere; vesayet hukuku çerçevesinde alınan önlemler kişilerin fiil ehliyetleri üzerinde çeşitli sınırlamalara neden olmaktadır. Bu doğrultuda kişilerin fiil ehliyetlerine etki

²⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1265.

²⁸ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 410, Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 117,118.

²⁹ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 45; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 410; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 118, Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266.

eden hükümlerin emredici ve kesin nitelikte olmaları gerekmektedir. Kanun koyucu da bu gereklilikten hareketle korunmaya muhtaç kişilerin korunması için gerekli önlemleri TMK’da ayrı ayrı hüküm altına almıştır. Dolayısıyla vesayet hukuku bağlamında, TMK’da düzenlenen vesayet önlemleri dışında farklı bir vesayet tedbiri uygulama imkânı bulunmamaktadır.³⁰

Ayrıca belirlilik ilkesi TMK’da düzenlenen vesayet hukuku önlemlerinin yanı sıra, vesayet hukuku kurumları bakımından da geçerli nitelik taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle TMK’da yalnızca vesayet hukuku çerçevesindeki önlemler değil, vesayet organları da sınırlı bir biçimde düzenlenmiştir. Öğretide kurumda belirlilik³¹ olarak da adlandırılan bu ilke gereğince TMK, vesayet dairelerini organlarını da açıkça düzenlemektedir. Bu bağlamda kanunda düzenlenmiş olan vesayet organları haricindeki kurumlar vasıtasıyla vesayete ilişkin işlemlerin yapılması da mümkün olmamaktadır.

1.4 VESAYET DÜZENİ ORGANLARI

Vesayet düzeni organları öğretide, vesayet yetkisini dolaysız olarak kullanan kişilerle, bu kişilerin vesayetle ilgili işlemlerine eşlik eden ve yine vesayet yetkisini kullanan kişileri denetleyen makamlar olarak tanımlanmaktadır.³² Türk Medeni Kanunu’nda vesayet organları, kamu vesayeti organları ve özel vesayet organları olarak iki şekilde düzenlenmektedir. Vesayet kurumunun kamu hukukuna yakın nitelikteki yapısını vesayete ilişkin TMK hükümlerinde belirgin bir biçimde gözlemlemek mümkündür.³³ Zira TMK sistematüğinde, kamu vesayetinin organları olan vesayet makamı, denetim makamı, vasilik ve kayyımlığa ilişkin hükümler özel vesayete dair hükümlere nazaran detaylı şekilde düzenlenmekte ve bu bağlamda anılan hükümler kanunda daha geniş bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte fiili uygulama bakımından kamu vesayetine göre istisnai nitelikte olan özel vesayet organlarına ilişkin TMK’da açık bir şekilde yer verilmemiştir. Özel vesayet organları, TMK’da

³⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 410; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 118,119.

³¹ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 118.

³² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411; Ali EM 2020, age. s. 18-22; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263-1266; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 15-23.

³³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 410,411.

bu kurumun düzenlendiği m. 398 ile m. 402 hükümlerinden hareketle belirlenebilmektedir.³⁴

Vesayet organlarına ilişkin olarak TMK'daki mevcut sistematığın fiili uygulamaya da aynı şekilde yansıdığı söylemek mümkündür. Bu bağlamda öğretilde, her ne kadar TMK'da düzenlenmesine rağmen özel vesayetin fiili bir uygulamasının olmadığına dair bir görüş de bulunmaktadır.³⁵ Nitekim uygulamaya bakıldığında, kamusal vesayetin etkin bir şekilde uygulanıyor olmasına karşın, özel vesayetin fiili uygulamasına ise öğretildeki görüşü destekler mahiyette nadiren rastlanılmaktadır.³⁶ Bununla birlikte vesayet düzeninin birinci ayrımında yer alan vesayet organları, TMK m. 396 hükmünde vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlar olarak düzenlenmiştir.

1.4.1 Kamu Vesayeti Organları

Türk ve mehzaz İsviçre hukukunda esas vesayet türü kamu vesayeti olarak kabul edilmektedir.³⁷ Kamu vesayeti organları, vesayet kapsamında yer alan işlemleri yapmaya yetkili kişilerle, kimi durumlarda vesayete ilişkin işlemlere katılanlar ve yapılan işlemlerin denetimini sağlayan makamlardan oluşmaktadır.³⁸ TMK m. 396 hükmünde de vesayet organları vesayet daireleri, vasi ve kayyım olarak sıralanmış olup; TMK m. 397 hükmünde ise vesayet daireleri, vesayet makamında sulh hukuk mahkemesi, denetim makamında ise asliye hukuk mahkemesi görevli kılınarak belirlenmiştir. Öğretilde vesayet dairelerinden vesayet makamı birinci derecede, denetim makamı ise ikinci derecede vesayet dairesi olarak da ifade edilmektedir.³⁹

Vesayet hukuku kapsamında kalan işlemleri yerine getirmekle yetkili olan organlar esas itibariyle vasi ve kayyım olup; vesayet daireleri de bu kişilerin işlemlerini denetlemek ve kimi durumlarda bu kişilerle birlikte hareket etmek suretiyle işlemlerin yapılmasını sağlamakla görevli kılınmışlardır.⁴⁰ Öğretilde vasi ve kayyım

³⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266.

³⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411.

³⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1267.

³⁷ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 473.

³⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 473; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411.

³⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 474.

⁴⁰ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 123; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263; Esat ŞENER (1996), *Vesayet ve Vesayet Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 51.

ek olarak, TMK m. 429'da düzenlenmiş olan yasal danışmanlık bir vesayet organı olarak kabul edilmektedir.⁴¹ Esas itibariyle vesayet organlarının düzenlendiği TMK m. 396 hükmünde yasal danışmanlık bulunmamaktadır. Ancak öğretide kabul edildiği için kanunda düzenlenmiş olan kamu vesayeti organlarına ek olarak yasal danışmanlık müessesesine de yer verilmiştir.

1.4.1.1 Vesayet Makamı

Medeni Hukuk bağlamında vesayet makamı, TMK m. 397/2 hükmünde düzenlendiği üzere sulh hukuk mahkemesidir. İstisnai bir durum olmakla birlikte, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 7/7⁴² hükmü uyarınca çocuk mahkemeleri de korunmaya muhtaç çocuklar hakkında 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri kapsamında vasi ve kayyım atamaya yetkili kılınmıştır.⁴³ Ancak vesayet hukuku çerçevesinde kalan bütün işlerde kural olarak sulh hukuk mahkemesinin görevli olduğunu ifade etmek mümkündür.

TMK m. 21/2 hükmü uyarınca, korunmaya muhtaç kişinin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesi bu kişilerin bağlı bulunduğu vesayet makamıdır. Bununla birlikte TMK m. 19/2 hükmüyle benimsenen yerleşim yerinin tekliği ilkesinin, vesayet makamı bakımından da geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle vesayet işlerinde yetki, münhasıran korunmaya muhtaç kişinin yerleşim yerindeki vesayet dairesine aittir.⁴⁴ Nitekim TMK m. 411 hükmünde vesayet işlerinin icrası sırasında yetkili mahkemelerin, küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet daireleri olduğu açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca öğretide, ülkeler arasında bir anlaşma bulunması kaydıyla, yabancı ülkelerde korunmaya muhtaç bir Türk vatandaşı bakımından Türk konsolosunun vesayet makamının yerini alacağı da ifade edilmektedir.⁴⁵

⁴¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 475; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263, Mustafa DURAL, Tufan ÖGÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411; Nevzat KOÇ 2005, age. s. 102.

⁴² 5295 sayılı Çocuk Koruma Kanunu m. 7/7 hükmü; "Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir." şeklinde düzenlenmiştir.

⁴³ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 124; Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 55.

⁴⁴ YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ E. 2011/1969 K. 2011/3675 T.

⁴⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 123.

1.4.1.2 Denetim Makamı

Denetim makamı TMK m. 397/2 hükmünde düzenlemiştir. Vesayet hukukundaki denetim makamını asliye hukuk mahkemesi oluşturmaktadır. Denetim makamı, ismiyle müsemma şekilde vesayet makamı ve vasi tarafından doğrudan doğruya gerçekleştirilen vesayet hukuku işlemlerini denetleyen üst makam olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁶ Vesayet hukuku sistematığında denetim makamı, vesayete ilişkin bir sorunun çözümünde nihai başvuru mercii konumundadır.⁴⁷ Diğer bir ifadeyle vesayet daireleri arasında terditli ve hiyerarşik bir ilişkinin bulunduğunu söylemek mümkün olup; anılan bu ilişki çerçevesinde, vesayet hukukuna ilişkin meseleler öncelikle vesayet makamının önüne gelmekte ve burada çözülemeyen meseleler ise üst makam konumundaki asliye hukuk mahkemesi önüne götürülmektedir. Dolayısıyla anılan hiyerarşik ilişki çerçevesinde, vesayet makamının yapmaya yetkili olduğu işlemlerin doğrudan doğruya denetim merci önüne götürülmesi de mümkün olmamaktadır.

Korunmaya muhtaç kişinin bağlı bulunduğu denetim makamının belirlenmesinde de vesayet makamının belirlenmesi hususunda öngörülen esaslar geçerlidir. Bu doğrultuda korunmaya muhtaç kişinin bağlı bulunduğu denetim makamı, ilgilinin yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesi olacaktır. Bu noktada yurtdışında bulunan korunmaya muhtaç Türk vatandaşları bakımından ilgilinin Türkiye'deki yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesinin, eğer Türkiye'de bir yerleşim yeri bulunmuyorsa Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi'nin denetim makamı olacağı kabul edilmektedir.⁴⁸ Daha çok uygulamaya yönelik bir husus olmakla birlikte, yurtdışında yaşayan bir Türk vatandaşı hakkında vesayete ilişkin işlemleri yapmaya yetkili vesayet makamının Türk konsolosu olduğu düşünüldüğünde, Türk konsolosunun işlemlerinin Türkiye'de bulunan asliye hukuk mahkemelerince ne şekilde denetleneceği problemi de gündeme gelmektedir.

⁴⁶ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 56; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 124.

⁴⁷ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 56.

⁴⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 124; Ayrıca bkz: 5718 sayılı MÖHUK m. 10.

1.4.1.3 Vasi

Korunmaya muhtaç kişiden sonra vesayet hukukunun en önemli sūjesi olan vasi, kanun koyucu tarafından TMK m. 403 hükmünde düzenlenmiştir. Anılan hüküm ışığında vasiyi, vesayet altındaki korunmaya muhtaç kişilerin, malvarlığı ile kişisel varlığına ilişkin bütün menfaatlerinin korunması ve birtakım hukuki işlemlerde korunan kişiyi temsil etmek üzere, vesayet makamı tarafından kanunda öngörülen şartlar çerçevesinde görevlendirilen gerçek kişi olarak tanımlamak mümkündür.⁴⁹ Vesayet hukuku kapsamında yapmaya yetkili kılındığı işlemler düşünüldüğünde, vasinin vesayet hukukunun en aktif sūjesi ve bu minvalde asli nitelikteki uygulayıcısı olduğu ifade edilmektedir.⁵⁰

TMK m. 403 hükmünde düzenlenen vasilik kurumunu, vesayet koruması altında bulunan küçük ve kısıtlı kimselerin gerek kişisel gerekse mali nitelikteki bütün menfaatlerini korumak ve anılan kişilerin temsil edilmesini sağlamak üzere vesayet makamı tarafından atanan vesayet organı olarak tanımlamak mümkündür.⁵¹ Esasen TMK m. 403⁵² hükmü vasinin tanımını yapmaktan ziyade vasinin görevlerini belirten bir düzenlemedir.⁵³ Kanunda vasinin mahkeme kararıyla atanan bir yasal temsilci olduğu da vurgulanmaktadır. Bu bağlamda kısıtlanan ergin kişilerin velayet altına alınmasındaki istisnai durum dışında, bir mahkeme kararı olmaksızın vesayet korumasından ve dolayısıyla da vasilikten söz edilemeyecektir.⁵⁴

TMK m. 413 hükmü, vasi atanması usulüne ilişkin vesayet makamına rehberlik eden genel nitelikli düzenlemedir. Bununla birlikte TMK m. 418’de öngörülen vasiliğe engel nedenler; TMK m. 414 ve m. 415’te düzenlenen belirli kimselerin öncelikli olarak vasi atanabilmesi; TMK m. 416’da sıralanan vasiliği kabulü yükümlü kişiler;

⁴⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 475; Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 56; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 430; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 181; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1264; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 17.

⁵⁰ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 56.

⁵¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1264, Feyzullah TAŞKIN (2002), *Vesayet Organlarını Görev ve Sorumlulukları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, s. 8.

⁵² TMK m. 403 hükmü; "Vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukukî işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür." şeklinde düzenlenmiştir.

⁵³ Fatih ERTÜRK 2010, age. s. 12.

⁵⁴ Doğa ELÇİN (2018), "Vesâyet ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine veya Sona Ermesine ve Vesâyetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi ve Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 67, Sayı: 2, Ankara, s. 285.

TMK m. 417’de belirlenen vasilikten kaçınma hakkına sahip olan kişiler ve nihayet TMK m. 413/2-3’te yer alan birlikte vasiliğe ilişkin hükümler ise vasi atanmasına ilişkin özel nitelikli düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁵

1.4.1.4 Kayyım

TMK m. 396 hükmünde öngörülen son kamu vesayeti organı ise kayyımlık müessesidir. TMK m. 403/2 hükmü uyarınca kayyımı, vesayet makamı tarafından yalnızca belirli işleri görmek ya da malvarlığını yönetmek için atanan ve vasiye nazaran daha sınırlı yetkili vesayet hukuku süjesi olarak tanımlamak mümkündür.⁵⁶

Vesayete egemen olan ilkelere orantılılık ilkesi başlığında da değinildiği üzere; kanun koyucu kayyımlık müessesesini korunan kişinin ihtiyaçları doğrultusunda ihdas etmiştir. Bu doğrultuda kayyımlık kanunda ihtiyaçlara binaen tasnif edilmiş olup, korunan kişinin belirli işlerini görmek üzere TMK m. 426’da temsil kayyımlığı, korunan kişinin malvarlığına ilişkin işlerini yönetmek üzere TMK m. 427’de yönetim kayyımlığı düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra öğretide korunan kişinin menfaatinin gerektirdiği özel durumlarda hem temsil hem de yönetim işlerini yürütmek üzere anılan iki hükmün bileşkesinden oluşan karma kayyımlık müessesesinin de varlığı kabul edilmektedir.⁵⁷ Kanun koyucu tarafından yapılan bu sınıflandırma, aynı zamanda vesayet hukukunun belirlilik ilkesine de uygun bir nitelik taşımaktadır.⁵⁸ Nitekim kanunda sayılan kayyımlık türleri dışında, başka bir görev için ayrı bir kayyımlık müessesesi öngörülmemiştir.

Genel nitelikli koruma özelliğinin egemen olduğu vasilikten farklı olarak, kayyımlık müessesesinde geçicilik ve sınırlılık özellikleri belirgindir.⁵⁹ Diğer bir ifadeyle, vesayet kurumu çerçevesinde icra edilmesi gereken belirli birtakım işler kayyımına bırakılmış ve bu suretle kayyım yalnızca kendisine verilen görevler dahilinde sorumlu tutulmuştur. Bu çerçevede örneğin, korunan kişinin temsilini sağlamak üzere atanan temsil kayyımının, korunan kişinin malvarlığını yönetme veya bu malvarlığını

⁵⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1299.

⁵⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 497; Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 59; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 430; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 125; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1264; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 21.

⁵⁷ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 59; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 21.

⁵⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 497; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 125.

⁵⁹ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 61; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1264; Esat ŞENER 1996, age. s. 51.

koruma gibi bir görevi, dolayısıyla bundan kaynaklanan bir sorumluluğu da bulunmamaktadır.⁶⁰ Bu hususla bağlantılı olarak, kayyımına bırakılan işlemler sınırlı nitelikte olduğundan, kayyımlık müessesesi korunan kişinin fiil ehliyetini de etkilememektedir.⁶¹

1.4.2.5 Yasal Danışman

TMK m. 429 hükmünde düzenlenmiş olan yasal danışmanlık vesayet ve kayyımlıktan farklı ve kendine özgü bir vesayet kurumu olarak tanımlanmıştır.⁶² Nitekim yasal danışmanlık vesayet ile kayyımlık arasında kalan bir müessese olup, kendisine yasal danışman atanmış olan kişinin fiil ehliyeti tamamen kaldırılmamakla birlikte belirli birtakım konular yönünden sınırlandırılmıştır.⁶³

Vesayet hukukuna egemen olan orantılılık ilkesinin bir tezahürü olarak ortaya çıkan yasal danışmanlık müessesesi, kayyım atanmasının yeterli olmadığı, buna karşılık vasi atanmasının da ağır nitelik arz edeceği ve kanunda sayılan birtakım işler için gerekli olan vesayet tedbiridir.⁶⁴ Yasal danışmanlık tedbiriyle kişi, gerek ekonomik gerekse kişisel menfaatleri bakımından vesayete kıyasla daha sınırlı bir koruma kalkanının altına alınmaktadır. Bununla birlikte kişisel menfaatlerinin yanı sıra, bakmakla yükümlü bulunduğu kimselerin ekonomik menfaatleri bakımından tehlike yaratan ancak kısıtlanmak için yeterli nedenlerin de bulunmadığı kişiler için de yasal danışmanlık tedbirinin uygulanacağı kabul edilmektedir.⁶⁵ Bu surette yasal danışmanın ergin kişiler için atandığını da ifade etmek mümkündür.⁶⁶

Kendisine yasal danışan atanan kişinin, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklarını yasal danışmanın iznine muhtaç olmaksızın kullanabileceği kabul edilmektedir.⁶⁷ Nitekim TMK m. 429 hükmünde öngörülen işlere bakıldığında, yasal danışmanın

⁶⁰ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 61.

⁶¹ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 35; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 475; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 22.

⁶² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 472; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1341.

⁶³ age. s. 1341.

⁶⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 472; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1342; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 22.

⁶⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 472; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 523; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1342.

⁶⁶ Age. s. 1342.

⁶⁷ Age. s. 1342.

bilhassa kişinin ekonomik menfaatlerinin korunmasına yönelik olduğu da anlaşılmaktadır. Ancak kişisel korunma bakımından sürekli nitelik arz etmeyen birtakım durumlarda da kişiye yasal danışman atanabileceği de ifade edilmektedir.⁶⁸

1.4.2 Özel Vesayet Organları

Vesayet hukuku bakımından TMK'nın kabul ettiği asli nitelikli koruma kurumu kamu vesayeti olmakla birlikte, korunmaya muhtaç kişilerin menfaatlerine uygun düştüğü bazı istisnai durumlarda, vesayet korumasının aile kurumu uhdesinde bırakılması da mümkün olabilmektedir.⁶⁹ Kanun koyucu TMK m. 398 hükmünde söz konusu istisnai durumları; muhtaç kişinin menfaatini referans alarak, sınırlayıcı nitelikte değil, örnekseme yoluyla düzenlemiştir.⁷⁰ Bu bağlamda bir işletmenin veya bir ortaklığın sürdürülmesi ifadesi söz konusu duruma bir örnek teşkil etmektedir.

Öğretide aile vesayeti olarak da adlandırılan⁷¹ ve TMK m. 398 ile m. 402 hükümleri arasında düzenlenen özel vesayet kurumunda, vesayet makamının yerini aile meclisi almaktadır. Nitekim özel vesayeti kamu vesayetinden ayıran temel farklılık da bu husustur.⁷² Bu bağlamda özel vesayet organlarını aile meclisi, denetim makamı ve vasi olarak sıralamak mümkündür.

1.4.2.1 Aile Meclisi

Kamu vesayetindeki vesayet makamının özel vesayetdeki karşılığı olan aile meclisi, TMK m. 400 hükmü uyarınca korunmaya muhtaç kişinin vasi olma şartlarını haiz en az üç hısımından müteşekkil bir kurumdur. TMK m. 400/2 hükmünde vesayet altına alınacak kişinin eşinin aile meclisinin üyesi olabileceği düzenlenmişse de kanun koyucu aile meclisinin üyesi olabilecek hısımlara ilişkin başka bir açıklama yapmamıştır. Öğretide aile meclisinin, korunmaya muhtaç kişinin yakın kan ve kayım hısımları ile eşinden oluşabileceği ifade edilmektedir.⁷³ Bu bağlamda korunmaya

⁶⁸ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 472.

⁶⁹ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 49, Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 126; Esat ŞENER 1996, age. s. 52.

⁷⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 412.

⁷¹ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 49; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411; Bilge ÖZTAN 2015, age. s.1267; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 623.

⁷² Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s.476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266.

⁷³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 477; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1269; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 412; Esat ŞENER 1996, age. s. 53.

muhtaç kişiyle herhangi bir hısımlık ilişkisi olmayan kişilerin aile meclisi içinde yer alması mümkün değildir.⁷⁴

Aile meclisinin kurulması için gereken şartları maddi ve usule ilişkin şartlar olarak iki grup altında incelemek mümkündür.⁷⁵ Bu doğrultuda korunmaya muhtaç birinin varlığı ve bu kişinin korunmaya değer bir menfaatinin bulunması, aile meclisinin kurulması için aranan ilk maddi şarttır.⁷⁶ Nitekim TMK m. 398/1 hükmünde de anılan maddi şartlara açıkça yer verilmiştir. Bununla birlikte korunmaya muhtaç kişinin hısımlarının talebi ve bu talebin denetim makamı tarafından da uygun bulunması hususları aile meclisinin kurulabilmesi için aranan usule ilişkin şartlar olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷⁷ Aile meclisinin kuruluşuna ilişkin usule TMK m. 399 hükmünde yer verilmiştir. Son olarak TMK m. 401 hükmüyle aile meclisinin üyelerinin, görevlerini ifa ederlerken korunan kişinin menfaatlerinin gerektirdiği özen ve münasiplik çerçevesinde hareket edeceklerine dair güvence vermeleri zorunlu tutulmuştur.⁷⁸ Anılan bu usul şartı da denetim makamının tazminat sorumluluğunun temini sağlamak amacını taşımaktadır.⁷⁹

Nitekim özel vesayette, devletin yönetime ve denetime katılması kamu vesayetine nazaran kısıtlı bir çerçevede söz konusu olmaktadır. Diğer bir ifadeyle özel vesayette ailenin rolü baskın nitelikte olup, devlet tali olarak yönetime katılmaktadır.⁸⁰ Anılan bu durum özel vesayeti özel hukuka daha yakın bir çizgiye taşısa da aile meclisine uygulanacak hükümlerin kamu vesayetiyle aynı olması ve en üst merci olarak bir denetim makamının bulunması hususları bağlamında aile vesayetinin de kamu görevi icrasında bulunduğunu ifade etmek mümkündür.⁸¹

Aile meclisine ilişkin yapılan açıklamalar kapsamında değinilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise vasinin aile meclisinin üyesi olamayacağı hususudur. Nitekim

⁷⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 477; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1269; Esat ŞENER 1996, age. s. 53,54.

⁷⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411,412

⁷⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1268; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 412; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 623.

⁷⁷ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 50; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 412; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1268.

⁷⁸ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 49; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 412; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1269; Fatih ERTÜRK 2010, age. s. 7; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 623.

⁷⁹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1269.

⁸⁰ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 52; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 18.

⁸¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 476; Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 52.

aile meclisi, özel vesayet nazarında vesayet makamı niteliğini haiz olup, özel vesayet alanında vesayet makamının görevlerini ifa etmektedir.⁸² Dolayısıyla özel vesayet bakımından müstakil nitelikteki vasinin, bir diğer müstakil organ olan aile meclisi içinde yer alması sistematik olarak mümkün olmamaktadır.⁸³

1.4.2.2 Denetim Makamı

Tıpkı kamu vesayetinde olduğu gibi, özel vesayet düzeni organlarından bir diğeri de denetim makamıdır.⁸⁴ Nitekim TMK'da düzenlenen asli nitelikteki vesayet kurumunun kamu vesayeti olduğu düşünüldüğünde; vesayet makamı hususunda var olan ayrık durum dışında, kamu vesayeti için öngörülen kanuni sistematığın özel vesayet kurumu için de aynı şekilde benimsendiği ifade etmek mümkündür. Öte yandan TMK m. 399 ve m. 400/1 hükümlerinde düzenlendiği üzere, aile meclisi denetim makamı tarafından verilen kararlar kurulmaktadır.⁸⁵

Bu doğrultuda vesayet altına alınacak kişinin yerleşim yerinde bulunan denetim makamı, özel vesayetin tesisine ilişkin şartların varlığını araştırmak suretiyle özel vesayetin kurulmasına karar vermektedir.⁸⁶ Ayrıca aile meclisinin üyeleri ve yedek üyeleri de yine denetim makamı tarafından belirlenmektedir.⁸⁷ Yine vesayet koruması müddetince aile meclisi denetim makamının kontrolü altındadır.

1.4.2.3 Vasi

Vesayet hukukundaki asli görevli vesayet organı olan vasi, özel vesayette de aynı yetkilere ve aynı öneme sahip şekilde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla kamu vesayeti organları kısmında vasiye ilişkin yapılan açıklamalar özel vesayet organı olan vasi nazarında da geçerlilik arz etmektedir. Bu çerçevede tıpkı kamu vesayetinde olduğu gibi, özel vesayetin yürütülmesinde de aktif göreve sahip olan organın vasi olduğunu ifade etmek mümkündür. Daha önce de belirtildiği üzere, özel vesayetdeki

⁸² Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1270; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s.18.

⁸³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1267; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s.18.

⁸⁴ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 49; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 477; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 126.

⁸⁵ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 49; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 477.

⁸⁶ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 427; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1268, 1269.

⁸⁷ Age. s. 1269.

aile meclisi kamu vesayetindeki vesayet makamının ikamesi niteliğindedir.⁸⁸ Bu bağlamda vesayet hukukundaki organların birbirleriyle ilişkileri de dikkate alındığında; ayrı bir vesayet organı olan vasinin, bir diğer vesayet organı olan aile meclisinin üyesi olması mümkün olmamaktadır.⁸⁹

1.5 VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ

Vesayetın yürütülmesi bölümü TMK' da m. 438 ile m. 469 hükümleri arasında yer alan hükümler ile dört ayrı başlık altında düzenlenmiştir. Bu doğrultuda kanun koyucu m. 438 ile m. 457 hükümleri arasında yer alan birinci ayırında vasinin görevlerini, m. 458 ile m. 460 hükümleri arasındaki ikinci ayırında kayyımın görevlerini, m. 461 ile m. 465 hükümleri arasında bulunan üçüncü ayırında vesayet dairelerinin görevlerini ve nihayet m. 466 ile m. 469 hükümleriyle de vesayet organlarının sorumluluğunu düzenlemiştir. Çalışma esas itibariyle vasinin hukuki sorumluluğu konusuna ilişkin olduğundan, vasinin görevlerine ilişkin detaylı açıklamalara çalışmanın üçüncü bölümünde yer verilmiş, bu kısımda vasinin görevlerine ve vasiyle bağlantılı olarak vesayet dairelerinin görevlerine ilişkin genel nitelikte açıklamalar yapılmaktadır.

1.5.1 Vasinin Görevleri

Vasinin görevlerine ilişkin çerçeve niteliğindeki düzenlemeye TMK m. 403/1 hükmünde yer verilmiş olup; anılan hüküm uyarınca vasi korunmaya muhtaç kişilerin esas itibariyle malvarlığına ilişkin menfaatlerin korumak ve bu kişileri temsil etmekle görevli kılınmıştır.⁹⁰ Anılan bu görevlerin icrası kapsamında TMK' da vasiye birtakım yetkiler tanınmış ve bazı yükümlülükler getirilmiştir. Vasinin görevleri TMK m. 438 ile m. 457 hükümleri arasında bulunan birinci ayırında düzenlenmiştir. Ayrıca kanun sistematığı çerçevesinde vasinin görevleri; göreve başlama, özen ve temsil ile malvarlığının yönetilmesi olarak üç ayrı başlık altında tasnif edilmiştir. Öğretide söz konusu ayırım, yine kanun sistematığına benzer nitelikte; vesayetın başlangıcındaki

⁸⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1267.

⁸⁹ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 127, Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1267.

⁹⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 249.

görevler, vesayetin devamı sırasındaki görevler ve son olarak vesayet sonundaki görevler şeklinde de yapılmaktadır.⁹¹

1.5.1.1 Vasinin Göreve Başlaması

Vasinin göreve başlaması aşamasındaki görevleri TMK'da m. 438 ile m. 444 hükümleri arasında sırasıyla; defter tutma, değerli eşyaların muhafazası, taşınır malların satılması, paraların yatırılması ve değerlendirilmesi, ticari ve sınai işletmeler üzerindeki tasarruflar ve nihayet taşınmaz malların satılması göreviyle birlikte yedi kalem olarak düzenlenmiştir. Anılan görevlerden hareketle TMK'nın vasinin göreve başlaması esnasında, korunmaya muhtaç kişinin malvarlığının korunmasına ilişkin tedbirlere öncelik tanıdığını ifade etmek mümkündür. Bu doğrultuda vasi, ilk olarak korunmaya muhtaç kişinin malvarlığına ilişkin bir envanter çıkarmakla yükümlü tutulmuş ve korunmaya muhtaç kişinin menfaatine yönelik malvarlığı tasarruflarının da bu envanter çerçevesinde yapılması amaçlanmıştır.⁹² Zira vasinin görevleri başlığı altındaki ilk hüküm olan TMK m. 438'de, vasinin defter tutma görevinin öncelikle düzenlenmiş olmasından hareketle anılan sistematığın kanun koyucu tarafından da benimsenmiş olduğunu söylemek mümkündür.⁹³ Öte yandan vasinin göreve başlama aşamasında yer alan ve TMK m. 438 ve devamındaki maddelerde düzenlenen bütün görevlerin korunmaya muhtaç kişinin malvarlığı değerlerinin korunmasına yönelik olduğu açıkça görülmektedir.

⁹¹ Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 54; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1369; Feyzullah USLU 1941, age. s. 279.

⁹² Ahmet M. KILIÇOĞLU (2019), *Aile Hukuku*, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 595; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1371.

⁹³ Nitekim TMK m. 438'in gerekçesi de; "Yürürlükteki Kanunun 382 nci maddesini karşılamaktadır. İsviçre Medenî Kanununun 398 inci maddesi hükmüne paralel olarak üç fıkra hâlinde düzenlenmiştir. Birinci fıkrada malvarlığının defterinin tutulabilmesi için, vasinin atanmasına ilişkin kararın kesinleşmiş olması öngörülmüştür. Aynı fıkrada 'sulh mahkemesi' yerine 'vesayet makamı' denilmiştir. İkinci fıkraya göre, ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, defter tutulurken olanak bulunduğu takdirde hazır bulundurulacaktır. Maddenin üçüncü fıkrasında sözü edilen kişinin malvarlığı için tutulacak resmî defter, mirasta söz konusu olan 619 uncu maddede öngörülen defterle benzerlik arz etmektedir. Bu nedenle defterin tutulması, alacaklılara karşı hüküm ve sonuçlan konularında 619 ve devamı maddelere yollama yapılmıştır." şeklinde olup; kanun koyucu vasinin defter tutma yükümlülüğü hususunda TMK m. 619'da gönderme yapmaktadır. TMK m. 619 hükmünün gerekçesinde de resmi defter tutmanın, mirasçılarının terekenin durumu hakkında resmi bilgi edinebilme amacıyla yapıldığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla TMK m.438 hükmünün amacının da vesayet altındaki kişinin malvarlığına ilişik resmi nitelikte bir veri hazırlanması olduğunu ifade etmek mümkündür.

Nitekim vasinin görevlerinin esas çerçevesinin çizildiği TMK m. 403 hükmünde de vasi vesayet altındaki kişilerin malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumakla yükümlü kılınmıştır.⁹⁴

1.5.1.2 Vasinin Özen Yükümlülüğü ve Temsil Görevi

Öğretide ifade edildiği şekliyle vasinin vesayet devamı sırasındaki görevleri⁹⁵ ise TMK'nın m. 445 ve m. 453 hükümleri arasında düzenlenmektedir. Kanunda özen ve temsil alt başlığı altında yer alan bu düzenlemeler, bir bakımdan görevin icrası sırasında vasinin korunmaya muhtaç kişiye karşı sorumluluğunun sınırlarını çizmekten, diğer taraftan vasinin göreve başlaması sırasında düzenlenmiş olan görevlerinin ifasını tamamlayıcı bir özelliğe de sahiptirler.

TMK m. 445 ve devamındaki hükümlerde kanun koyucu, özen hususunda korunmaya muhtaç kişileri küçükler ve kısıtlılar olarak iki ayrı başlık altında düzenlemiştir. Bu bağlamda TMK m. 445/1 hükmü uyarınca vasi vesayet altındaki küçüğün bakımının sağlanması ve eğitimi için gerekli bütün önlemleri almakla yükümlü tutulmuştur. Hatta TMK m. 445/2 hükmüyle vasinin, anılan yükümlülüklerini yerine getirirken kural olarak ana babanın yetkilerine de sahip olduğu belirtilmiştir. Bu kuralın istisnasını ise vesayet dairelerinin yetkili olduğu belli durumlar oluşturmaktadır. TMK m. 446 hükmünde ise küçüğün korunması amacıyla bir kuruma yerleştirilmesi hususunda da yetki, vesayet dairelerinin kontrolü dahilinde olmak kaydıyla vasiye bırakılmıştır. TMK m. 447 hükmünde ise vasi, küçükler dışında kalan kısıtlı kişilerin korunması ve bu kişilere yardımcı olmakla görevlendirilmiştir. Kanunda yapılan bu ikili ayırmada, TMK m. 445 ve TMK m. 446 hükümlerinin vasilik kurumunu velayet kurumuna yakınlığı söylemek mümkündür. Nitekim TMK m. 447'de yer alan düzenlemelerin de odak noktasını korunmaya muhtaç kişilerin kişisel menfaatlerinin temini oluşturmaktadır. Dolayısıyla TMK m. 445 ile m. 447 hükümlerinin özen hususuna inhisar edildiğini ifade etmek mümkün olmaktadır.

⁹⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 429.

⁹⁵ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 518; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 433; Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 54; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 664; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1382; Feyzullah USLU 1941, age. s. 279.

Temsil başlığı altında yer alan TMK m. 448 hükmünde ise vasi, tüm hukuki işlemlerinde vesayet altındaki kişiyi temsil etmekle görevlendirilmiştir. Devamında ise vasi, yasak işlemler olarak kabul edilen vesayet altındaki kişi adına kefil olma, vakıf kurma ve önemli ölçüde bağışlarda bulunma işlemlerini yapma konusunda sınırlandırılmıştır. Zira TMK m. 449'da sayılan bu işlemlerin korunmaya muhtaç kişinin malvarlığına ilişkin menfaatlerini etkileyen tasarruflar olduğu da açıktır. Daha önce de ifade edildiği üzere, vasinin göreve başlaması başlığı altında yer alan görevler, temsil ve özen kısmında yer alan görevlerle desteklenmektedir. Dolayısıyla vasinin görevlerinin kümülatif nitelik arz ettiği, diğer bir ifadeyle farklı başlıklar altında düzenlenmiş olsa da görevlerin birbiriyle bağlantılı olduğu açıkça görülmektedir.

Korunmaya muhtaç durumdaki kişiler her ne kadar kendi menfaatleri gereğince vesayet altına alınmış olsalar da bu kişilerin belli konulardaki görüşlerine de kanun tarafından özel bir önem atfedilmiş ve bu görüşlere birtakım hukuki sonuçlar bağlanmıştır. Bu doğrultuda TMK m. 450 hükmünde, görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğini haiz vesayet altındaki kişilere, kendileriyle ilgili olan birtakım önemli işlerde, vasiye görüşlerini bildirmesi için istisnai nitelikte bir imkân tanınmıştır. Nitekim bu hususu TMK m. 8'de düzenlenen hak ehliyetinin vesayet hukuku nazarında bir gereği olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak TMK m. 450/2 hükmüyle vasi, vesayet altında bulunan kişinin görüşüne rağmen yapılan işlemde sorumlu tutulduğundan, bu durumun istisnai bir nitelik arz ettiği kanun koyucu tarafından bir anlamda vurgulanmaktadır.

TMK m. 451'de ise vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler düzenlenmiştir. Ancak maddede, vesayet altındaki kimseler tarafından yapılan işlemlerin hukuki anlamda geçerli nitelik kazanabilmesi, vasi ve belli durumlarda vesayet dairelerinin iznine bağlanmıştır. Bununla birlikte borçlar hukukunun genel ilkeleri çerçevesinde tarafların sorumlulukları da saklıdır. Yine aynı doğrultuda, bir meslek veya sanatın yürütülmesi kapsamında vesayet makamı tarafından mezun kılınan vesayet altındaki kişi, izin verilen işlemlerle ilgili bulunan her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkili kılınmış ve ayrıca yapmış olduğu bu işlemler bakımından da bütün malvarlığı ile sorumlu tutulmuştur.

1.5.1.3 Vasinin Malvarlığının Yönetimine İlişkin Yükümlülükleri

TMK’da m. 454 ile m. 455 hükümlerinde düzenlenen vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi görevi, vasinin vesayetin sonundaki görevini teşkil etmektedir. TMK m. 454/2 hükmü uyarınca vasi, korunmaya muhtaç kişinin malvarlığının yönetimine ilişkin tutmakla mükellef olduğu hesapları, vesayet makamınca belirlenen tarihlerde ve her halükarda yılda bir defa olacak şekilde yine vesayet makamının incelemesine sunmak zorundadır. Öğretide vasinin malvarlığının yönetimine ilişkin görevlerinin “vesayetin sonundaki görevler” şeklinde adlandırılmış⁹⁶ olmasının temelini de bu düzenleme oluşturmaktadır. Zira vesayet kurumunun korunmaya muhtaç kişi nezdinde yarattığı koruma kalkanı, mahiyeti icabı vesayeti sona erdiren birtakım durumlar gerçekleşinceye kadar sürekli nitelikte olduğundan, vesayet koruması dahilindeki asgari bir yıllık dönem sonları da vesayetin sonundaki görevler olarak nitelendirilmiştir. Vasinin korunmaya muhtaç kişinin malvarlığına yönelik olan görevlerinin birbirleriyle süreklilik arz eden bir ilişki içinde olması hususu bu başlık altında da karşımıza çıkmaktadır. Nitekim vasinin göreve başlarken vesayet altındaki kişinin malvarlığının envanterini çıkarmış olması, korunmaya muhtaç kişinin malvarlığı üzerindeki tasarrufların yarattığı sonuçların değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle vasi, vasilik görevinin başında defter tutma görevinin icrasıyla birlikte malvarlığına ilişkin bir referans noktası belirlemekte ve vesayet organları da vesayetin devamı müddetince korunmaya muhtaç kişinin malvarlığındaki değişiklikleri bu referans değer vasıtasıyla denetleyebilmektedir.⁹⁷

1.5.2 Vesayet Dairelerinin Görevleri

Vesayet dairelerinin görevleri TMK m. 461 ile m. 465 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak şikâyet ve itiraz başlığı altında TMK m. 461 hükmüyle vasinin eylem ve işlemlerine itiraz yolu öngörölmüş, takip eden hükümlerde ise vesayet dairelerinin iznine tabi kılınan işlemlere yer verilmiştir. Kanun koyucu vesayet dairelerinin aralarındaki hiyerarşik ilişkiyi de gözeterek eylem ve işlemlerin yarattığı hukuki neticelerin ağırlıklarına göre belli durumlarda yalnızca vesayet

⁹⁶ Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 54; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1406-1436; Feyzullah USLU 1941, age. s. 279.

⁹⁷ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 430.

makamının iznini aramış, belli bazı durumlarda ise vesayet makamının iznine ek olarak denetim makamının iznini de aramıştır.

1.5.2.1 Vesayet Makamının Görevleri

TMK m. 397/2 hükmü uyarınca vesayet makamı sulh hukuk mahkemesi olarak belirlenmiş olup, sulh hukuk mahkemesinin vesayet makamı sıfatıyla yapmaya yetkili kılındığı görevler de yine TMK'da düzenlenmiştir. Bu bağlamda sulh hukuk mahkemesinin vesayete ilişkin görevlerini; TMK m. 413 hükmü uyarınca vasinin atanması, TMK m. 420 hükmü uyarınca vasi atanıncaya kadar gerekli geçici önlemlerin alınması ve nihayet vasi atandıktan sonraki aşamada da vasinin gözetim altında tutulması şeklinde kısaca sıralamak mümkündür.⁹⁸ Bununla birlikte TMK m. 430 hükmü uyarınca gerekli hallerde kayyım atanması da vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesinin görevleri arasında sayılmıştır.

Vasi atandıktan sonraki aşamada, korunan kişinin menfaatleri doğrultusunda sulh hukuk mahkemesinin vasinin işlemlerine katılmasını gerektiren birtakım özel durumlar da mevcuttur. Zira TMK m. 462 hükmünde 14 bent olarak düzenlenen işlemlerin vasi tarafından yapılabilmesi için vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesinin izni aranmaktadır. Bu bağlamda sulh hukuk mahkemesinin izni aranan işlemleri;

1. Taşınmazların alımı, satımı, rehn edilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması,
2. Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehn edilmesi,
3. Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri,
4. Ödünç verme ve alma,
5. Kambiyo taahhüdü altına girme,
6. Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması,
7. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması,

⁹⁸ Nevzat KOÇ 2005, age. s. 103.

8. Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması,
9. Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaşılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması,
10. Borç ödemededen aciz beyanı,
11. Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması,
12. Çıraklık sözleşmesi yapılması,
13. Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi,
14. Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi şeklinde sıralamak mümkündür.

1.5.2.2 Denetim Makamının Görevleri

Yalnızca vesayet makamının izninin arandığı işlemlerin ardından kanun koyucu, TMK m. 463 hükmünde vesayet makamının iznine ek olarak denetim makamının izninin arandığı vasi işlemlerini düzenlemiştir. Esasen müşterek hukuki işlem niteliğini haiz söz konusu işlemler, korunmaya muhtaç kişi nezdinde önemli birtakım sonuçlar yaratabileceğinden denetim makamının izni bu işlemlerin kurucu unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda denetim makamı olarak asliye hukuk mahkemesinin izninin aranacağı işlemleri de;

1. Vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi veya evlât edinilmesi,
2. Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması,
3. Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması,
4. Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması,
5. Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması,
6. Küçüğün ergin kılınması,
7. Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması şeklinde sıralamak mümkündür.

1.6 VESAYETİN SONA ERMESİ

Vesayetın sona ermesi, vesayet ana başlığının üçüncü bölümünde ve TMK m. 470 ile m. 494 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu bölümü düzenlerken üçlü bir ayırım sistematığı benimsemiştir. Bu doğrultuda birinci ayırında vesayeti gerektiren hallerin sona ermesi, ikinci ayırında vasilik görevinin sona ermesi, üçüncü ayırında ise vesayetın sona ermesinin sonuçlarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. İlk ayırında düzenlenen vesayeti gerektiren hallerin ortadan kalkması hususu, niteliği gereği korunmaya muhtaç kişi nezdinde yaşanan değişikliklerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktayken, vasilik görevinin sona ermesi hususu da doğal olarak vasi nezdinde gerçekleşen değişikliklerden kaynaklanmaktadır.

1.6.1 Vesayeti Gerektiren Durumların Ortadan Kalkması

Vesayeti gerektiren durumların ortadan kalkması nedeniyle vesayetın sona ermesi hususunu, vesayetın kendiliğinden sona ermesi ve vesayetın mahkeme kararıyla sona ermesi olarak ikili bir ayırım çerçevesinde incelemek mümkündür.⁹⁹

1.6.1.1 Vesayetın Kendiliğinden Sona Erdiği Haller

Esas itibarıyla vesayet altındaki kişilerin fiil ehliyetleri üzerinde yaşanan değişiklikler vesayeti kendiliğinden sona erdirebilmektedir. Zira daha önce ifade edildiği üzere, vesayet koruması doğrudan kişilerin fiil ehliyeti üzerinde etkisini göstermektedir. Bu doğrultuda TMK m. 470/1 hükmü uyarınca, herhangi bir nedenden ötürü velayet altına alınamayan küçük üzerindeki vesayet koruması, küçüğün ergin olmasıyla birlikte kendiliğinden ortadan kalkmaktadır.¹⁰⁰ Bununla birlikte vesayet altında bulunan küçük üzerinde velayet korumasının tesis edildiği durumlarda da vesayetın kendiliğinden sona ereceği ifade edilmektedir.¹⁰¹ Ayrıca TMK m. 470/2'de düzenlendiği üzere, küçüğün mahkeme kararıyla ergin kılınması da vesayeti sona erdiren diğer bir durumdur. Bu son durumda erginlik kararı veren mahkeme, küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespitini ve ilanını da yapmaktadır.

⁹⁹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 444.

¹⁰⁰ Age. s. 444.

¹⁰¹ Age. s. 444.

Vesayet altındaki kişi üzerindeki vesayet koruması, TMK m. 471 hükmü uyarınca özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet nedeniyle hapis durumunun sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Bu halde hapislik hali önem arz etmektedir. Nitekim öğretide, hapislik halini sonlandıran nitelikteki şartlı tahliye veya geçici tahliye durumlarında ilgili üzerindeki kısıtlılık kendiliğinden sona ermektedir.¹⁰²

Son olarak ölüm halinde de kişinin hak ve fiil ehliyeti son bulacağından, korunmaya muhtaç kişi üzerine tesis edilmiş olan vesayet koruması, ilgisinin ölümüyle ortadan kalkmaktadır. Yine aynı doğrultuda vesayet altındaki korunmaya muhtaç kişinin gaipliğine ilişkin karar verilmesiyle, hakkında gaiplik kararı verilen kişi nezdinde vesayet sona ermektedir.

1.1.6.2 Vesayetın Mahkeme Kararıyla Sona Erdiği Haller

Vesayetın, vesayet makamının kararıyla kaldırılabilereği hususu esas olarak TMK m. 472 hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 472/2 doğrultusunda vesayet makamı, vesayetın kendiliğinden sona erdiği durumlar dışında kalan ve resen araştırma ilkesi dahilinde yapacağı inceleme neticesinde vesayetın sona ermesine ya da uygun gördüğü bir başka vesayet tedbirine karar verebilecektir.¹⁰³ Ayrıca TMK m. 472/3 gereği kısıtlının bizzat kendisi ve hükümde ilgililer olarak işaret edilen vasi ve denetim makamı vesayetın kaldırılması talebinde bulunabileceklerdir.¹⁰⁴

TMK m. 473'te vesayetın mahkeme kararıyla sona ermesiyle ilgili usule ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Bu doğrultuda vesayet altına alınma hususunun ilan edildiği durumlarda, vesayetın kaldırılmasına ilişkin kararın da ilan edileceği öngörölmüştür. TMK m. 473/2 ise önemli bir diğer hükümdür, nitekim daha önce de ifade edildiği üzere kişinin vesayet altına alınması hususu ilginin fiil ehliyetini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda TMK m. 473/2 hükmü uyarınca, mahkeme kararıyla vesayetın sona erdiği hallerde, kısıtlı anılan kararının ilanına gerek olmaksızın fiil ehliyetini karar ile birlikte tekrar kazanmaktadır.

¹⁰² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 444.

¹⁰³ Age. s. 445.

¹⁰⁴ Age. s. 445.

1.6.2 Vasilik Görevinin Sona Ermesi

Vasilik görevinin sona ermesi esas itibariyle vesayetın sona ermesinin doğal bir neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte vesayet görevi devam ederken vasiden kaynaklı birtakım nedenlerle vasilik görevinin sona ermesi de mümkündür. Vasilik görevinin sona ermesini ise vasilığın olağan nedenlerle sona ermesi ve vasilığın olağandışı nedenlerle sona ermesi başlıkları altında irdelemek mümkündür.

1.6.2.1 Vasiliğin Olağan Nedenlerle Sona Ermesi

Vasiliğin olağan şekilde sona ermesinin nedenlerinden ilki, vasiın fiil ehliyetini kaybettiği durumlardır. Zira fiil ehliyeti bulunmayan kişilerin korunmaya muhtaç durumda olacağı düşünüldüğünde, fiil ehliyetinin kaybı sonucu yaratan bütün durumlar vasilik görevini de olağan şekilde sona erdirmektedir. Nitekim TMK m. 479 hükmünde de vasilik görevinin vasiın fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümüyle birlikte sona ereceği düzenlenmiştir. Bu doğrultuda kişinin fiil ehliyetini etkileyen ayırt etme gücünün kaybı veya kişinin hapis cezasına mahkûm olması durumlarında da vasilik görevi kendiliğinden sona erecektir. Nitekim 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun m. 53/1-c hükmünde de kasten işlenen suçlardan ötürü hapis cezasına mahkûm edilen kişinin vesayet ve kayyımlığa ilişkin hizmette bulunma hakkının sona ereceği düzenlenmiştir.⁷⁷ Özetle fiil ehliyetinde değişiklik yaratan durumlar vasilik görevini de kendiliğinden sona erdiren olağan nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer taraftan yine vasi nezdinde meydana gelen, ancak vasilik görevinin kendiliğinden sona erdirmeyen olağan birtakım durumlar da söz konusudur. Bu doğrultuda TMK m. 481/1 hükmü uyarınca vasiliğe engel bir nedenin meydana gelmesi durumunda vasi görevden çekilmek mecburiyetindedir. Yine m. 481/2 hükmünde de vasilik görevinden kaçınmayı gerektiren bir nedenin varlığı halinde vasi, vasilik görev süresinin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilmektedir. Ancak vasilikten kaçınma halleri, vasilik engellerinden farklı olarak vasiın korunmasına hizmet ettiğinden, vesayet makamı vasiın görev süresi boyunca görevine devam etmesine karar verebilmektedir.⁷⁸

1.6.2.2 Vasiliğın Olağandışı Nedenlerle Sona Ermesi

Vasiliğın sona erdiren olağandışı nedenler esas itibariyle vasiliğın görevden alınmasını gerektiren durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Görevden alınma başlıklı TMK m. 483 hükmü uyarınca vesayet makamı, görevini ağır şekilde ihmal etmesi ve bu suretle geciktirmesi, yetkilerini kötüye kullanması, güven sarsıcı davranışlarda bulunması veya borçlarını ödemede acze düşmesi durumlarında vasiyi görevden alabilmektedir. Bu bağlamda kusurlu birtakım davranışlarıyla vesayet altındaki kişinin menfaatleri bakımından olumsuz bir duruma sebebiyet veren vasiyin vasilik görevine vesayet makamı tarafından son verilebilmektedir. Bununla birlikte TMK m. 483/2 hükmünde öngöröldüğü üzere, kusuru bulunmaksızın korunmaya muhtaç kişinin menfaatlerinin aleyhine davranışlarda bulunması hallerinde de vesayet makamı vasiyin görevine son verebilmektedir.

BÖLÜM II

VESAYETİ GEREKTİREN HALLER, VESAYETİN TÜRLERİ, VASİNİN ATANMASI VE VASİ İLE DİĞER VESAYET ORGANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

2.1 VESAYETİ GEREKTİREN HALLER

Vesayetın tanımın kısmında açıkladığı üzere, vesayet kurumu esas itibariyle velayet altında bulunmayan küçükler ile çeşitli nedenlerden ötürü kendilerini ve mallarını yönetme gücünden yoksun ergin kişilerin korunmasına hizmet etmektedir.¹⁰⁵ Bu doğrultuda vesayet kurumunun amacından hareketle vesayeti gerektiren halleri kişinin küçük olması ve hakkında kısıtlılık kararı verilmiş olması şeklinde iki ana başlık altında incelemek mümkündür.¹⁰⁶ Nitekim vesayeti gerektiren haller TMK m. 404 ve devamında yer alan hükümlerde kanun koyucu tarafından iki ana başlık altında düzenlenmiştir.

2.1.1 Küçüklük

TMK m. 404/1 hükmü gereği velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınmaktadır. Esas itibariyle küçüklerin velayet altında olmaları gerekmektedir. Nitekim velayete ilişkin TMK m. 335 hükmü uyarınca, gerek onsekiz yaşın ikmali, gerek evlenme veya ergin kılınma yoluyla ergin oldukları güne kadar küçüklerin ana ve babalarının velayeti altında oldukları kabul edilmektedir.¹⁰⁷ Bu surette velayet altında bulunduğu durumda, küçüğün ayrıca vesayet koruması altına alınması mümkün değildir. Diğer bir ifadeyle vesayet koruması yalnızca velayet altında bulunmayan küçükler için söz konusu olabilmektedir.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 479.

¹⁰⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1272; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 479.

¹⁰⁷ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 55; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 479; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 413.

¹⁰⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 479; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1272.

Ana ve babası ölmüş, gaipliklerine karar verilmiş, ana ve babasının her ikisinden de velayet hakkı kaldırılmış yahut ana ve babası belirlenememiş ve bu surette velayet altında bulunmayan küçükler için vesayet makamı tarafından vasi atanmaktadır.¹⁰⁹

Küçüğün vesayet altına alınması durumunda hakkında kısıtlılık kararı alınmaksızın mahkeme tarafından yalnızca küçük için bir vasi tayin edilmektedir. Zira kısıtlamaya ilişkin karar esas itibariyle ilgilinin fiil ehliyetini sınırlamaya yönelik olduğundan, fiil ehliyeti bulunmayan küçükler hakkında ayrıca kısıtlılık kararı verilmesi de söz konusu olmamaktadır.¹¹⁰

2.1.2 Kısıtlılık

Kısıtlılık ergin bir kişinin, kanunda sınırlı sayıda öngörölmüş sebeplerden dolayı birincil olarak kendisinin, ikincil olarak da üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması amacıyla fiil ehliyetinin mahkeme kararıyla kısmen veya tamamen kaldırılması olarak tanımlanmaktadır.¹¹¹ Kısıtlılık ile vesayet altına alınma hususu birbirinden farklı kavramlardır.¹¹² Bu surette velayet altında bulunmayan küçüğün vesayet koruması altına alınması halinde kısıtlanması söz konusu olmadığı gibi, TMK m. 419/3 hükmü gereği ergin bir kimsenin kısıtlanması halinde anne ve babasının velayeti altında bırakılması durumunda da vesayet koruması gündeme gelmemektedir.¹¹³

Kısıtlılık yalnızca bir kimsenin ehliyetinin sınırlandırılmasına veya sınırlı ehliyetsiz hale gelmesine ilişkin bir karardır.¹¹⁴ Bu doğrultuda ayırt etme gücü bulunmayan tam ehliyetsiz bir kişi hakkında verilen kısıtlılık kararı mevcut bir ehliyetsizlik haline ilişkin bir tespit hükmü iken, fiil ehliyetine sahip bir kişiyi ehliyet

¹⁰⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 479; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1272; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 413; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 55,56.

¹¹⁰ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 481; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1276.

¹¹¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 481; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1276; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 413; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 259.

¹¹² Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 481; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1276; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 59.

¹¹³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 481; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1276; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 59.

¹¹⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 413.

bakımından sınırlandırılması ise yenilik doğurucu nitelikte bir karardır.¹¹⁵ Hakkında kısıtlamaya ilişkin karar alınmış olan kişiye kısıtlı denilmektedir.¹¹⁶ Vesayeti gerektiren kısıtlılık sebepleri sınırlı sayı ilkesi kapsamında; TMK m. 405 hükmünde akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, TMK m. 406 hükmünde savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim, TMK m. 407 hükmünde özgürlüğü bağlayıcı ceza ve son olarak TMK m. 408 hükmünde ise yaşlılık, engellilik, deneyimsizlik ve ağır hastalık nedeniyle istek üzerine kısıtlanma olmak üzere toplam dört başlık altında düzenlenmiştir. Sınırlı sayı ilkesinin bir gereği olarak kanunda öngörülen nedenler dışında ergin bir kişinin kısıtlanması da mümkün değildir.¹¹⁷

2.1.2.1 Akıl Hastalığı ve Akıl Zayıflığı Nedeniyle Kısıtlanma

Akıl sağlığına bağlı nedenlerle kısıtlanma hususu TMK m. 405 hükmünde düzenlenmiştir. Anılan hüküm uyarınca, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı nedeniyle işlerini görme yetisinden yoksun, korunması ve bakımı için sürekli olarak yardıma muhtaç veya başkalarının güvenliğini açısından tehlike yaratan ergin kişilerin kısıtlanması mümkündür. Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı kavramları esas itibarıyla tıbbi kavramlar olup, anılan rahatsızlıkların tespiti de tıp biliminin konusunu teşkil etmektedir.¹¹⁸ Kişinin akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanabilmesi için kişinin söz konusu rahatsızlığının sürekli nitelikte olması, diğer bir ifadeyle kronikleşmiş olması gerekmektedir.¹¹⁹

TMK m. 405/1 hükmünün lafzı da dikkate alındığında; bir kişi hakkında kısıtlılık kararı verilebilmesi için öngörülen, “*kişinin kendi işlerini görme yeteneğinden yoksun olması*” veya “*kişinin korunması ve bakımı için sürekli yardıma muhtaç durumda bulunması*” ya da “*kişinin başkalarının güvenliğini açısından tehlike*

¹¹⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 413; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1276.

¹¹⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 482.

¹¹⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1277; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 482; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 60.

¹¹⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1277; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 63.

¹¹⁹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1277; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 414; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 63.

yaratması” şartlarının en az birinin varlığı yeterlidir.¹²⁰ Diğer bir ifadeyle TMK m. 405/1 uyarınca kısıtlılık kararı alınabilmesi için hükümde öngörülen durumların kümülatif birliği değil, alternatif olarak varlığı yeterli olmaktadır. Zira esas itibariyle akıl hastalığı ve akıl hastalığı ayırt etme gücünden yoksunluk anlamına gelmediğinden kişi hakkında kısıtlılık kararı verilebilmesi için kanun koyucu TMK m. 405/1 hükmündeki kıstaslardan herhangi birisinin var olmasını da aramıştır.¹²¹

TMK m. 405 uyarınca bir kişi hakkında kısıtlama kararı alınabilmesi için ruhsal bir rahatsızlığın var olması gerekmektedir. Ayrıca TMK m. 409/2 hükmü uyarınca, anılan ruhsal rahatsızlığın resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmiş olması da gerekmektedir. Biyolojik şart olarak da ifade edilen akıl hastalığı, kişide oluşan sürekli nitelikte ve olağandışı her zihinsel durum olarak tanımlanmaktadır.¹²² TMK m. 405 hükmüne istinaden yapılan kısıtlama durumunda, akıl hastalığı dışındaki sair bedensel engeller kısıtlanma bakımından önem taşımamaktadır. Diğer bir ifadeyle akıl hastalığı dışındaki bedensel engeller nedeniyle kişi hakkında TMK m. 405 hükmü çerçevesinde kısıtlama kararı verilmesi mümkün değildir.¹²³ Nitekim bedensel engeller nedeniyle kısıtlama hususu TMK m. 408 hükmünde düzenlenmiştir. Öte yandan bedensel birtakım marazlar nedeniyle kişinin korunmasının gerektiği hallerde, orantılılık ilkesi gereğince kişiye kayyım atanması da mümkündür.¹²⁴

Akıl hastalığı nedeniyle kısıtlanmanın yanı sıra TMK m. 405 hükmünde; kişinin korunması ve bakımı için sürekli olarak yardıma muhtaç olması ile yine kişinin başkalarının güvenliğini açısından tehlike yaratması hallerinde de kişinni kısıtlanabileceği düzenlenmiştir. Bu doğrultuda akıl hastalığı ve akıl zayıflığı yahut kişinin yardıma muhtaç durumda bulunmasına ilişkin sosyal şartlar bizzat kısıtlanan kişinin menfaatine hizmet etmekteyken, başkalarının güvenliği nedeniyle kısıtlanmaya ilişkin sosyal şartın ise üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması yönelik olduğunu ifade etmek mümkündür.¹²⁵

¹²⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1279; Farklı görüş için bkz: Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 482.

¹²¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1278.

¹²² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 414; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1279.

¹²³ Age. s. 1279.

¹²⁴ Age. s. 1279.

¹²⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 414; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1279.

Son olarak TMK m. 405/2 hükmünde ise haber verme yükümlülüğü düzenlenmiş olup; görevlerinin icrası sırasında vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durumun varlığını öğrenen idari makamlar, noterler ve mahkemeler anılan keyfiyeti yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlü kılınmışlardır.

2.1.2.2 Savurganlık, Alkol Veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı, Kötü Yönetim Nedeniyle Kısıtlanma

TMK m. 406 hükmünde; savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle, kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu ailesi bakımından darlık veya yoksulluk tehlikesi yaratan ve bu nedenle sürekli olarak korunmaya ve bakıma muhtaç olan veya başkalarının güvenliği açısından tehdit oluşturan ergin kişilerin de kısıtlanacağı düzenlenmiştir. Hükümde dört farklı şekilde sayılan kısıtlama nedenlerinin süreklilik arz etmesi ve bir alışkanlık haline gelmesi kısıtlılık kararı için ön şart niteliğindedir.¹²⁶ Hükümde yer alan bütün bu şartlar manevi ehliyetsizlik olarak da ifade edilmekte olup, anılan hallere karşı koyma noktasında kişinin karakteristik bir zaafının var olduğu kabul edilmektedir.¹²⁷

TMK m. 406 hükmüne istinaden kişi hakkında kısıtlılık kararı verilebilmesi için maddede öngörülen nedenlerden herhangi birinin mevcudiyetinin yanı sıra, bu nedenden ötürü kişinin bizzat kendisinin veya bakmakla yükümlü olduğu ailesinin yoksulluğa düşme tehlikesinin bulunması yahut sürekli olarak yardıma veya gözetime muhtaç hale gelmesi ya da üçüncü kişilerin güvenliklerini tehlikeye sokması koşullarından da birisinin bulunması gerekmektedir.¹²⁸ Diğer bir ifadeyle kanunda sayılan kısıtlılık gerektiren haller ile bu zafiyetlerin ilgililer nezdinde yaratacağı olumsuz durumların kümülatif olarak bulunması halinde kişi hakkında kısıtlama kararı verilmesi mümkün olmaktadır.

¹²⁶ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 415; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 482; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 65; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 189.

¹²⁷ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 438; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1282.

¹²⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 483; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 414; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1282.

TMK m. 406 hükmünde öngörülen yetersizlik olgusuna ilişkin ilk durum; kişinin mali gücünü aşan nitelikte, makul bir amaç olmaksızın, anlamsız ve amaçsız şekilde tasarruflarda bulunmasına karşılık gelen savurganlık halidir.¹²⁹ Bu doğrultuda savurganlık halini, kişinin ekonomik potansiyelini aşan nitelikteki tüketimde bulunması yahut malvarlığına ağır şekilde zarar verecek şekilde harcamalar yapması olarak da ifade etmek mümkündür.¹³⁰ Savurganlık nedeniyle kişinin kısıtlanması için savurganlığın sürekli nitelikte olması veya uzunca bir süreden beri devam ediyor olması yeterli olup; savurganlık halinin kişi nezdinde karakter bozukluğu yahut zihinsel bir anomali halinde bulunması gerekmemektedir.¹³¹

Alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı da TMK m. 406 hükmünde düzenlenmiş olan bir diğer yetersizlik halidir. Alkol bağımlılığı sürekli ve olağandışı şekilde alkol tüketme alışkanlığı olarak ifade edilmekteyken; alkol ve uyuşturucu madde bağımlısı kişi de alkolden ve uyuşturucu madde bağımlılığından kurtulma dirayetinden yoksun durumdaki kişi olarak tanımlanmaktadır.¹³² Bununla birlikte, madde metninde yalnızca alkol ve uyuşturucu madde lafzına yer verilmişse de, alkol ve uyuşturucu madde dışında kalan sair nitelikteki ilaç ve benzeri nitelikteki maddelere ilişkin bağımlılıkların da TMK m. 406 hükmünün kapsamında değerlendirilebileceği ifade edilmektedir.¹³³ Alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı nedeniyle kişi hakkında kısıtlılık kararı verilebilmesi için salt bağımlı olma hususu yeterli olmayıp, söz konusu bağımlılık durumundan ötürü kişinin bakıma muhtaç duruma gelmesi ve bu durumun da başka kimseler açısından tehlike yaratması şartlarının da var olması gerekmektedir.¹³⁴

Kötü yaşama tarzı TMK m. 406 hükmünde düzenlenen bir diğer kısıtlılık nedenidir. Kötü yaşama tarzı, toplumsal düzen bakımından genel kabul gören ilkeler

¹²⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 483; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 415; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1282,1283; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 67; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 189.

¹³⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1283.

¹³¹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 415; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1283.

¹³² Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 483; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 415; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1283; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 68.

¹³³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1283; Farklı görüş için ayrıca bkz: Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 416.

¹³⁴ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 69.

hilafına yaşam sürmek ve ayrıca sürekli nitelikte genel ahlaka ve adaba aykırı davranışlarda bulunmak şeklinde tanımlanmaktadır.¹³⁵ Diğer bir anlatımla çirkin ve ahlaka aykırı bir yaşam sürmek kötü yaşam tarzı olarak ifade edilmektedir.¹³⁶ TMK m. 406 hükmünde öngörülen diğer şatlarda olduğu gibi, kötü yaşam tarzı nedeniyle kısıtlılığa karar verilebilmesi için bu olumsuz yaşam tarzının sürekli nitelikte olması gerekmektedir.¹³⁷ Bir kişi hakkında kötü yaşam tarzı nedeniyle kısıtlılığa karar verilmesi için, olumsuz nitelikteki davranışların aynı zamanda bir suç teşkil etmesi zorunlu değildir.¹³⁸ Ayrıca kişinin davranışlarından birisinin toplumsal yaşam bakımından tasvip edilmemesi kısıtlanma için yeterli olup, kişinin tüm davranışlarının olumsuz nitelikte olması gerekmemektedir.¹³⁹

TMK m. 406 hükmünde düzenlenmiş olan son kısıtlama nedeni de kötü yönetim tarzıdır. Kötü yönetim, kişinin sair sebeplerle malvarlığının idaresi hususunda zafiyet göstermesi ve bu surette kendi menfaatleri hilafına olacak tasarruflarda bulunmak suretiyle malvarlığını tehlikeye düşürmesi olarak tanımlanmaktadır.¹⁴⁰ Kötü yönetim hususu, kişinin malvarlığı bakımından zafiyet yaratan ve yine TMK m. 406 hükmünde düzenlenmiş olan savurganlıktan farklı olarak pasif nitelikli bir davranış biçimi olduğu belirtilmektedir.¹⁴¹ Ancak kişinin kefalet borcu altına girmesi gibi, malvarlığı hilafına yaptığı aktif nitelikteki birtakım tasarrufların da kötü yönetim kapsamında kaldığı kabul edilmektedir.¹⁴² Öğretide kötü yönetimin kişide var olan ilgisizlik halinden ve zeka veya mantık eksikliğinden kaynaklandığı ifade edilmektedir.¹⁴³

¹³⁵ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 484; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 416; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1284; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 70.

¹³⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 484.

¹³⁷ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 70.

¹³⁸ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 440; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 416; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1284.

¹³⁹ age. s. 1284.

¹⁴⁰ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 484,485; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1284; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 71; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 191.

¹⁴¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 485; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1284.

¹⁴² Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 184; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1284.

¹⁴³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 484; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 438; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1285.

2.1.2.3 Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza Nedeniyle Kısıtlanma

Vesayeti gerektiren durumlardan bir diğeri de kişi hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı ceza verilmesi durumudur. Zira TMK m. 407/1 hükmünde, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı hapis cezasına çarptırılan ergin kişilerin kısıtlanacağı öngörülmüştür. TMK m. 407/2 hükmüyle, kişi hakkında verilen cezanın infazıyla görevli olan makam, hükümlü kişinin cezasını çekmeye başladığını, bu kişiye vasi atanabilmesi için derhal yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlü kılınmıştır.¹⁴⁴ Cazanın infazıyla görevli makamın bildirimine üzerine vesayet makamı da ilgili kişinin kısıtlanmasına karar vermektedir.¹⁴⁵

TMK m. 407/1 hükmünde açıkça ifade edildiği üzere, kişinin bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına mahkum edilmesi kısıtlamanın yegane şartı olarak kabul edilmektedir.¹⁴⁶ Bununla birlikte kişi hakkında özgürlüğü bağlayıcı cezaya hükmedilmesi ve bu cezanın kesinleşmesi halinde ilgilinin kendiliğinden vesayet altına alınması söz konusu olmayıp, kişi nezdinde vesayet koruması vesayet makamı tarafından kısıtlılık kararı verilmesiyle birlikte başlamaktadır.¹⁴⁷ Bu surette hapis cezasına çarptırılmış kişi hakkında vesayet koruması en erken hapis cezasının fiilen icrasının başladığı tarih itibariyle söz konusu olabilmektedir.¹⁴⁸ Dolayısıyla hükümlü hakkındaki ceza her ne sebeple olursa olsun infaz edilmediği müddetçe kişi hakkında kısıtlılık kararı verilmesi de mümkün olmamaktadır.¹⁴⁹ Öte yandan TMK m. 407/1 hükmünün lafzı nazara alındığında, kişinin bir yıl veya daha fazla süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkum edilmesinin kısıtlılık kararı için yeterli olduğu sonucuna varmak mümkün ise de, mahkumun yalnızca gerçek bir ihtiyaç halinde kısıtlanmasının vesayet kurumunun amacına daha uygun olacağı da öğretilerde ifade edilmektedir.¹⁵⁰ Nitekim bu doğrultuda bir yaklaşım vesayet hukukunun temel ilkelerinden olan

¹⁴⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 485; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1285; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 72.

¹⁴⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1285.

¹⁴⁶ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 416.

¹⁴⁷ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 485; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 72.

¹⁴⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 485; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1288; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 72.

¹⁴⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 485; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1285, 1286.

¹⁵⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 416, 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1287.

orantılılık ilkesine de uygun düşmektedir.¹⁵¹ Son olarak özgürlüğü bağlayıcı ceza nedeniyle hakkında kısıtlılık kararı verilen kişi üzerindeki vesayet koruması, cezanın sona ermesiyle birlikte kendiliğinden ortadan kalkmaktadır.¹⁵²

2.1.2.4 İradi Kısıtlanma

Kısıtlama nedenlerine ilişkin olarak TMK m. 408 hükmünde düzenlenmiş olan son husus ise ilgilinin talebi üzerine kısıtlanması halidir. Anılan düzenleme gereğince; yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği yahut ağır bir hastalığı nedeniyle işlerini gerektiği gibi yönetme yetisinden yoksun ergin kişilerin kısıtlanmayı talep etmeleri ve bu durumu ispat etmeleri halinde kısıtlanmaları mümkündür. TMK m. 408 hükmü, TMK m. 23/1 hükmünde düzenlenmiş olan, “*Kimse, hak ve fiil ehliyetinden kısmen de olsa vazgeçemez.*” şeklindeki temel kuralın da bir istisnasını teşkil etmektedir.¹⁵³ Bu nedenle kanun koyucu, iradi kısıtlanma için TMK m. 408 hükmünde sayılan sebeplerin yanı sıra, ilgilinin talebini ve mahkeme kararının kümülatif olarak varlığını aramıştır.¹⁵⁴

İradi kısıtlanmaya ilişkin bir talep halinde mahkeme; ergin kişinin kısıtlanmaya ilişkin talebini, ayrıca yine kişinin engellilik, deneyimsizlik, yaşlılık veya ağır hastalık durumunu, anılan rahatsızlıklar nedeniyle kişinin işlerini gerektiği gibi yönetememe hususlarını hep birlikte değerlendirmek suretiyle kişi hakkında kısıtlılık bakımından bir karar vermektedir.

Bu doğrultuda iradi kısıtlılık için ilk şart ilgilinin kısıtlanmaya yönelik talebidir. Kişinin kısıtlanma isteminde bulunması esas itibariyle mutlak nitelikteki kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı olduğu için, kısıtlama talebinin bizzat kısıtlılık isteyen kişi tarafından yapılması gerekmektedir.¹⁵⁵ Bu surette kısıtlılık talebinde bulunan kişinin ergin durumda ve ayırt etme gücüne sahip olması da zorunludur.¹⁵⁶ TMK m. 408 hükmü uyarınca bir kişinin kısıtlanmasına karar

¹⁵¹ age. s. 1287.

¹⁵² Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 73; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1287; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 152.

¹⁵³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1288.

¹⁵⁴ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 73; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1288.

¹⁵⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1288;

¹⁵⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 487; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1290.

verilebilmesi için diğer bütün şartlar mevcut olsa dahi, ilgilinin kısıtlanmaya yönelik bir talebinin bulunmaması durumunda mahkemenin kendiliğinden kısıtlılık kararı vermesi mümkün değildir.¹⁵⁷ Kısıtlama istemi yalnızca kısıtlamaya ilişkin karar verilmeye dek geri alınabilir, dolayısıyla hakkında kısıtlılık kararı verildikten sonra kısıtlılık talep eden kişinin bu karardan dönülmesini talep etmesi de mümkün değildir.¹⁵⁸

İradi kısıtlama için aranan bir diğer şart ise, kişide TMK m. 408 hükmünde sayılan engellilik, deneyimsizlik, yaşlılık ve ağır hastalık hallerinden herhangi birisinin bulunmasıdır. Mahkeme tarafından istemde bulunan kişi hakkında kısıtlılığa karar verilebilmesi için anılan şartlardan birisinin bulunması zorunluluktur.¹⁵⁹

TMK m. 408 hükmünde düzenlenin bir diğer şart ise, kısıtlılık talebinde bulunan kişinin işlerini gerektiği gibi yönetememesidir. Yukarıda sayılan şartlara ek olarak ilgilinin işlerini gerektiği gibi yönetmekten aciz olması ve bu aciziyet halinin de sürekli bir nitelikte olması da iradi kısıtlanma kararı için zorunlu bir unsurdur.¹⁶⁰ Kişinin işlerini yönetme hususunda mutlak bir aciziyet içinde bulunmasına gerek olmayıp, kişinin işlerini kendi çıkarlarına uygun şekilde, diğer bir ifadeyle gerektiği gibi yönetememesi halinde de bu şartın gerçekleştiği kabul edilmektedir.¹⁶¹

İradi kısıtlanmaya yönelik son şart ise mahkeme kararıdır. Bu surette ergin ve ayırt etme gücüne sahip olan kişi tarafından yapılan sözlü veya yazılı talep üzerine mahkeme, talebin irade sakatlığı hallerinden biriyle malul olmadığı ve TMK m. 408'de sayılan diğer şartların da bulunduğu durumda ilgilinin kısıtlanmasına karar verir.¹⁶² Bununla birlikte mahkeme salt ilgilinin talebiyle bağlı olmayıp, orantılılık ilkesi çerçevesinde ve somut olayın gereklerine göre kişinin kısıtlanması yerine sair vesayet tedbirlerine de karar verebilir.¹⁶³

¹⁵⁷ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 487; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1289.

¹⁵⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 487; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1290; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 75; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 213.

¹⁵⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 487; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1290.

¹⁶⁰ Age. s. 1292.

¹⁶¹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1292; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 74.

¹⁶² Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1292, 1293.

¹⁶³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 417; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1293.

2.1.2.5 Kısıtlanma Kararı ve Sonuçları

Kısıtlılık kararı esas itibariyle kısıtlanan kişiyi fiil ehliyetinin kısmen veya tamamen kaldırılmasına sonuçlarını yaratmakta ve bu surette kısıtlılık kararıyla birlikte kişi tam ehliyetli durumdayken sınırlı ehliyetsizler grubuna dahil olmaktadır.¹⁶⁴ Kısıtlılık kararı üzerine kişiye vasi atanır veya kişi velayet altına bırakılır. TMK m. 410 hükmü gereği vesayet makamı tarafından verilen kısıtlılık kararı hükmün kesinleşmesini müteakip hem kısıtlının yerleşim yerinde hem de kısıtlının nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan olunur. Kısıtlılık kararının ilanı, kişinin fiil ehliyetinin sınırlandırılması bakımından kurucu nitelikte olmayıp salt bildirici nitelik taşımaktadır.¹⁶⁵ Ayrıca ilan, kısıtlının kişiliğine ve malvarlığına ilişkin menfaatlerinin haksız ve kötü niyetli işlemlerden korunması amacının taşımaktadır.¹⁶⁶

TMK m. 410/2 hükmü uyarınca kısıtlılığa ilişkin karar, iyiniyetli üçüncü kişiler bakımından ilan tarihi itibariyle hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlamaktadır. Bu doğrultuda ilandan önce kısıtlı kişilerle hukuki işlemler yapan üçüncü kişilerin iyiniyeti korunmakta ve yapılan işlemler de geçerli sayılmaktadır. zira ilanla birlikte üçüncü kişilerin kısıtlılığa ilişkin durumdan haberdar oldukları kabul edilmektedir.¹⁶⁷ Öte yandan tam ehliyetsiz kişiler hakkında verilen kısıtlılık kararı, tam ehliyetsiz durumdaki kişiye vasi atanması yönünden şekli bir şartın ifası niteliği taşıdığından, bu durumdaki kişilerle hukuki işlem yapan kimselerin iyiniyeti ilan şartından münezzeh olarak hiçbir şekilde korunmamaktadır.¹⁶⁸ Nitekim anılan bu durum TMK m. 410/3 hükmünün bir gereğidir.

Öte yandan TMK m. 21/2 hükmünde, kısıtlanan kişinin yerleşim yerinin bağlı olduğu vesayet makamının bulunduğu yer olduğu düzenlenmiştir. Bununla birlikte velayet altına bırakılmış olan kişinin yerleşim yerinin de yine vesayet makamının bulunduğu yer olduğu ifade edilmektedir.¹⁶⁹ Ayrıca TMK m. 412 hükmünde öngörülen yerleşim yerini, TMK m. 19 hükmünde düzenlenmiş olan "*fiili yerleşim*

¹⁶⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 420; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1298.

¹⁶⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 420.

¹⁶⁶ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 81; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 258.

¹⁶⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1292.

¹⁶⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 488; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 420.

¹⁶⁹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1298; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 421.

yeri” kavramından farklı olarak “*yasal yerleşim yeri*” olarak tanımlamak da mümkündür.¹⁷⁰

Son olarak TMK m. 412 hükmü doğrultusunda, vesayet altındaki kişinin yerleşim yeri yalnızca vesayet makamının izniyle değiştirilebilmektedir. Yerleşim yerinin değiştirilmesinde kısıtlının menfaatinin bulunması ön koşuluyla, kısıtlının yeni bir fiili yerleşim yerine sahip olması, vasinin yerleşim yeri değişikliğine izin vermesi ve vesayet daireleri arasında uzlaşma sağlanması hallerinde kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesi mümkün olabilmektedir.¹⁷¹ Ayrıca TMK m. 412/2 hükmü gereği kısıtlının yerleşim yerinin değişmesi halinde yetki yeni yerleşim yerindeki vesayet dairesine geçmekte ve kısıtlılığa ilişkin karar yeni yerleşim yerinde de ilan olunmaktadır.

2.2 VESAYETİN TÜRLERİ

Amaçları ve niteliklerine göre vesayet önlemlerini kamusal niteliği baskın olan genel nitelikli vesayet önlemleri ve özel hukuka daha yakın nitelikteki sınırlı nitelikli vesayet önlemleri olarak ikili bir ayırım çerçevesinde irdelemek mümkündür. Nitekim vesayet organlarına ilişkin kısımda da ifade edildiği üzere, vesayet tedbirlerinin tasnifindeki temel kriter, esas itibarıyla vesayet korumasını icra edecek organların ne şekilde ve hangi kişiler tarafından teşekkül ettiği hususudur.

2.2.1 Genel Nitelikli Vesayet Önlemleri

Genel nitelikli vesayet tedbirleri bir vasi ile birlikte vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi ve denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinden oluşan bir teşkilattir.¹⁷² Teşkilatı meydana getiren organlar ve organların fonksiyonları nazara alındığında genel nitelikli vesayet önlemlerinin bir tür kamu kurumu olduğunu ifade etmek mümkündür.¹⁷³ Nitekim genel nitelikli vesayet önlemlerinin aktif süjesi olan vasinin atanması, görevi sırasında kontrol edilmesi ve denetlenmesi hususları devlet

¹⁷⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1292.

¹⁷¹ Age. s. 1292.

¹⁷² Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 623.

¹⁷³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 472; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 423.

organları olan mahkemeler tarafından yerine getirilmektedir.¹⁷⁴ Öte yandan vesayet koruması altındaki kişinin temsili ve korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yerine getiren aktif süje konumundaki vasi, yine devlet tarafından kendisine tanınmış yetkiler çerçevesinde vesayete ilişkin görevlerini yerine getirmekle yükümlü tutulmuş ve yine devlet tarafından öngörülen belirli birtakım işlemleri de yapmaktan yasaklı kılınmıştır.¹⁷⁵ Bu doğrultuda vesayet korumasına muhtaç kişilerin devlet tarafından öngörülen esaslar ve yine devlet tarafından atanan organlar tarafından korunmasının sağlandığı durumlarda genel nitelikli vesayet önlemlerinin söz konusu olduğunu ifade etmek mümkündür. Genel nitelikli vesayet önlemlerinde vesayet korumasına muhtaç kişinin durumu sosyal bir mesele olarak kabul edilmiş ve bu surette meselenin çözümünde de devlet organları görevli kılınmıştır.¹⁷⁶

2.2.2 Sınırlı Nitelikli Vesayet Önlemleri

Genel nitelikli vesayet önlemlerini teşkilatından farklı olarak, özel nitelikli vesayet önlemlerinde önemli birtakım yapısal farklılıklar söz konusudur. Nitekim sınırlı nitelikli vesayet önlemlerinde TMK m. 398/2 hükmü gereği, vesayete ilişkin görevlerin icrasından sorumlu olan asli nitelikteki organ aile meclisidir. Bu doğrultuda vasinin atanması, genel olarak vesayetin yönetimi ve vasinin hangi konularda yetkili kılınacağı belirlenmesi gibi görevler devlet organı olan mahkemeler tarafından değil, aile meclisi tarafından yerine getirilmektedir. Diğer bir ifadeyle bu vesayet türünde vesayet makamının görev ve yetkileri aile meclisine bırakılmıştır.¹⁷⁷ Genel nitelikli vesayet önlemlerinden farklı olarak bu vesayet türünde aile meclisi, belli birtakım istisani durumlarda vesayet makamı yerine geçmekte ve bu surette sınırlı nitelikli özellik sergilemektedir.¹⁷⁸ Genel nitelikli vesayet önlemlerinden farklı olarak sınırlı nitelikli vesayet önlemlerinde vesayet korumasına muhtaç kişinin durumu bir aile sorunu olarak kabul edilmiş olup, sorunun çözülmesine ilişkin görev de aile meclisine bırakılmıştır.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 472.

¹⁷⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 472; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 423.

¹⁷⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 472.

¹⁷⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1266.

¹⁷⁸ Age. s. 1266, 1267.

¹⁷⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 472.

2.3 VASİNİN ATANMASI

2.3.1 Vasinin Atanmasına İlişkin Şartlar

Vasinin atanması TMK m. 413 ile m. 425 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi anılan düzenlemeler ışığında, atayacağı vasinin vasilik görevini ifa edebilecek yeterliliklere sahip olup olmadığını ve vasinin taşınması gereken birtakım olumlu ve olumsuz şartların vasi nezdinde bulunup bulunmadığını araştırmakla yükümlüdür.

TMK m. 413/1 hükmünde muhtaç durumdaki kişiye vesayet makamı tarafından vasilik görevini icraya ehil bir tane vasi atanacağı düzenlenmiştir. Öğretide bu husus vesayet görevinde teklik olarak da ifade edilmektedir.¹⁸⁰ Anılan teklik ilkesi vasi atanmasında kural olmakla birlikte, TMK m. 413/2 hükmü bir kişiye birden fazla vasi atanmasına da imkân vermektedir. Korunmaya muhtaç kişinin menfaatlerinin gerektirdiği durumlarda vesayet makamı, vasilik görevini birlikte veya yine vesayet makamı tarafından tasnif edilen işlere münhasır olarak birden çok vasi atama imkanına sahiptir. Vasilik görevini birlikte yürütmek üzere birden fazla vasinin atandığı durumlarda TMK m. 413/3 hükmü, yürüttükleri görevden ötürü müştereken sorumlu olmaları nedeniyle atanan vasilerin birlikte çalışma hususunda rızalarının bulunmasını da aramaktadır.¹⁸¹ Diğer bir ifadeyle vasilerin kümülatif rızası, vasilik görevinden kaynaklanan müşterek sorumluluğu bir anlamda temin etmektedir.

Bununla birlikte TMK m. 413/1 hükmü gereği yalnızca gerçek kişiler vasilik görevine atanabilmektedirler. Zira anılan hükümde yalnızca erginlerin vasi olarak atanacağı vurgulanmıştır.¹⁸² Nitekim vasilik görevinin icrasında gerekli özen yükümlülüğü, korunmaya muhtaç kişinin gözetimi ve benzeri yükümlülüklerin bir tüzel kişilik tarafından yerine getirilmesi pratik anlamda mümkün değildir.

Vasinin atanmasına ilişkin hususlar genel hatlarıyla bu şekilde olmakla birlikte kanun TMK m. 413'te atanmak istenen vaside olmasını arzu ettiği olumlu koşulları ve TMK m. 418'de ise vasiliğe engel teşkil eden olumsuz şartları düzenlemiştir.

¹⁸⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1299; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 632; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 386.

¹⁸¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1299,1300.

¹⁸² Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 571; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1300.

2.3.1.1 Olumlu Şartlar

Vasi atanmasına ilişkin olarak TMK m. 413'te vasi olarak atanacak kişi nezdinde iki tane olumlu özellik aranmaktadır. Kanunun lafzından hareketle bu iki özelliği, vasinin görevi yerine getirme kabiliyetine sahip olması ve vasinin ergin olması şeklinde sıralamak mümkündür. Elbette bir kişinin vasi olarak atanabilmesi için anılan bu iki koşulun kümülatif varlığı gerekmektedir.

Vasinin vesayetle ilgili görevlerini yerine getirebilme becerisi, vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin temini bakımından önemli bir kriterdir. Kanun koyucu TMK m. 413'te yalnızca görevi ifaya ehil olma ve erginlik hususlarının varlığını aramıştır. Bu doğrultuda vasi adayının erkek veya kadın olmasının bir fark yaratmadığı gibi¹⁸³, öğretide atanacak vasinin vatandaşlığının da bir öneminin bulunmadığı ifade edilmektedir.¹⁸⁴

Vasi atanmasında aranan bir diğer olumlu koşul ise vasinin ergin olmasıdır. Kanun koyucu TMK m. 413'ün lafzında yalnızca erginlik ifadesini kullanmıştır. Dolayısıyla vasi adayının erginlik vasfını ne şekilde kazandığının da bir öneminin bulunmadığını ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda TMK m. 11 /1 hükmü uyarınca kişinin on sekiz yaşını doldurmasıyla ergin olması, TMK m. 11/2 hükmü doğrultusunda evlilikle de ergin kılınması ve nihayet TMK m. 12 hükmüne binaen yargısal olarak erginlik kazanması hallerinde, kişinin vasilik görevinin gerektirdiği erginlik koşulunu sağladığı kabul edilmektedir.¹⁸⁵

Vesayet makamı vasi atanması için öngörülen olumlu koşullarının kümülatif olarak varlığını tetkik etmek ve bununla birlikte vasi olarak atanacak kişinin işin mahiyetine uygun becerilere, ahlaki yapıya ve uygun bir yaşam biçimine sahip olup olmadığını da araştırmakla yükümlü kılınmıştır.¹⁸⁶

2.3.1.2 Olumsuz Şartlar

Vasi atanmasına ilişkin olumsuz şartlar ise TMK m. 418'de dört bent olarak düzenlenmiştir. Anılan hükümden hareketle; kısıtlı kişiler, kamu hizmetinden yasaklı

¹⁸³ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 571.

¹⁸⁴ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 461; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1302; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 573.

¹⁸⁵ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 572.

¹⁸⁶ Age. s. 573.

olanlar ile haysiyetsiz hayat tarzına sahip durumdaki kişiler, korunmaya muhtaç durumdaki ilgili ile aralarında husumet yahut önemli nitelikte menfaat çatışması bulunan kişiler ile nihayet vasi atamakla görevli ve yetkili bulunan vesayet daireleri hakimlerinin vasi olarak atanmaları mümkün olmamaktadır.

Vesayet korumasının icrası bakımından en önemli yük vasi üzerinde olduğundan kanun koyucu, görevin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi için TMK m. 418'deki kişilerin vasi olarak atanmalarını yasal bir bariyerle engellemiştir. Nitekim daha önce de ifade edildiği üzere, vesayet kurumunun odak noktasını korunmaya muhtaç kişinin menfaatleri oluşturduğu için kanun koyucu, ilgilinin menfaatlerinin organlar ve işleyiş bakımından kümülatif olarak korunmasına hizmet eden bir sistemi benimsemiştir.

Bu doğrultuda TMK m. 418/1-1 bendi uyarınca kısıtlı kişiler vasi olamazlar. Zira kısıtlı kimseler de esas itibariyle korunmaya muhtaç kişilerden oldukları için, kısıtlı bir kimsenin başka bir kısıtlıya vasi olarak atanması vesayet hukukunun mahiyeti icabı mümkün değildir. Öğretide İsviçre Medeni Kanunu m. 368 hükmünün ilk bendinde ve 743 sayılı eski Türk Kanunu Medenisi m. 368 hükmünün ilk bendinde, mevcut TMK m. 418/1-1 bendindeki kısıtlılar kelimesi yerine vesayet altında bulunanlar ifadesinin kullanıldığına dikkat çekilmiştir.¹⁸⁷

Diğer taraftan haysiyetsiz hayat tarzına sahip kişiler ile kamu hizmetinden yasaklı durumdaki kişilerin de vasi olarak atanmaları mümkün değildir. Zira TMK m. 406 hükmünde de öngörüldüğü üzere haysiyetsiz olarak nitelendirilen kötü yaşam tarzı da esas itibariyle bir kısıtlılık nedeni olup, korunmaya muhtaç kişinin temsili bakımından haysiyetsiz yaşam tarzını benimseyen kişilerin de vasi olarak atanması mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte TCK m. 53/1-c hükmü gereğince, kasten işledikleri suçtan ötürü hapis cezasına mahkum edilen kişiler velayet hakkı ile birlikte vesayet ve kayımlığa ilişkin hizmetlerden men edildiklerinden dolayı, bu kişilerin de vasi olarak atanmaları mümkün olmamaktadır.¹⁸⁸

Vasi olarak atanması planlanan kişi ile vesayet altına alınacak korunmaya muhtaç kişi arasındaki menfaat çatışması ile bu kişiler arasında husumet bulunması da

¹⁸⁷ Age. s. 574.

¹⁸⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 490; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1304; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 90.

vasiliğe ilişkin olumsuz şartlardan birisidir. Nitekim kısıtlı kişi ile vasi arasında maddi veya manevi nitelikte menfaat çatışması bulunan kimselerin, korunmaya muhtaç durumdaki kişiyi gerektiği şekilde temsil etmeme tehlikesi söz konusudur. Kısıtlı ile vasi olarak atanacak kişi arasındaki menfaat çatışması ekseriyetle maddi konularda gündeme gelmektedir.¹⁸⁹ Bu surette vasi ile kısıtlı kişi arasındaki mirasa ilişkin sorunlar veya bu kişiler arasında bir borç ilişkisinin bulunması gibi durumlarda menfaat uyumsuzluğundan söz etmek mümkün olmaktadır. Bununla birlikte vasi ile kısıtlı kişi arasında geçici nitelikte bir menfaat çatışmasının bulunduğu hallerin vasi atanmasına engel teşkil etmediği de ifade edilmektedir.¹⁹⁰

Son olarak kendisine vasi atanacak kısıtlının yerleşim yerinde görevli bulunan vesayet daireleri hakimlerinin de vasi olarak atanmaları mümkün değildir. Nitekim anılan düzenlemeyle vasinin vesayet daireleri tarafından denetlenmesi garanti altına alınmış ve böylece kısıtlının menfaatlerinin daha iyi şekilde korunması amaçlanmıştır.¹⁹¹

Öğretide, engel durumlarına rağmen vasi olarak atanmaları halinde, söz konusu kişilerce vasiliğe ilişkin yapılan işlemlerin hukuken kesin hükümsüz değil, iptal edilebilir nitelikte olduğu ifade edilmektedir.¹⁹² Nitekim bu durumda; hem vasiliğe engel teşkil eden kişilerce yapılan ve kısıtlının aleyhine olan işlemlerin iptal edilebilmesi mümkün olmakta, hem de yeni vasi atanıncaya dek geçen süre zarfında kısıtlının vesayet korumasından mahrum kalması ihtimalinin de önüne geçilmiş olmaktadır.¹⁹³

2.4 VASİ İLE DİĞER VESAYET ORGANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Vesayet hukuku kapsamında kalan işlemleri yapabilme ehliyeti bakımından en yetkili organ vasi olmakla birlikte; korunmaya muhtaç kişilerin menfaatlerine uygun düştüğü durumlarda kayyımlık ve yasal danışmanlık önlemlerine karar verilebilmesi mümkündür. Nitekim bu durum, vesayet hukukuna egemen olan ilkelere orantılılık

¹⁸⁹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1305.

¹⁹⁰ Age. s. 1305.

¹⁹¹ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 91; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1305.

¹⁹² Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 491; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 573,574; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 460; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1302,1303.

¹⁹³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 491; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1302.

ilkesinin de bir gereğidir.¹⁹⁴ TMK m. 396 hükmünde öngörülen vasi ve kayyım ek olarak, öğretide TMK m. 429'da düzenlenmiş olan yasal danışmanlık da vesayet organları arasında kabul edilmektedir.¹⁹⁵

Vesayet hukuku bağlamında en kapsamlı koruma vasilik kurumu ile sağlanmakta olup, kanun koyucu TMK'da diğer vesayet önlemlerine de yer vermek suretiyle, anılan korumaya ihtiyaçlar doğrultusunda bir esneklik kazandırmıştır. Bu bağlamda vesayet tedbirlerini, en kapsamlı koruma olan vasilik en başta olacak şekilde, ikinci sırada yasal danışmanlık ve nihayet son sırada da kayyımlık olacak şekilde hiyerarşik bir sıralamaya tabi tutmuk da mümkündür.¹⁹⁶ Kapsam genişliği dikkate alındığında vasilik ile kayyımlık ve yasal danışmanlık birçok farklı açıdan kıyaslanabilmektedir. Bu çerçevede vasilik ile diğer kurumların; atanmalarını gerektiren nedenler ve atanmalarına ilişkin prosedürler, atanmalarında yetkili ve görevli mahkemeler, ilgililerin ehliyetleri üzerinde yarattığı değişiklikler, görevlerinin kapsam ve mahiyeti ile nihayet görevlerinin sona ermesi hususları bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁹⁷

2.4.1 Vasiliğin Kayyımlık ile Karşılaştırılması

Vesayet organlarının düzenlendiği TMK m. 396 hükmünde vesayet organları arasında sayılmakla birlikte; vasilik ve kayyımlık arasındaki ilişki ile bu iki vesayet kurumuna özgü yükümlülükler esas itibariyle TMK m. 403 hükmünde yer verilmiştir. Bu doğrultuda TMK m. 403/1 hükmünde vasi, vesayeti altında bulunan kişilerin kişilikleri ile malvarlıklarına yönelik bütün yararlarını korumak ve yine hukuki işlemlerinde vesayet altındaki kişilerin temsilini sağlamakla yükümlü kılınan kişi olarak düzenlenmiştir.¹⁹⁸ TMK m. 403/2 hükmünde ise kayyım, belirli veya birtakım işleri yapmak ve belirli bir malvarlığının idare etmekle görevli kişiler olarak

¹⁹⁴ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 59.

¹⁹⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263, Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411, Nevzat KOÇ 2005, age. s. 102; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 47. Farklı görüş için bkz: Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 555.

¹⁹⁶ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 58.

¹⁹⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1350.

¹⁹⁸ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 558; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1264; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 45.

düzenlenmiştir.¹⁹⁹ Nihayet TMK m. 403/3 hükmünde ise TMK’da vasiliğe ilişkin mevcut düzenlemelerin, aksi öngörülmediği müddetçe kayyım için de uygulanacağı öngörülmüştür. Bu bağlamda kanun koyucu, bu iki vesayet kurumunun arasında bulunan ortak yönlerin bulunduğu vurgu yapmıştır.

TMK m. 403 hükmünden hareketle, öncelikle atanmalarını gerektiren nedenler bağlamında vasilik ve kayyımlik müesseseleri kıyaslanabilir. Bu doğrultuda velayet koruması altında bulunmayan küçükler ile TMK’da öngörülen nedenlerle kısıtlanmış ergin kimseler için vasi atanmaktayken; hukuki bir işlemi bizzat ya da gerek iradi gerek yasal temsilcileri aracılığıyla da yapabilme imkanı bulunmayan kişiler ile yalnızca belirli bir işle ilgili olarak kişilerin temsilini sağlamak üzere kayyım atanmaktadır.²⁰⁰ Anılan düzenlemeyle; vasiliğin somut durumun gereklerinin tümüne cevap verecek mahiyette tek tip olarak düzenlenmiş olmasına karşın, kayyımlığın ilgilinin ihtiyaçları esas alınarak tasnif edilmiş ve görevin konusu ile sınırlarının da açıkça belirlenmiş olduğu anlaşılmaktadır.²⁰¹

Bununla birlikte TMK 427/1 b.4 hükmünde yönetimi için gerekli organlardan yoksun kalan ve yönetimi başka şekilde sağlanamayan tüzel kişiler için de kayyım atanabileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda vasi atanması münhasıran gerçek kişilerle sınırlıyken, gerek duyulan hallerde tüzel kişiler için ancak kayyım atanması mümkündür.²⁰² Kanun koyucu TMK m. 431/1 hükmünde, vasinin atanması prosedürüne ilişkin kuralların kayyımın atanması prosedüründe de aynı şekilde uygulanacağını öngörmüştür. Ayrıca TMK m. 431/2’de kayyım veya yasal danışman atamalarına ilişkin kararların, vesayet makamının gerekli gördüğü durumlarda ilan edileceği de düzenlenmiştir. TMK m. 410/1’de de kısıtlama kararının kesinleşmesiyle birlikte kısıtlının yerleşim yeri ile nüfusa kayıtlı bulunduğu yerde ilân edileceğine ilişkin düzenleme mevcuttur. Bu bağlamda vasi atamalarına ilişkin kararın ilanı yasal bir zorunluluk iken, kayyım ve yasal danışman atamaları için böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.²⁰³ Öte yandan atanmalarını gerektiren durumlar ile ilgilileri adına gerçekleştirmekle yetkili buldukları işlemler dikkate alındığında, anılan vesayete

¹⁹⁹ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 558; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1264; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 186.

²⁰⁰ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 558; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1351.

²⁰¹ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 61; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 151.

²⁰² Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 62; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 151.

²⁰³ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 62; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1353.

ilişkin kararların ilanına ilişkin benimsenen prosedürün kanun sistematığına de uygun düştüğünü ifade etmek mümkündür. Zira kesinleşen kısıtlama kararının ilanı, kısıtlı ile hukuki ilişkiye giren üçüncü kişilerin iyiniyetlerini bertaraf etmektedir.²⁰⁴

Küçüğün vesayet koruması altına alınması veya kısıtlamaya ilişkin kararları almak ve bu kişilere vasi atamakla yetkili ve görevli kılınan mahkeme, kısıtlanacak ya da vesayet altına alınacak küçüğün yerleşim yerindeki vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesidir.²⁰⁵ Yine kayyımlığı gerektiren haller başlığı altında yer alan TMK m. 426 ve m. 427 hükümlerinde de temsil ve yönetim kayyımlarının da vesayet makamı tarafından atanacağı düzenlenmiştir. Temsil kayyımı atamaya yetkili mahkeme yine kendisine temsil kayyımı atanacak kişinin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesidir. Bununla birlikte yönetim kayyımının atanmasında TMK m. 430 gereği ayrıksı bir durum söz konusudur. Zira anılan düzenleme uyarınca yönetim kayyımı atamaya yetkili mahkeme, kendisine yönetim kayyımı atanacak kişinin malvarlığının büyük bir bölümünün bulunduğu yer mahkemesidir.²⁰⁶

Vasi ve kayyımlık arasındaki bir diğer kıyas konusu ise her iki kurumun ilgililerinin ehliyetleri üzerinde yarattığı değişikliklerdir. Vesayet kapsamına ilişkin yapılan açıklamalarda da değinildiği üzere; TMK m. 426 ile m. 428 hükümleri arasında öngörülen vesayet tedbirleri çerçevesinde, kendisine kayyım atanmış bir kişinin fiil ehliyeti üzerinde herhangi bir değişiklik olmazken, TMK m. 413 hükmü uyarınca kısıtlanarak kendisine vasi atanan kişinin fiil ehliyeti sınırlanmaktadır.²⁰⁷ TMK m. 458 hükmünde de bir kimseye kayyım atanmasının, o kişinin fiil ehliyetine bir etkisinin bulunmadığı açıkça düzenlenmiştir. Bu bağlamda vasilik hususunda aktif nitelikte önem arz eden ehliyet hususu, kayyımlıkta pasif bir nitelik sergilmektedir.

Vasilik ile kayyımlık arasındaki bir diğer farklılık ise görevlerin kapsamı ve mahiyetidir. Vasinin görevi genel niteliklidir.²⁰⁸ Bu doğrultuda vasi TMK'da düzenlenen görevleri yerine getirmekte ve vesayeti altında bulunan küçük veya kısıtlı

²⁰⁴ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 153.

²⁰⁵ Nevzat KOÇ 2005, age. s. 114.

²⁰⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1337.

²⁰⁷ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 151; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1351; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 187.

²⁰⁸ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 61; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 152; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 186.

kimselerin temsilini sağlamaktadır.²⁰⁹ Yine vasi, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan işlemler, vesayet makamının iznine tabi olan işlemler ve nihayet TMK'da açık şekilde yasaklanmış işlemler dışında kalan bütün işlemleri; vesayeti altında bulunan kişileri temsilen yapmaya yetkilidir.²¹⁰ Buna karşılık kayyımın görevi, yalnızca birtakım işlerin yürütülmesi yahut belli bir işlemin yerine getirilmesiyle sınırlı tutulmuştur.²¹¹ Öte yandan çalışmanın da özünü oluşturan konu bakımından; vasinin kısıtlının şahsına özenli davranma ve yine kısıtlının kişiliğini korumaya ilişkin yasal yükümlülükler, kayyımlık bakımından söz konusu değildir.²¹²

Vesayetin sona ermesi ise, TMK'da ayrı ayrı düzenlenmiş olan vesayeti gerektiren durumların ortadan kalkması yahut vasiden kaynaklanan nedenlerden ötürü vasilik görevinin sona ermesiyle söz konusu olmaktadır.²¹³ Ayrıca kişinin kısıtlılık hali, özgürlüğü bağlayıcı ceza kapsamındaki kısıtlılık haricinde, kısıtlılığa karar veren sulh hukuk mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla sona ermektedir.²¹⁴ Buna karşılık sona erme hallerini, temsil kayyımlığı ve yönetim kayyımlığı bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Bu doğrultuda TMK m. 477 hükmü uyarınca, yalnızca belli bir işe mahsus olarak atanan temsil kayyımlığı, söz konusu işin tamamlanmasıyla birlikte kendiliğinden sona ermekteyken; belli bir malvarlığının idaresi için atanan yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması ya da kayyımın görevden alınmasıyla sona ermektedir.²¹⁵

2.4.2 Vasiliğin Yasal Danışmanlık ile Karşılaştırılması

TMK m. 396 hükmünde düzenlenen vesayet organları içinde açıkça sayılmasa da öğretide TMK m. 429'da düzenlenen yasal danışmanlık da vesayet organlarından biri olarak kabul edilmektedir.²¹⁶ Nitekim kısıtlanması için yeterli neden

²⁰⁹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 186; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 45.

²¹⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 45.

²¹¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 45; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 137.

²¹² Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 61.

²¹³ Age. s. 64; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 153.

²¹⁴ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 64.

²¹⁵ Age. s. 64; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1353; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 187; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 47.

²¹⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1263; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 411, Nevzat KOÇ 2005, age. s. 102; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 475. Farklı görüş için bkz: Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 555.

bulunmamasına rağmen, ergin bir kimsenin korunması amacıyla ve belli birtakım işlerle sınırlı olmak üzere, kişinin fiil ehliyeti üzerinde bir kontrol mekanizması niteliğinde yasal danışmanlık atanması mümkündür. Öğretide yasal danışmanlık, oy danışmanlığı, yönetim danışmanlığı ve karma danışmanlık olarak üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır.²¹⁷ Bu doğrultuda TMK m. 429/1'de görüşü alınmak üzere oy danışmanına başvuru şartının arandığı işler dokuz başlık altında sayılmaktayken, TMK m. 429/2'de ise belirli bir konu sınırlaması olmaksızın yönetim danışmanının, ilgisinin malvarlığını yönetme yetkisinden söz edilmiştir.²¹⁸ Dolayısıyla gerek oy gerekse yönetimle ilgili konularda görevlendirilen yasal danışmanların, vasiinin görev alanındaki genellikten farklı olarak, kanunda öngörülen belli hususlarda ilgisine yol göstermek amacıyla atandığını ifade etmek mümkündür.²¹⁹ Bu bakımdan yasal danışmanların sorumluluk alanının, vasiinin sorumluluk alanına nazaran daha dar kapsamlı olduğu da açıktır.²²⁰

Vasi atanmasında olduğu gibi, kendisine yasal danışman atanan kişinin yerleşim yerindeki vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi, yasal danışman atanmasında görevli ve yetkilidir.²²¹

Vesayet altına alınarak kendisine vasi atanan kişilerin fiil ehliyetleri kısmen veya tamamen sınırlanmaktayken, yalnızca tam fiil ehliyetine sahip kimseler için söz konusu olan yasal danışmanlık atanması kişinin tam olan fiil ehliyetini, sınırlı ehliyetli durumuna dönüştürür.²²² Ancak kendisine yasal danışman atanan kişinin sınırlı ehliyetlilik durumunu oy danışmanlığı ve yönetim danışmanlığı bakımından ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Bu doğrultuda kendisine oy danışmanı atanan kişinin fiil ehliyeti üzerinde yalnızca TMK m. 429/1'de düzenlenen işlemler yönünden bir sınırlama söz konusu olmaktayken; kendisine yönetim danışmanı atanan kimsenin fiil ehliyeti üzerinde malvarlığıyla doğru orantılı ve oy danışmanlığına nazaran daha geniş çaplı bir kısıtlama durumu meydana gelmektedir.²²³ Zira kendisine oy danışmanı

²¹⁷ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 66; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1351; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 47; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 188.

²¹⁸ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 66; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1351.

²¹⁹ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 491, Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 188.

²²⁰ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 66.

²²¹ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 492; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1353.

²²² İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 491; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1353.

²²³ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 67,68; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 48; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 189.

atanmış kişinin TMK m. 429/1'de öngörülen işlemleri yapması durumunda, anılan işlemlerin geçerli olabilmesi için danışmanın izni aranmaktayken; kendisine yönetim danışmanı atanmış kişinin malvarlığının yönetimine dair herhangi bir hukuki işlem yapması söz konusu değildir.²²⁴ Bununla birlikte kendisine yönetim danışmanı atanan kişi malvarlığına ilişkin olanlar haricinde diğer bütün işlemlerde tam ehliyetli işlem yapmaya muktedirdir.²²⁵

Kendisine yasal danışman atanan kişinin ehliyet durumu hususunda yapılan açıklamalar aynı zamanda yasal danışmanın görev alanının sınırlarını çizmektedir. Nitekim TMK m. 448 ve devamındaki hükümler uyarınca vasi, vesayeti altında bulunan kişilerin yasal temsilcisi iken; yasal danışmanın yönetim danışmanı olarak atandığı durumda ve sadece malvarlığının yönetimiyle sınırlı nitelikte bir temsil yetkisi bulunmakta, oy danışmanlığında ise herhangi bir temsil durumu söz konusu olmamaktadır.²²⁶

Son olarak TMK m. 477/3 hükmü uyarınca, vesayetin kaldırılmasına ilişkin usulle paralel şekilde yasal danışmanlık da vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin verdiği karar ile sona ermektedir.

²²⁴ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352.

²²⁵ Aslı AÇIKGÖZ 2017, age. s. 68.

²²⁶ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 492; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352.

BÖLÜM III

VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ KAPSAMINDA VASİNİN HAKLARI VE GÖREVLERİ İLE VESAYET ORGANLARININ HUKUKİ SORUMLULUĞU

3.1 VASİNİN HAKLARI

Vesayetın icrası kapsamında, vesayeti altında bulunan kişilere karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve sorumluluklarının yanı sıra vasinin bir takım hakları da mevcuttur. Bu bağlamda kanun koyucu tarafından, TMK m. 457'deki vasinin ücreti hususundaki düzenlemeye ek olarak TMK m. 456/3'te vasilikten çekinme hakkına ilişkin düzenlemeye de yer verilmiştir. Ayrıca TMK m. 417'de vasilikten kaçınma nedenleri de öngörölmüştür. Çalışmanın bu bölümünde, TMK'daki sistematığe paralel bir sırayla vasinin hakları hususunda değerlendirmeler yapılmıştır.

3.1.1 Vasilikten Çekinme Hakkı

Vasi olarak atanan kişilerin, vesayet altına alınan kişiyle aynı yerleşim yerinde bulunmaları halinde, vasilik görevini kabul etmekle zorunlu olduklarına ilişkin emredici kural TMK m. 416'da düzenlenmiştir. Bununla birlikte, vasinin vesayet altına alınan kişiyle arasındaki menfaat dengesi, vasiliğe atanan kimsenin kişisel durumundan kaynaklanan haller ile vasilik kurumunun sağlıklı bir biçimde işlemesine veya vasilik kurumundan beklenen faydanın sağlanmasına engel teşkil edebilecek birtakım özel durumlar da vasi atanmasında dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Bu doğrultuda kanun koyucu TMK m. 416'deki emredici mahiyetteki düzenlemenin istisnalarına vasilikten kaçınma sebepleri başlığı altında TMK m. 417 hükmünde yer vermiştir. Ayrıca yine TMK m. 418 hükmünde de vasiliğe engel teşkil eden nedenler sayılmıştır. Dolayısıyla TMK m. 417 ve m. 418'de öngörölen hükümlerin, vasilik kurumunun sağlıklı bir biçimde ve etkili olarak yürütölmesine ilişkin olduğunu ifade etmek mümkündür.

Bununla birlikte vasilik kurumunun sağlıklı bir biçimde ve etkili olarak yürütülmesi amacıyla düzenlenmiş olsa da, TMK m. 417 hükmünde sayılan vasilikten kaçınma hallerinde ilgililer nezdinde vasilik görevi başlamış değildir. Zira TMK m. 417’de öngörülen vasilikten kaçınma halleri, ilgililer nezdinde vasi atanmadan önce mevcut olduğundan, hükümde belirlenen kişilerin teknik olarak vasilik sıfatı bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, vasilikten kaçınma hususu kural olarak vasi atanmasından evvel gerçekleşmektedir ve dolayısıyla halihazırda atanma gerçekleşmediğinden ilgilinin vasilik görevi bulunmadığı için, salt vasilik görevine bağlı bir haktan da söz edebilmek mümkün olmamaktadır.²²⁷ Öte yandan TMK m. 417 uyarınca, vasilikten kaçınma hakkına sahip olan kişilerin vasi olarak atanmasında bir engel yoktur, ancak vasilik görevinin kabulüne ilişkin inisiyatif ilgilere bırakılmıştır.²²⁸ Nitekim TMK m. 422/1’de vasiliğe atanan kişinin, vasilikten kaçınma hakkını atanma kararının kendisine tebliğinden itibaren on gün içinde kullanabileceği de öngörülmüştür. Dolayısıyla vasilikten kaçınma hakkı, esas itibariyle vasilik görevine atandıktan sonra değil, vasilik görevinin arifesinde kullanılması mümkün bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretide vasilikten kaçınma ve vasilikten özür nedenleri olarak da ifade edilen²²⁹ vasilikten çekinme hakkının yasal dayanağını ise TMK m. 456/3 hükmü teşkil etmektedir. Zira TMK m. 456/1’de vasinin kural olarak iki yıllık süre için atanacağı, vesayet makamının bu iki yıllık süreyi TMK m. 456/2 hükmü marifetiyle her defasında ikişer yıl uzatabileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda esas itibariyle vasilik görevi TMK m. 456/1 gereği iki yıllık süre sonunda kendiliğinden sona ermekte ve görev süresinin dolduğu tarih itibariyle vasinin yasal temsilci sıfatı da ortadan kalkmaktadır.²³⁰ Ancak vesayet makamı, çalışmalarını vesayet altındaki kişinin menfaatlerine uygun bulduğu vasinin görev süresini TMK m. 456/2 uyarınca iki yıl daha uzatabilmektedir. Anılan düzenlemeler ışığında özetle, vasinin göreve başladığı ilk iki yılı müteakip ikinci iki yıllık görev süresiyle birlikte toplam dört yıl boyunca görevine devam edebilmesi mümkündür. TMK m. 456/3’te ise, söz konusu dört yıllık

²²⁷ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 717.

²²⁸ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 575.

²²⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 513; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 424.

²³⁰ Age. S. 429.

görev süresinin sonunda vasinin, vasilikten kaçınma hakkını kullanabileceği düzenlemesine yer verilmiştir.

Vasilikten çekinme hakkı, görevine fiilen başlamış, bu görevi en az dört yıl boyunca yerine getirmiş ve halihazırda vasilik sıfatını haiz vasilere tanınmış bir hak olması itibariyle TMK M. 417’de düzenlenen vasilikten kaçınma hakkından ayrılmaktadır. Üstelik vasilikten kaçınma hakkı için iki yıllık görev süresi de yeterli olmayıp, ilk iki yıllık görev süresine ek olarak iki yıllık uzatma süresiyle birlikte toplam dört yıllık görev süresini tamamlayan vasiler bu haktan yararlanabilmektedirler.²³¹ Nitekim TMK m. 456’nın gerekçesinde de mevcut yaşam koşulları itibariyle, kanunda öngörülen dört yıllık sürenin, vasilik görevinin önemi ve gerektirdiği özen hususu dikkate alındığında, uzun bir süre olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda kanun koyucu TMK m. 456’da, mehaz İsviçre Medeni Kanunu’nun m. 415 hükmündeki düzenlemeyle aynı doğrultuda olacak şekilde; vasilik görevinin ilk aşamada iki yıl süreyle sınırlanması, devamında görev süresinin her defasında iki yıllık periyotlarla uzatılması ve nihayet dört yıllık süre sonunda da vasinin görevden çekilme hakkına kavuşması yönünde bir düzenlemeye yer vermiştir. TMK m. 456’da öngörülen bu usul sayesinde vesayet makamı, vesayet görevinin icrası sırasında, vasinin kişiliği yönünden bir esnekliğe kavuşmuştur. Zira bu sayede vesayet makamı, vasinin vesayete ilişkin olarak yaptığı işlerden beklenen faydayı elde edemediği takdirde vasinin görev süresini uzatmama yetkisine sahip olduğu gibi, vesayet işlerinin sağlıklı şekilde yürütüldüğü durumlarda vasinin görev süresini uzatma yetkisini de haiz durumdadır. Öte yandan söz konusu düzenlemenin, vesayete ilişkin görevlerini gerektiği gibi yerine getirmeyen vasiler nezdinde ikincil nitelikte bir yaptırım fonksiyonu da bulunmaktadır. Ancak her halde dört yıldan sonraki süreçte görev süresinin uzatılması istemi vasinin inisiyatifine bırakılmak suretiyle, dört yıllık görev süresinin sonunda vasiye vasilikten çekinme hakkı tanınmıştır.

3.1.2 Vasinin Ücret Hakkı

Vasilik görevi kural olarak ücretsiz niteliktedir.²³² Nitekim TMK m. 458/2 hükmünde, atanması sırasında kayyımın ücretinin vesayet makamı tarafından resen

²³¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 513; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 717.

²³² Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1367.

belirleneceği açıkça düzenlenmiş olmasına rağmen; vasinin ücretinin düzenlendiği TMK m. 457'de, vasi için resen bir ücret takdirinden söz edilmemiş olup, vasinin yalnızca ücret talebinde bulunabileceğine değinilmiştir.²³³ Dolayısıyla kayyım atanması için öngörülen düzenlemeden farklı olarak, vasi atanmasında, vasinin açık bir talebi bulunmadığı müddetçe vesayet makamı tarafından vasilik ücretine karar verilebilmesi de mümkün olmamaktadır.

Bununla birlikte vasinin görevlerinin TMK'da ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olması husus da dikkate alındığında; vasiliğin birtakım yetkiler kullanmayı ve bununla doğru orantılı olarak sorumluluk altına girmeyi gerektiren, ayrıca vesayet dairelerinin de sıkı denetimini altında bulunan meşakkatli bir görev olduğunu ifade etmek mümkündür.²³⁴ Dolayısıyla vasilik görevinin anılan zorlukları karşısında vasinin, yürüttüğü işler karşılığında bir ücret talep etme imkanının yerinde olduğu da kabul edilmektedir.²³⁵ Zira ücretsiz olarak yürütülmesi gerektiğinin kabulü halinde, mahiyeti gereği son derece zahmetli olan bu görevi yerine getirmek için göreve istekli kimse bulunamayacağı gibi, kamusal fonksiyonu haiz söz konusu görevin yürütülmesi de mümkün olmayacaktır.²³⁶ Öte yandan vasinin ücret talebinin bir diğer amacı da vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin daha iyi korunmasının teşvik edilmesidir.²³⁷

Vasinin ücretine ilişkin TMK m. 457 hükmünde, vasinin öncelikle vesayet altındaki kişinin malvarlığından, bu mümkün olmadığı takdirde hazineden karşılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini talep edebileceği düzenlenmiştir. Yine Tüzük m. 29'da benzer bir hükme yer verilmiş olup, anılan düzenlemeler bağlamında kanun koyucunun vasilik ücreti finansmanının terditli bir şekilde sağlama yolunu tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda vasinin ücretinin öncelikli olarak vesayet altında bulunan kişinin malvarlığından karşılanması amaçlanmaktadır.²³⁸ Ancak vesayet altındaki kişinin malvarlığının bulunmadığı durumlarda ise vasinin

²³³ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 709; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 490.

²³⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 513; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1352; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 490.

²³⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 609; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 491.

²³⁶ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 609; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 490.

²³⁷ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 575; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97.

²³⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97.

ücreti hazine tarafından bir anlamda teminat altına alınmıştır. Söz konusu kademeli sistematik vasiliğin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi bakımından oldukça yerinde bir düzenlemedir. Zira vasilik ücretinin ödenmesinde, münhasıran vesayet altında bulunan kişinin malvarlığı finansman kaynağı olarak kabul edildiği takdirde; vesayet altına alınması gereken kişinin herhangi bir malvarlığının olmadığı durumda kişiye vasi bulunamayacak, bulunsa dahi bir ücret ödenemeyeceğinden vasinin vesayet kapsamındaki işleri gerektiği gibi yerine getirmesi de mümkün olmayacaktır.²³⁹ TMK m. 457 hükmünde öngörülen hazine garantörlüğü sayesinde söz konusu sakınca ortadan kaldırılmıştır.²⁴⁰

Vasilik ücreti için hazineye başvuru yolunun nihai çare olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Zira vesayet altındaki kişinin karşılayamadığı durumlarda vasi; göreve ilişkin ücretini öncelikle TMK m. 364 hükmüne istinaden vesayet altında bulunan kişinin varsa eşinden veya nafaka mükellefi hısımlarından, vesayet altındaki kişi ölmüş ise ilgilinin mirasçılarında, bu aşamada da mümkün olmadığı takdirde nihayet hazineden talep edebilecektir.²⁴¹

Ayrıca TMK m. 457’de vasiye ödenecek ücretin de vesayet makamı tarafından, yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlıklarının geliri nazara alınmak suretiyle her hesap dönemi için belirleneceği düzenlenmiştir. Vasinin ücretinin niceliğinin takdirinde vekalet hakkındaki kıstasların esas alınacağı ifade edilmekle birlikte; ücrete ilişkin miktarın vasi tarafından teklif edilebilmesi mümkün olduğu gibi, talep edildiği durumlarda görevin yürütülmesi için harcanan emek ve mesai dikkate alınarak ücret miktarının vesayet makamı tarafından belirlenebilmesi de mümkündür.²⁴² Anılan ikinci durumda vesayet makamı, vasilik görevinin icrası sırasında harcanan emek ve mesai hususlarını somut olayın niteliklerini dikkate alarak belirlemekle yükümlüdür. Zira vesayet altında bulunan kişilerin şahsi durumları da vesayet görevinin icrasına olumlu veya olumsuz şekilde etki edebilmektedir.²⁴³

²³⁹ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 711; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97.

²⁴⁰ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 711; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 490.

²⁴¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 493; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97.

²⁴² İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 575; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 491.

²⁴³ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 610; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 575; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 491; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97.

Nitekim vesayet makamı vesayet ücretini, somut olayın gereklerinin yanı sıra her halükarda hukuka ve hakkaniyete uygun olacak şekilde belirlemekle mükelleftir.²⁴⁴

Vasilik ücreti hususundan münezzehtir olmakla birlikte, vesayetle bağlantılı olarak vasinin, vesayet görevinin icrası kapsamında yapmış olduğu masrafları da talep etmesi mümkündür.²⁴⁵

Ayrıca yine TMK m. 457'deki düzenleme uyarınca vasilik ücreti, talebe bağlı kılınmış bir hak olduğundan, vasi ücret talebinde bulunmadan da vesayet görevini yürütebilir. Diğer bir ifadeyle vasi, TMK m. 457'de öngörülen ücret hakkından feragat edebilir.²⁴⁶

Nihayet vasinin ücretinin belirlenmesine ilişkin görev TMK. M. 457 hükmü uyarınca vesayet makamına bırakılmış olduğundan; vesayet makamı tarafından vasinin ücretine ilişkin verilen kararlara karşı, TMK m. 461/2 delaletiyle denetim makamına itiraz edilebilmesi de mümkündür.²⁴⁷ Zira vasinin ücretinin belirlenmesi, vesayetin yürütülmesi kapsamında vesayet makamı tarafından alınan idari niteliği haiz bir karar olup; anılan karara karşı, vasi de dahil olmak üzere TMK m. 461/1'deki ilgililerin itiraz edebileceği öngörülmüştür.²⁴⁸

3.2 VASİNİN GÖREVLERİ

Vesayetin yürütülmesi kapsamındaki önemli konulardan bir diğerini ise vasinin görevleri oluşturmaktadır. Vasinin görevlerinin genel çerçevesi esas itibarıyla TMK m. 403/1 hükmüyle belirlenmiştir. Bununla birlikte vasinin görevleri TMK'da vesayetin yürütülmesi başlıklı ikinci bölümün birinci ayrımında toplam beş ayrı başlık altında düzenlenmiştir. Bu bağlamda ilk olarak TMK m. 438 ile m. 444 arasında vasinin göreve başlama anındaki görevleri, TMK m. 445 ile m. 543 arasında görevin icrası safhasındaki vasinin özen ve temsile ilişkin görevleri ve nihayet TMK m. 454 ve m. 455 hükümleriyle de vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimine

²⁴⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 429; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 610; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 711; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 491.

²⁴⁵ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 715; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1369; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 97.

²⁴⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1368; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 491.

²⁴⁷ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 715; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1369.

²⁴⁸ Detaylı bilgi için bkz: Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 715.

ilişkin görevleri düzenlenmiş; ayrıca vasilik görevinin süresine ilişkin düzenlemeye TMK m. 456'da ve vasinin ücreti hususuna da TMK m. 457'de yer verilmiştir. Her ne kadar anılan konuların tümüne vasinin görevleri başlığı altında yer verilmişse de vasinin vesayet görevinin arifesindeki ve icrası sırasındaki görevleri ve bu bağlamda anılan görevlerden kaynaklanan sorumluluğu çalışmanın da özünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla vasinin görevleri, çalışmanın ilk kısmında yapılan genel açıklamalardan farklı olarak bu kısımda detaylı olarak incelenmiştir.

3.2.1 Vasinin Vesayetın Başlaması Safhasındaki Görevleri

Vasilik görevinin özünde bir temsil görevi olduğu düşünöldüğünde, vasinin vesayete ilişkin görevlerinin icrasına başlamadan önce hazırlık mahiyetinde birtakım işlemlerin yapılması da gerekmektedir. Bu doğrultuda vesayetın başlaması safhasındaki görevlerin genel olarak, yönetime konu olacak malvarlığının tespit edilmesi, bu surette anılan malvarlığının güvenliğinin sağlanması ve yönetime ilişkin işlerin sağlıklı ve kontrollü bir biçimde yürütölmesine yönelik olduğunu ifade etmek mümkündür.²⁴⁹ Vesayetın başlaması aşamasındaki görevler, TMK m. 438 ile m. 444 maddeleri arasında sırasıyla, defter tutma, değerli şeylerin saklanması, taşınırın satılması, paraların yatırılması, ticari ve sınai işletmeler ve son olarak taşınmazların satılması olmak üzere toplam altı başlık halinde sayılmıştır. Ayrıca kanun koyucu vasinin paraların yatırılmasına ilişkin görevini iki ayrı alt başlık altında ve iki ayrı hükümde düzenlemiştir. Bu kısımda düzenlenen görevlerin, vesayet altındaki kişinin gerek aktif gerekse pasif malvarlığı değerlerine ilişkin olması dikkate alındığında, bu aşamada aslında vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığına ilişkin bir envanter hazırlamakla görevlendirilmiş olduğunu da söylemek mümkündür.

3.2.1.1 Defter Tutma

Defter tutma ödevi TMK m. 438'de düzenlenmiş olup; defterin ne şekilde tutulacağına ilişkin prosedür Tüzük m. 16 ve m. 17 hükümlerinde ve yine Tüzük'ün

²⁴⁹ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 544; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1369.

uygulanması için çıkarılan Yönetmelik'in²⁵⁰ m. 9 hükmünde²⁵¹ öngörülmüştür. TMK m. 438 ve Yönetmelik m. 9'da açıkça vurgulandığı üzere, vasiliğe atama kararının kesinleşmesini müteakip vasi, vesayet makamı tarafından belirlenecek bir kişiyle birlikte vesayet altındaki kişinin malvarlığına ilişkin defteri hazırlamakla yükümlü kılınmıştır.

Vasinin defter tutma görevi, vesayet altındaki kişinin vesayet koruması altına girdiği tarih itibariyle bir mihenk noktası oluşturması bakımından önem taşımaktadır.²⁵² Zira vasinin malvarlığı yönetimine ilişkin görevlerinin sağlıklı bir biçimde yürütülüp yürütülmediğinin kontrol edilebilmesi ve bu bağlamda vasinin sorumluluğuna başvurulabilmesi bakımından tutulacak olan defter bir referans niteliğine sahiptir.²⁵³ Diğer bir ifadeyle defter tutulması, sorumluluk hukukunun başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir.²⁵⁴ Bu doğrultuda defter tutma görevi her ne kadar göreve başlama başlığı altında düzenlenmiş olsa da öğretide bu görevin vesayet tedbiri devam ettiği sürece devam etmesi gerektiği de ifade edilmektedir.²⁵⁵

²⁵⁰ Türk Medenî Kanununun Velâyet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük Kapsamında Tutulacak Defterler, Özel Kütük, Dosyalar, Tutanaklar Ve Diğer Evrakın Düzenlenmesine Dair Yönetmelik 23.09.2004 ve 25592 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bundan sonra çalışma içinde Yönetmelik olarak kullanılacaktır. Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1370.

²⁵¹ Vasi tarafından tutulacak defter

Madde 9- Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine, vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından hâkimin belirleyeceği süre içinde ve talimatları doğrultusunda yönetilecek malvarlığının Türk Medenî Kanununun 438 inci maddesi uyarınca defteri tutulur. Deftere vesayet altındaki kişinin mallarının türü, adedi ve tahmin edilen rayiç bedelleri sıra numarası altında yazılır. Taşınmazların buldukları yerler, sınırları, alanları, özellikleri, tapu kayıtları ve bu mallar üzerindeki kısıtlamalara ilişkin aynî haklar da ayrıca gösterilir.

Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığı yoksa, aynı süre içinde, durum vesayet makamına yazılı olarak bildirilir. Bu halde defter tutulmaz.

Birinci fıkrada belirlenen süre içinde defterin düzenlenmesine engel bir durum varsa, vesayet makamından ek süre istenebilir. Vasinin ek süre istemi vesayet makamınca uygun görüldüğü takdirde yeterli ek süre verilir. Bu süre kesindir.

Tutulmuş defter belirlenen süre içinde iki örnek olarak vesayet makamına verilir. Vesayet makamı, defterde yazılan malların iyi tanımlanmadığını, değerlerinin takdirinde yanlışlık yapıldığını veya eksik yazıldığını saptarsa, bunları denetimi altında tamamlattırır veya düzelttirir. Vesayet makamı, defterin usulüne uygun ve doğru olarak düzenlendiği kanısına varırsa bir örneğini onaylayarak vasiye verir, diğer örneğini dosyasında saklar.

Belirlenen süreler içinde defter tutulmaz veya tamamlanmazsa vasi, Türk Medenî Kanununun 483 üncü maddesi hükümlerine göre vesayet makamı tarafından görevinden alınır.

²⁵² Mehmet ERDEM (2017), "Vasinin Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi Aşamasında Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, İstanbul, s. 192; DURAL/OĞUZMAN, s. 111.

²⁵³ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 545; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1370.

²⁵⁴ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 545.

²⁵⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 430.

Bununla birlikte TMK m. 438’de defterin, vasinin yanı sıra vesayet makamı tarafından görevlendirilen bir kişiyle birlikte tutulacağı düzenlenmiştir. Anılan düzenleme vasinin sorumluluğu ile de yakından ilgilidir. Zira gerek malvarlığı değerlerinin gerçeğe uygun şekilde belirlenip, doğru bir biçimde kaydedilmesi gerekse vasinin vesayet altındaki kişi aleyhine işlem yapmasının önüne geçmek adına bu şekilde bir usul öngörülmüştür. Hatta aynı amaca yönelik olarak, defter tutma görevi için vesayet makamı tarafından yapılacak görevlendirmede; görevli olarak atacak kişi ile vasi arasında ekonomik veya kişisel anlamda herhangi bir bağlantısının da bulunmaması gerektiği ifade edilmektedir.²⁵⁶ Ayrıca defter tutma görevine ilişkin olarak, TMK m. 438’in lafzında vesayet makamınca bir kişinin görevlendirileceği ifadesine yer verilmiş olmakla birlikte, vesayet altına alınan kişinin malvarlığı içinde kaydı için teknik bilgi gerektiren nitelikte mallar mevcutsa, bu durumda birden fazla sayıda kişinin görevlendirilebilmesi de mümkündür.²⁵⁷

Ayrıca TMK m. 438/2 ve Yönetmelik m. 9/2 hükümlerinde ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kişilerin de defter tutulurken hazır bulundurulacağı düzenlenmiştir. Ancak bu husus defter tutulması işleminin yapılabilmesi için zorunlu bir koşul olmayıp, mümkün olduğu durumlarda vesayet altındaki kişinin de defter tutma işlemine iştirak edebilmesini sağlamaya yöneliktir.²⁵⁸ Bu bağlamda ayırt etme gücü bulunmayan vesayet altındaki kişilerin defter tutulması işlemine katılmaları da gerekmemektedir. Ancak katılmayacağına ilişkin açık bir beyanı bulunmaksızın yahut hazır bulunmasını engelleyen haklı bir neden olmaksızın gıyabında yapılan defter tutma işlemine karşı, ayırt etme gücüne sahip vesayet altında bulunan kişinin TMK m. 461 hükmüne dayanan şikayet hakkı da saklıdır.²⁵⁹

Defter tutma görevine ilişkin usul, esas itibarıyla Tüzük m. 16’da düzenlenmiş olup, anılan düzenleme uyarınca defter tutma işlemi için özel bir resmi şekil şartı aranmamaktadır. Bununla birlikte TMK m. 438/3 hükmü doğrultusunda defterin resim şeklinde tutulması da mümkün olmaktadır. Zira söz konusu düzenlemede, vasi ve vesayet makamının talep ettiği durumlarda denetim makamı kararıyla resmi defter tutulabileceği öngörülmüştür. Bununla birlikte vasi ve vesayet makamı tarafından

²⁵⁶ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 193.

²⁵⁷ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 192.

²⁵⁸ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 596.

²⁵⁹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 193; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1372.

talep edilmiş olsa dahi denetim makamı bu taleple bağılı olmayıp, gerekli şartların mevcut olduğu durumlarda resmi defter tutulmasına karar vermektedir.²⁶⁰ Resmi defterin, basit usulde tutulan defteri müteakip tutulması mümkün olabildiği gibi, vesayet altındaki kişinin zarara uğrama ihtimalinin bulunduğu durumlar ile malvarlığından kaynaklanan birtakım özel nedenler söz konusuysa vesayet makamı, defterin doğrudan doğruya resmi şekilde tutulmasına da karar verilebilmektedir.²⁶¹ Bu bağlamda örneğin kişinin malvarlığında mevcut aktif ve pasif değerlerin tam olarak belirlenemediği haller ile yine kişinin malvarlığının gizleneceği yönünde şüphelerin söz konusu olduğu durumlarda; vesayet altına alınan kişinin korunmasını sağlamak amacıyla resmi defter tutulması tercih edilebilmektedir.²⁶²

TMK m. 438/3'te resmi defterin, vasi ve vesayet makamının talep etmesi üzerine denetim makamı tarafından mirastaki usule uygun şekilde tutulacağı; ayrıca tutulan defterin de yine mirasta olduğu gibi alacaklılara karşı aynı nitelikte sonuçları doğuracağı düzenlenmiştir. Ayrıca kanundaki bu açık atıfa istinaden, TMK m. 620/1 gereği resmi defter vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesince tutulacaktır.²⁶³ TMK m. 438/3 hükmünde resmi defter tutulmasına ilişkin talebin, kanunun lafzından hareketle vasi ve vesayet makamları tarafından birlikte yapılacağı anlaşılmalı birlikte; öğretideki bir görüşe göre söz konusu madde hükmünden vasinin veya vesayet makamının da anılan talepte bulunulabileceklerinin anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir.²⁶⁴

Nihayet vesayet altına alınan kişinin herhangi bir malvarlığı bulunmuyorsa, Yönetmelik m. 9/3 hükmü gereği keyfiyet vesayet makamına bildirilir ve bu halde ayrıca bir defter de tutulmaz.

²⁶⁰ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 596; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 546.

²⁶¹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 196; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1372; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 416.

²⁶² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 430; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1372.

²⁶³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 430.

²⁶⁴ Dural Mustafa/Öğüz Tufan/Gümüş M. Alper, Aile Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2016, s. 416 dn. 60. Bu durumun, kanunkoyucunun bilinçli tercihi olduğu yönündeki görüş için bkz. Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 541; Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 196; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1373; Farklı görüş için ayrıca bkz: İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 546.

3.2.1.2 Değerli Şeylerin Saklanması

Vasinin vesayetini başlatması öncesindeki görevlerinden bir diğeri de değerli şeylerin saklanması olup, anılan görev TMK m. 439'da düzenlenmiştir. Anılan hüküm, kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzer nitelikteki değerlerin, vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca oluşturmamak kaydıyla, vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir şekilde muhafaza edilmesini sağlamaya yöneliktir.

Öğretide kanun hükmünde sözü edilen malvarlığına ilişkin kavramların geniş bir şekilde yorumlanması gerektiği vurgulanmakta ve bu bağlamda örneğin hükümdeki kıymetli evrak ifadesiyle kambiyo senetlerinin yanı sıra ticari nitelikteki diğer senetler, hisse senetleri ve benzeri değerli haiz evrakın da bu kapsam içinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir.²⁶⁵ Yine bu doğrultuda sanat eserleri, antikalar, silahlar ve benzeri vasıfta mallar kıymetli eşya kapsamında değerlendirilmekteyken; vasiyetname, şirket hisse senetleri lisans yahut fikir ve sanat eserleri sözleşmeleri de önemli belge niteliğini haiz kabul edilmektedir.²⁶⁶

Bununla birlikte TMK m. 439 hükmü uyarınca, yalnızca malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca oluşturmayan değerli malların saklanması mümkün olmakta; malvarlığına yönetimine ilişkin değerli mallar ise vasi uhdesinde kalmaya devam etmektedir.²⁶⁷

Nihayet TMK m. 439'da değerli mal niteliğini haiz şeylerin vesayet makamı gözetiminde güvenli bir yerde saklanacağı da düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeyle kanun koyucu, esas itibarıyla vasinin görevi olan bu hususta, vesayet makamına da ayrıca özen gösterme mükellefiyeti yüklemiştir.²⁶⁸ Bu doğrultuda saklanacak eşyanın niteliğine uygun düşen güvenli yer de vesayet makamı tarafından belirlenmektedir.²⁶⁹ Vasinin değerli şeylerin saklanmasına ilişkin görevi, saklanacak eşyaları vesayet makamı tarafından karar verilen güvenli yere teslim etmesiyle son bulmaktadır.²⁷⁰ Bu

²⁶⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 597; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1374; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 546.

²⁶⁶ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 199; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 597; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1374.

²⁶⁷ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 431; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1375; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 597.

²⁶⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1375.

²⁶⁹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 200.

²⁷⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1375.

bakımdan değerli eşyaların saklanması ile ilgili kararları açısından vesayet makamı, özen yükümlülüğünü ihmal ettiği takdirde meydana gelecek zararlardan da sorumlu olmaktadır.²⁷¹

3.2.1.3 Taşınırın Satılması

Taşınırın satılması TMK m. 440'da düzenlenmiş olup, anılan hüküm uyarınca menfaatinin gerektirdiği durumlarda vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan ve saklanması öngörülen değerli şeylerin dışında kalan taşınır malların satılabilmesi mümkün kılınmıştır. Hükümde her ne kadar değerli şeyler dışında kalan taşınırın satılabileceği düzenlenmişse de; öğretide taşınır mal kapsamının TMK m. 440 ve m. 441 hükümlerinin birlikte dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği ve bu bağlamda gerek ailevi gerekse şahsi açıdan görece değerli eşyalar dışında kalan taşınırın bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.²⁷² Zira aynı doğrultuda TMK m. 440/2'de de vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değeri haiz eşyaların zorunluluk olmadıkça satılamayacağı öngörülmüştür.

Taşınır malların satışına ilişkin görev ve yetki TMK m. 440 hükmüyle vasiye verilmişse de vasi, taşınırın satışına ilişkin işlemlerde her halükarda vesayet makamının iznine muhtaçtır. Diğer bir ifadeyle vasiinin taşınır malın satışına ilişkin kendiliğinden karar alabilmesi mümkün değildir.²⁷³ Bunun yanı sıra vasi, satılacak taşınırın belirlenmesi, taşınırın ne şekilde ve hangi oranda satılacağına ilişkin hususlarda da vesayet makamının talimatlarına uymakla yükümlü kılınmıştır.²⁷⁴

Diğer taraftan taşınır malların satışı yalnızca satışı mecbur kılan ekonomik zorunluluk hallerinde mümkün olabilmektedir.²⁷⁵ Ayrıca anılan ekonomik zorunluluk halleri salt nakit ihtiyacıyla sınırlı olmayıp; taşınır malların saklanması veya muhafazasının vesayet altındaki kişi için olağanüstü ölçüde külfetli olmasının yanı sıra; taşınır malın bozulması yahut değerinin aniden düşmeye meyyal nitelikte

²⁷¹ Age. s. 1375.

²⁷² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 431; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1375.

²⁷³ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 597; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1375; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 549.

²⁷⁴ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 100; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 431; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 549.

²⁷⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 431; Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 200; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1376.

bulunması durumlarında da satışın ekonomik bir zorunluluk teşkil ettiği kabul edilmektedir.²⁷⁶ Bununla birlikte her halükarda satışın vesayet altında bulunan kişinin menfaati dikkate alınarak, orantılılık ilkesi çerçevesinde yapılması gerekmektedir.²⁷⁷

Son olarak TMK m. 440/1'de, taşınır malların satışının kural olarak açık artırma usulüyle yapılacağı öngörülmekle birlikte, taşınırın niteliği ve malın değerinin azlığı gibi durumların söz konusu olduğu hallerde istisnaen pazarlık usulüyle satışın yapılabileceği de düzenlenmiştir. Bu bağlamda taşınır malların satışını gerektiren ekonomik zorunluluk hususundaki açıklamaları, taşınırın satış usulünün belirlenmesinde bir referans olarak kabul etmek de mümkündür. Zira taşınırın niteliği, değerinin az olması ve bozulma ihtimali gibi hususlar nazara alınarak, vesayet makamı kural niteliğindeki açık artırma yerine istisnai nitelikteki pazarlık usulüyle taşınır malın satılmasına karar verebilmektedir.²⁷⁸

3.2.1.4 Paraların Yatırılması

Vasinin paraların yatırılmasına ilişkin görevi TMK'da yatırma zorunluluğu ve yatırımların dönüştürülmesi alt başlıkları altında düzenlenmiş olup ve anılan düzenlemelere sırasıyla TMK m. 441 ve m. 442 hükümlerinde yer verilmiştir. Çalışmanın bu kısmında da vasinin söz konusu görevi kanundaki sistematige uygun olarak iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

3.2.1.4.1 Paraların Yatırılması Zorunluluğu

Vasinin paraların yatırılması zorunluluğu görevine ilişkin TMK m. 441/1 hükmünde, vesayet korumasının başlamasıyla birlikte vesayet altına alınan kişinin kendisinin ve sahip olduğu malvarlığının yönetimine özgülenen kısımdan artakalan paranın, vesayet makamı tarafından belirlenecek bir bankaya nemalandırılmak üzere yatırılacağı veya hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere tahvil edileceği düzenlenmiştir. Anılan hüküm doğrultusunda öncelikle vesayet altındaki kişinin, vesayet yönetimi için kullanılan miktarın dışında kalan ihtiyaç fazlası parasının

²⁷⁶ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 201; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1376.

²⁷⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1376.

²⁷⁸ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 431; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1376; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 549.

miktarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu görev vesayet makamına ait olup; vesayet makamı da bu miktarı vesayet altındaki kişinin şahsına yönelik olan eğitim, öğrenim, günlük ve aylık ihtiyaçları için yapılan harcamalar ile malvarlığının yönetilmesi için gereken kira, personel ve benzeri nitelikteki harcamaları dikkate alarak hesap ve tespit edecektir.²⁷⁹ Hesap edilen ihtiyaç fazlası meblağ, nakit olarak nemalandırılmak üzere vesayet makamı tarafından belirlenecek bir bankaya yatırılabilir gibi, yine vesayet makamı tarafından belirlenen ve Hazine tarafından çıkarılan menkul değerlere de yatırılabilir. Burada önemli husus, vesayet altında bulunan kişinin yalnızca ihtiyaç fazlası parasal değerinin nemalandırılmasıdır. Zira vesayet altındaki kişinin tüm parasının nemalandırılmak üzere bankaya yatırılması, vesayete ilişkin sıradan işlerin icrasında dahi gerekli para için sürekli olarak mahkemeye başvuru mecburiyeti yaratacağından, yalnızca ihtiyaç fazlası olarak belirlenen kısmın yatırılması vesayete ilişkin işlemlerin sağlıklı ve pratik bir biçimde yürütülebilmesi bakımından da önem taşımaktadır.²⁸⁰

Son olarak TMK m. 441/2'de ihtiyaç fazlası paranın nemalandırılmak üzere yatırılmasını bir aydan fazla süreyle geciktiren vasinin, geçirilen süre zarfındaki faiz kaybını ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Bununla birlikte paraların yatırılması görevi, vasinin göreve başlaması esnasında öngörülen görevleri arasında düzenlenmişse de; öğretide bu görevin vesayet müddetince devam ettiği ve bu bağlamda vasinin vesayeti altındaki kişinin görev süresi boyunca edindiği nakdi nitelikteki kazanımlarını da aynı şekilde değerlendirmekle mükellef olduğu ifade edilmektedir.²⁸¹ Yine öğretide faiz tutarının hesabında da yasal faizin değil, referans yatırım aracının getirisinin kıstas alınacağı ifade edilmektedir.²⁸²

3.2.1.4.2 Parasal Yatırımların Dönüştürülmesi

TMK m. 442/1 hükmünde vasinin yatırımların dönüştürülmesine ilişkin görevine yer verilmiş olup, anılan düzenlemeyle vesayet altındaki kişinin

²⁷⁹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 203; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 598; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1376; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 551.

²⁸⁰ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 203.

²⁸¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1376.

²⁸² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 432; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1377.

malvarlığının korunması bakımından yeterli düzeyde güvenilirlik arz etmeyen yatırım araçlarının, daha güvenli yatırımlara tahvilinin sağlanması amaçlanmıştır.²⁸³ Her ne kadar madde başlığında yalnızca yatırımların dönüştürülmesi ifadesi kullanılmışsa da, anılan düzenlemeye vasiinin paraların yatırılması üst başlığında yer verilmiş olduğundan, anılan hükmün konusunun esas itibarıyla vesayet altındaki kişinin parasal varlıklarından müteşekkil olduğunu söylemek mümkündür.²⁸⁴ TMK m. 442/2'de ise ilk fıkrada öngörülen dönüştürme işleminin vesayet altındaki kişinin yararı gözetilerek uygun zamanda yapılacağı düzenlenmiştir.

TMK m. 442 hükmü bütünsel olarak değerlendirildiğinde, kanun koyucunun vesayet altındaki kişinin korunması ilkesi çerçevesinde hareket etmesine rağmen; hükümdeki güven verici olmayan ve güvenli yatırım hususlarına ilişkin bir açıklama yapmamış ve bu husustaki değerlendirme yetkisini somut olayın gerekleri çerçevesinde vasiinin uhdesinde bırakmayı tercih etmiştir.²⁸⁵ Bu doğrultuda vasi, vesayet altındaki kişinin parasal değerlerine ilişkin yatırımların güvenli niteliği haiz olup olmadığını düzenli periyotlarla kontrol etmekle mükelleftir.²⁸⁶

Öğretide güvenli yatırımın hukuki ve finansal bakımdan çift yönlü bir değerlendirme sonucunda tespit edilebileceği de ifade edilmektedir.²⁸⁷ Bu doğrultuda hukuki açıdan vasi, vesayet altındaki kişinin parasal yatırımlarının farklı hukuki güvencelerle yeterli düzeyde teminat altına alınıp alınmadığı hususunu araştırmak ve gerektiği durumlarda da yeni teminat önlemleri almakla yükümlüdür.²⁸⁸ Ayrıca anılan teminatın yeterliliği bakımından yapılacak değerlendirmede ana kriterin, parasal yatırımın niceliğine denk olmasından ziyade teminatın tahsil kabiliyeti olduğu ifade edilmektedir.²⁸⁹ Bu bağlamda örneğin parasal değer için ipotek marifetiyle teminat altına alınması, aynı parasal değer için finansal açıdan netlik arz etmeyen kefaletle teminat altına alınmasına nazaran yeterli nitelikte kabul edilmektedir.²⁹⁰

²⁸³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 432; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 598; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1377.

²⁸⁴ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 206; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 598.

²⁸⁵ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 206.

²⁸⁶ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1377.

²⁸⁷ Detaylı bilgi için ayrıca bkz: Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 207.

²⁸⁸ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 207; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1377.

²⁸⁹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 207.

²⁹⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1378; Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 207.

Diğer taraftan parasal yatırımlara ilişkin finansal durum analizleri de, mevcut yatırımının güvenilirliği bakımından önem arz eden bir diğer husustur. Bu bağlamda vasinin, malvarlığının yönetimine ilişkin esaslar uyarınca, vesayet altındaki kişinin parasal değeriyle ilgili piyasa ve risk durumlarını gözetme ve anılan durumlara uygun gerekli tedbirleri alması da gerekmektedir.²⁹¹ Ancak söz konusu finansal durum analizleri teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren nitelikte işlemlerden olduğundan, öğretilerde vesayet altındaki kişinin yararı da dikkate alınarak yatırım hususlarında vasinin uzman kişilerden görüş alması hatta bu hususta vesayet makamına başvurması gerektiği de ifade edilmektedir.²⁹²

3.2.1.5 Ticari ve Sınai İşletmeler

TMK m. 443 hükmünde; vesayet koruması altına giren kişinin malvarlığı içinde ticarî, sınai veya benzeri nitelikte bir işletme mevcut olduğu takdirde, vasinin göreve başlamasıyla birlikte vesayet makamının anılan işletmelerin faaliyetlerinin devamına yahut tasfiyesine ilişkin karar vereceği düzenlenmiştir. Her ne kadar kanunun lafzında ticari, sınai işletme ifadesine yer verilmişse de, öğretilerde işletmenin niteliğinden münezzeh şekilde, sürekli gelir getiren faaliyetlerin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, nitekim kanundaki “benzeri” kelimesinin de bu yorumu mümkün kıldığı ifade edilmektedir.²⁹³ Bununla birlikte TMK m. 443 hükmü anılan işletme tamamıyla vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunduğu durumda uygulanabileceği, vesayet altındaki kişinin ortaklığı bulunan işletmeler söz konusu olduğunda da TMK m. 443’ün uygulanabilmesi mümkündür.²⁹⁴

Ticari ve sınai işletmeler hususunda TMK m.443 hükmü uyarınca yapılacak tasfiye veya muhafaza işlemlerinde karar verme yetkisi münhasıran vesayet makamına ait olup; anılan işlemlerin icrasına yönelik usul de yine vesayet makamınca belirlenmekte ve bu surette vasi de söz konusu işlemlere ilişkin vesayet makamı tarafından verilen talimatları yerine getirmektedir.²⁹⁵ Ayrıca vesayet makamı, vesayet

²⁹¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1378.

²⁹² Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 207; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1378.

²⁹³ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 208; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 484; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1378., İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 551.

²⁹⁴ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 208.

²⁹⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1378,1379.

altındaki kişinin malvarlığı kapsamındaki işletmenin tasfiyesine karar vermekle birlikte, önemi ve mahiyeti gereğince vasi dışında ayrı bir kişinin tasfiye hususunda görevlendirilmesine de karar verebilmektedir.²⁹⁶

Ticari işletmelerin devri ve tasfiyesi hususu genel anlamda vesayetin yürütülmesi kapsamında önem arz eden bir konudur. Zira kanun koyucu vesayetin yürütülmesi bölümünün birinci ayrımında düzenlediği TMK m. 443 hükmünde ticari işletmelerin devri ve tasfiyesi hususunda münhasıran vesayet makamını yetkili kılmaktayken; vesayet dairelerinin görevlerine ilişkin üçüncü ayrım altında düzenlediği TMK m. 463/3 hükmünde ise söz konusu işletmelerin devri ve tasfiyesi için vesayet makamının iznine ek olarak denetim makamının da izninin gerektiğini öngörmüştür. Söz konusu hükümlerin ilk bakışta birbiriyle çeliştiği düşünülse de; vesayet görevinin icrası kapsamında öngörülen düzenlemelerin uygulanacağı aşamalar dikkate alındığında böyle bir çelişkinin olmadığı da anlaşılmaktadır. Nitekim TMK m. 443 hükmü vasinin göreve başlama safhasında uygulanmaktayken; TMK m. 463/3 hükmü ise vasinin vesayet görevinin icrası safhasında ve vesayete ilişkin işlemler devam ederken uygulanacak kanuni düzenlemedir.²⁹⁷ Bu doğrultuda vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde yer alan bir işletmenin devri veya tasfiyesi, vasinin işe başlaması aşamasında yapılacaksa TMK m.443 hükmü uygulama alanı bulacak ve anılan işlemler yalnızca vesayet makamının izniyle gerçekleştirilebilecektir. Ancak vesayet altındaki kişinin malvarlığında bulunan işletmelerin devri veya tasfiyesi halihazırda devam eden vesayet koruması süreci içinde yapılacaksa bu durumda TMK m. 463/3'ün uygulanması gerekecek ve söz konusu işlemler vesayet makamının kararını müteakip denetim makamının izniyle gerçekleştirilebilmektedir.²⁹⁸

3.2.1.6 Taşınmazların Satılması

Vasinin göreve başlama safhasındaki son görevi ise taşınmazların satılmasına ilişkin olup, bu görev TMK m. 444 hükmünde düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeyle korunan kişinin yararının gerektirdiği durumlarda ve vesayet makamının izniyle birlikte vesayet altında bulunan kişinin malvarlığındaki taşınmazların satılabilmesi

²⁹⁶ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 209.

²⁹⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1379,1380; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 432.

²⁹⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1380.

mümkün kılınmıştır. Vesayet altındaki kişinin yararının belirlenmesinde de kıstas somut olayın gerekleri olmakla birlikte; satışı gerektiren taşınmazların giderlerinin vesayet altındaki kişinin gelirlerine nazaran masraflı olması, taşınmazın değerini düşüren faktörlerin varlığı yahut vesayet altındaki kişinin bakım ve geçimine ilişkin yeterli gelirin olmamasından kaynaklanan gereklilik gibi hususlar, yararın belirlenmesinde değerlendirilebilecek kıstaslardandır.²⁹⁹

Vesayet altındaki kişinin bütünüyle malik bulunduğu taşınmazların yanı sıra, korunan kişinin elbirliği halinde yahut paylı malik sıfatıyla sahip olduğu taşınmazlar için de TMK m. 444 hükmünün geçerli olduğu; bu surette anılan hükmün satışla birlikte ortaklık konusu olan taşınmazların paylaşılmasında da uygulanabileceği ifade edilmektedir.³⁰⁰ Bununla birlikte vesayet koruması altındaki kişinin paylı veya elbirliği halinde malik bulunduğu taşınmazın aynı paylaşım usulüne göre paylaştırıldığı durumlarda, taşınmazın gerçek anlamda elden çıkarılması gibi bir durum söz konusu olmadığından, yalnızca satış suretiyle yapılan paylaşım usulünde TMK m. 444 hükmünün uygulanacağını vurgulamak gerekmektedir.³⁰¹

Taşınmazların satışına ilişkin prosedür ise TMK m. 444/2 ve Tüzük m. 20 hükümlerinde öngörülmüş olup; anılan düzenlemeler uyarınca vesayet makamının izin vermesini müteakip taşınmazların satışı, yine vesayet makamı tarafından görevlendirilen bir görevli tarafından ve vasiinin de katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Kanun koyucu, vesayet makamı tarafından belirlenen bir görevlinin yanı sıra vasiyi de satış işlemine dahil etmek suretiyle, hem satışın güvenliğinin teminat altına alınmasını, hem de bu sayede korunan kişinin yararının da en üst düzeyde korunmasını sağlamıştır.³⁰² Ayrıca ihaleyle açık arttırmayla satış usulünde, açık arttırmaya ilişkin asgari değer, güvence ve benzeri koşulların da vesayet makamı tarafından belirleneceği öngörülmüştür.³⁰³

²⁹⁹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 210; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 551.

³⁰⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1380,1381.

³⁰¹ Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 210; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1381; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 485.

³⁰² Mehmet ERDEM 2017, agm. s. 211.

³⁰³ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 517; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 433; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 485; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 552.

Bununla birlikte yine TMK m. 444/2 ve Tüzük m. 19 hükümleri gereği satışın kural olarak açık artırma şeklinde ihale yoluyla yapılacağı öngörülmüşse de; TMK m. 444/3 hükmü uyarınca, taşınmazın niteliği ve somut olayın gerektirdiği birtakım özel nedenlerin varlığı halinde, denetim makamının da iznini almak kaydıyla satışın pazarlık yoluyla yapılmasına da istisnai olarak imkan tanınmıştır.³⁰⁴ Bu bağlamda örneğin, taşınmazın değerinin açık artırma masraflarına nazaran daha düşük kalması veya taşınmazın satışı için önerilen bedelin açık artırma ile ulaşılamayacak derecede yüksek olması gibi durumları pazarlık yoluyla satışı mümkün kılan neviden nedenler arasında saymak mümkündür.³⁰⁵

Ayrıca öğretilerde TMK m. 444 hükmündeki satış kavramının kamulaştırma ve icra kanalıyla yapılan satışları kapsamadığı da ifade edilmektedir.³⁰⁶

3.2.2 Vasinin Vesayetin İcrası Safhasındaki Görevleri

Kanun koyucu vasinin göreve başlaması aşamasındaki görevlerini müteakip, TMK m. 445 ile m. 455 hükümleri arasında vasinin vesayet görevinin yürütülmesi aşamasındaki görevlerine yer vermiştir. Vasinin görevin icrası aşamasındaki görevleri TMK'da “özen ve temsil” ile “malvarlığının yönetilmesi” olarak ikili bir sistematik çerçevesinde düzenlenmiş olsa da; öğretilerde anılan görevler; “vesayet altındaki kişiliğine yönelik özen”, “vesayet altındaki kişinin temsili” ve son olarak “vesayet altındaki kişinin mallarının yönetimi” olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.³⁰⁷ Çalışmanın bu kısmında vasinin görevin yürütülmesi aşamasındaki görevleri öğretilerdeki sistematik esas alınarak üçlü bir ayırım çerçevesinde incelenmiştir.

3.2.2.1 Vesayet Altındaki Kişinin Kişiliğine Özen Görevi

Vasinin vesayet altındaki kişilerin malvarlığına ilişkin yükümlülüklerinin yanı sıra, bu kişilerin kişiliklerine gerekli özeni gösterme ve bu bağlamda vesayet altındaki

³⁰⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 517; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 486; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 600; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1382.

³⁰⁵ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 600; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 486.

³⁰⁶ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 433; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 486-497; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1381.

kişinin yararına hizmet eden işlemleri yapma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Kanun koyucu vesayet koruması altındaki kişinin kişiliğine ilişkin özen yükümlülüğünü ilgililerin farklı niteliklerini gözetmek suretiyle düzenlemiştir. Bu doğrultuda TMK m. 445 ve m. 446 hükümlerinde vesayet altındaki küçüklerle ilgili düzenlemeler mevcutken; TMK m. 447’de de vesayet altındaki kısıtlılara ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Nitekim vesayet altındaki küçüklerin, vesayet altında bulunan kısıtlılara nazaran daha fazla özene muhtaç oldukları açıktır.³⁰⁸

3.2.2.1.1 Küçükler Bakımından

TMK m. 445/1’de vesayet altındaki kişinin küçük olduğu durumlarda, küçüğün bakım ve eğitimine ilişkin bütün önlemlerin vasi tarafından alınacağı düzenlenmiştir. Bu yönüyle küçükler için öngörülen vesayet önlemlerinde velayete ilişkin düzenlemelerin referans alındığını ifade etmek mümkündür.³⁰⁹ Nitekim TMK m. 445/2’de de küçüğe karşı özen görevine ilişkin olarak vasinin, ana ve babanın yetkilerine sahip olduğu hususu yer almaktadır. Bu doğrultuda vesayet dairelerinin görevleri saklı kalmak kaydıyla, vesayet altındaki küçüğün korunmasına yönelik olarak gerekli işlemleri yapma konusunda vasinin oldukça geniş yetkilere sahip olduğu anlaşılmaktadır.³¹⁰

TMK m. 445/1’de öngörülen bakım ve eğitim kavramlarının geniş yorumlanması gerektiği ve bu surette vasinin, vesayet altındaki küçüğün gerek fiziksel gerekse mental gelişiminden sorumlu olduğu ifade edilmektedir.³¹¹ Bu doğrultuda vasi, kendisine verilen ve tıpkı velayet korumasında olduğu gibi oldukça geniş kapsamlı olan yetkilere dayanarak küçüğün korunması, sağlıklı olarak yetiştirilmesi ve iyi bir şekilde bakımı görevlerini yerine getirmekle yükümlü kılınmıştır.³¹²

Vasinin vesayet altındaki küçüğe karşı özenli davranma görevinin sınırlarını belirlerken öncelikli özen kavramının irdelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda özenli davranmanın kapsamının; küçüğe karşı davranışlarda azami ölçüde dikkatli,

³⁰⁸ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 556; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1383.

³⁰⁹ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 667; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1383; Ayrıca bkz: supra 3.

³¹⁰ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 486; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1383; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 556.

³¹¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1383.

³¹² Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 486; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 668; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 556.

titiz ve hassas davranma, küçüğün korunması için gerekli bütün önlemleri alma ve yine küçüğün bakımı için gerekli bütün işleri eksiksiz olarak yerine getirme eylemlerinden müteşekkil olduğunu ifade etmek mümkündür.³¹³

Bu doğrultuda vasi, vesayet görevinin icrası sırasında küçüğün yararına hizmet eden işlemleri yaparken vesayet makamının onayına ihtiyaç duymaksızın yapmaya yetkilidir.³¹⁴ Ayrıca vasi, anılan işlemleri yaparken velinin ve hatta mümkün olduğu durumlarda bizzat küçüğün görüşlerini de alabilmekte; ancak bu görüşlere uyma zorunluluğu bulunmaksızın küçüğün yararını referans alarak karar verebilmektedir.³¹⁵ Bununla birlikte, küçüğün velisiyle olan organik bağı ve bu doğrultuda doğal psikolojik ve manevi bağı nedeniyle vasi; küçüğün dini eğitimi gibi bazı önemli hususlarda velisini inisiyatiflerini gözetmek ve rızasını almakla da yükümlü tutulmuştur.³¹⁶ Nitekim vasiye vesayet altındaki küçüğün bakımı ve yetiştirilmesi hususunda velinin hukuki durumuna yakın özellikte yetkiler verilmişse de, kural olarak veli velayetle ilgili görevlerini icra ederken herhangi bir makamın gözetimi ve denetimi altında bulunmazken; vasi görev boyunca vesayet organlarının denetimi altında olup, yanlış nitelikteki bütün işlemlerine karşı vesayet organlarına şikayet edilebilmesi her daim mümkündür.³¹⁷

Bununla birlikte vesayet altındaki küçüğün eğitim ve yetiştirilmesine ilişkin masrafların finansmanı da TMK m. 327 gereğince küçüğün velileri tarafından sağlanacaktır. Dolayısıyla vasinin anılan masraflara katılma yükümlülüğü söz konusu değildir.³¹⁸ Eğitim ve bakım masraflarının küçüğün velilerinden karşılanmadığı durumlarda, TMK m. 327/2 ve m. 356 hükümleri çerçevesinde anılan masrafların karşılanması için küçüğün malvarlığı değerlerine müracaat edilebilmesi mümkündür. Küçüğün malvarlığının yapılan masrafları karşılamaması halindeyse TMK m. 364 hükmü uyarınca küçüğün nafaka yükümlüsü yakınlarına başvuru imkanı mevcuttur.

³¹³ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 556.

³¹⁴ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 487; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1384.

³¹⁵ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 487; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1384.

³¹⁶ Age. s. 1384.

³¹⁷ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 557; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1384.

³¹⁸ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 668.

Son olarak bu aşamamada da karşılanmadığı durumlarda, yapılan masrafların devlet tarafından karşılanacağı öğretide kabul edilmektedir.³¹⁹

TMK m. 446'daki düzenleme uyarınca, vesayet altındaki küçüklerin gerekli durumlarda korunmalarını sağlamak amacıyla, vasinin başvurusu üzerine vesayet makamınca yahut gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda, daha sonra vesayet kurumuna bildirmek kaydıyla bizzat vasi tarafından bir kuruma yerleştirilmelerine karar verilmesi mümkündür. TMK m. 446/2'de de anılan işleme ilişkin usule yer verilmiş ve kanun koyucu bu hükümle TMK m. 432'ye gönderme yapmıştır. Anılan düzenleme uyarınca; korunmasının başka şekilde sağlanamadığı durumlarda vesayet altında bulunan küçüğün bir kuruma yerleştirilebilmesi mümkündür. Bu doğrultuda mental rahatsızlığı bulunan, bu nedenle normal bakım ve gözetim tedbirleriyle korunması yeterince mümkün olmayan vesayet altındaki küçüğün özel bir kuruma yerleştirilmesi söz konusu duruma örnek teşkil etmektedir.³²⁰ TMK m. 446/1 gereğince, küçüğün özgürlüğünü kısıtlar mahiyette bir kuruma yerleştirilebilmesi için öncelikle vasinin talepte bulunması zorunlu olup, vesayet makamının bu hususta kendiliğinden karar verebilmesi söz konusu değildir.³²¹ Nitekim TMK m. 446/1'de ivedilik gerektiren istisnai durumlarda vasinin küçüğün kuruma yerleştirilmesine ilişkin kararı bizzat vasinin verebileceği de düzenlenmiştir.

3.2.2.1.2 Kısıtlılar Bakımından

TMK m. 447 hükmüyle kanun koyucu vasiyi, vesayetinde bulunan kısıtlıyı korumak ve kişisel bütün işlemlerinde kısıtlının yararını gözeterek ona yardım etmekle görevlendirmiştir. Anılan görevler vesayet altındaki kişiye özen olarak da ifade edilmektedir.³²² Yine aynı yönde öğretide kısıtlının yararı prensibi³²³ olarak ifade edilen ilke doğrultusunda vasi, görev süresince yaptığı bütün işlerde kısıtlının bakımı ve kişiliğinin korunması hususunda özenli davranmakla yükümlüdür. Bu bağlamda

³¹⁹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 433; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1385; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 487.

³²⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1385.

³²¹ Age. s. 1385.

³²² Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 683.

³²³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1386.

somut olayda kısıtlının kişisel durumu da, vasinin özen yükümlülüğünün kapsamını belirleyen esas kriterdir.³²⁴

Bununla birlikte TMK m. 447/2'de vasiye, vesayet makamına ivedilikle bildirmek şartıyla ve gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda, korunmasını sağlamak üzere kısıtlıyı bir kuruma yerleştirme yahut kurumda alıkoyma yetkisi de verilmiştir. Kanun koyucu tıpkı TMK m. 466/2 hükmünde olduğu gibi, kuruma yerleştirme tedbirinin uygulanmasına ilişkin olarak TMK m. 432 hükmüne gönderme yapmıştır. Bu doğrultuda korunması için ihtiyaç duyulduğu hallerde vasi, kısıtlının bir kuruma yerleştirilmesine karar verebilmektedir. Ancak vasinin bu kararı alıp uygulamaya koyabilmesi yalnızca kısıtlının menfaatinin gerektirdiği acil durumlarda söz konusu olup; ayrıca TMK m. 447/2 gereği vasi bu keyfiyeti ivedi olarak vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür. Yapılan bildirim üzerine vesayet makamı gerekli incelemeyi yaparak kararın denetimini gerçekleştirmektedir.³²⁵

Nihayet vasi, tıpkı vesayet altındaki küçüklerin kişiliğine özen hususunda olduğu gibi, kısıtlıların kişiliğine özen görevinin icrası sırasında kural olarak vesayet organlarının iznine de muhtaç değildir.³²⁶ Bununla birlikte örneğin TMK m. 463'te öngörülen işlerde olduğu gibi yine TMK'da özel bir düzenleme bulunan durumlarda vasi vesayet organlarının iznini almak zorundadır. Vasinin her halükarda vesayet altındaki kişinin temel hak ve özgürlüklerini de gözetmesi özen borcu kapsamında kalmaktadır. Bu bağlamda örneğin vesayet altındaki kişinin organ nakline yönelik beyanda bulunması ve gerekli işlemleri yürütmek üzere yetkilendirilmesi de mümkün değildir.³²⁷

3.2.2.2 Vesayet Altındaki Kişinin Temsili Görevi

Vasinin temsile ilişkin görevleri TMK'nın m. 448 ve m. 453 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeler uyarınca kanunu koyucu, öncelikle temsil görevine ilişkin olarak genel bir çerçeve çizmiş ve bu genel çerçevenin dışında

³²⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 434; Bilge ÖZTAN 2015, Age. s. 1386.

³²⁵ Age. s. 1387.

³²⁶ Age. s. 1387.

³²⁷ Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 105, 106.

kalan istisnai durumlara ayrı maddelerde yer vermiştir. Bu bölümde temsil görevi, kanunda öngörülen başlıklara paralel olarak üç farklı başlık altında incelenmiştir.

3.2.2.2.1 Temsil Görevinin Niteliği ve Kapsamı

Türk Medeni Kanunu m. 448’de “...vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil eder.” düzenlemesi yer almaktadır. Nitekim vasinin en önemli görevi; vesayeti altında bulunan kişinin temsilini sağlamak, diğer bir ifadeyle korunan kişi adına ve hesabına gerekli hukuki işlemleri yapabilmektir.³²⁸ Bu bağlamda vasi, vesayet koruması altında bulunan küçük ve kısıtlılar için vesayet makamları tarafından atanmış olan yasal temsilcidir.³²⁹

Vasi vesayet makamı tarafından verilen mahkeme kararıyla atanmış temsilci olduğundan, vasinin temsil yetkisinin esasını kanun oluşturmakta ve dolayısıyla temsilin kapsamının sınırları da doğrudan kanun tarafından çizilmektedir.³³⁰ Vesayet hususundaki kanuni yetkilendirme aynı zamanda vasi ile vesayet koruması altına alınan kişi arasında kanuni nitelikte bir vekalet ilişkisi de yaratmaktadır.³³¹

Temsil esas itibariyle temsil edilenin varlığını gösteren, bir anlamda temsil edilenin yerine geçme niteliği sergileyen bir haktır.³³² Bu bağlamda vasi temsil yetkisine dayanarak ve vesayeti altında bulunan kişinin maddi ve kişisel menfaatlerini gözeterek, korunan adına gerek özel hukuk alanında gerekse kamu hukuku kapsamında kalan işlemleri yapmaktadır.³³³ Ayrıca vasi, temsile yetkili olduğu konular bakımından hukuki olarak vesayet altında bulunan kişi yerine geçtiğinden, vesayet altında bulunan kişinin hak ve yükümlülükleri vasinin yapmakla yetkilendirildiği hususlarla doğru orantılı şekilde kısıtlanmaktadır.³³⁴ Temsil yetkisi vasilik görevi müddetince devam eden, vasilik sıfatına mündemiç nitelikte; şahsa sıkı

³²⁸ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 520; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 685; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 603; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 558.

³²⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 520; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 434; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1389.

³³⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 434; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1390.

³³¹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 434; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 559.

³³² İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 559.

³³³ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 686; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1390; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 559;

³³⁴ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1390.

sıkıya bağı ve bu surette devredilemez nitelikte bir haktır.³³⁵ Ancak vasinin teknik gereklilik gerektiren kimi durumlarda üçüncü bir kişiye temsil yetkisi verebilmesi de mümkündür. Vesayet altındaki kişinin bir davada temsili için vasi tarafından avukuta yetki verilmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir.³³⁶

3.2.2.2 Vasinin Yapamayacağı Yasak İşlemler

Vasinin temsil yetkisi esas itibariyle genel nitelikli olup, vasi kural olarak vesayeti altında bulunan kişinin her türlü işlemini yapmaya yetkilidir. Ancak bu yetkinin kanuni bir takım istisnaları da mevcuttur. Bu doğrultuda vasinin, kefil olma, vakıf kurma ve önemli bağışlarda bulunma işlemlerini vesayeti altında bulunan kişinin adına ve hesabına yapması mümkün değildir. Nitekim gerek hükmün başlığında gerekse TMK m. 449'un lafzında söz konusu işlemlerin yasak olduğu düzenlenmiştir. Ayrıca bu işlemlerin vesayet altındaki kişi tarafından yapıldığı durumlarda da vasi tarafından icazet verilebilmesi mümkün olmadığı gibi, anılan işlemlerin kayyım aracılığıyla da yapılması söz konusu değildir.³³⁷ Yasak işlemlerin borçlandırıcı ve mal varlığının azalmasına neden olabilecek nitelikleri nazara alındığında³³⁸; TMK m. 449 hükmüyle kanun koyucu vesayet altındaki kişilerin malvarlığının vesayet organları tarafından da suistimal edilmesini önlemeyi amaçlamıştır.³³⁹

Bununla birlikte vesayet altındaki kişinin kefalet alacaklısı olmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Nitekim TMK m. 449 hükmünde vesayet altındaki kişinin bir sözleşmede kefil sıfatıyla yer alması yasaklanmış olup; lehine karşılıksız kazandırma niteliğini taşıyan bir kefalet sözleşmesine korunan kişinin kefalet alacaklısı sıfatıyla yer alması mümkündür.³⁴⁰ Bununla birlikte öğretide, her ne kadar TMK m. 447 hükmünde açıkça yer verilmese de; teminat amaçlı borca katılma veya kişisel nitelikli teminat sözleşmelerinin de vesayet altındaki kişiler için yasak

³³⁵ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 435; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1390.

³³⁶ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 435; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 690.

³³⁷ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 524; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 435; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 550; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 432.

³³⁸ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 565; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 432.

³³⁹ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 492; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1399.

³⁴⁰ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1400.

nitelikteki işlemlerden olduğu kabul edilmektedir.³⁴¹ Ayrıca TMK m. 449 kapsamında önemli ölçüdeki bağışlamalar yasak işlemlerden sayılmış olup; bağışlamanın önemli nitelikte olup olmadığına ilişkin değerlendirme de vesayet altındaki kişinin ekonomik durumu referans alınarak belirlenecektir. Bu doğrultuda vasiinin önemli olmayan nitelikte bağışlamalarda bulunabilmesi de mümkün kılınmıştır.³⁴² Nihayet vasiinin vesayet altındaki kişi adına vakıf kurabilmesi mümkün olmasa da, TMK m. 102/1 hükmü uyarınca vakıf kurma iradesinin ölüme bağlı tasarrufla açıklandığı durumlarda TMK m 447 hükmü uygulanmayacaktır.³⁴³

Son olarak TMK m. 449 hükmünün yanı sıra, yasak olmamakla birlikte, vasiinin mahiyeti icabı vesayet altındaki kişiyi temsilen yapamayacağı, diğer bir ifadeyle temsilin caiz olmadığı³⁴⁴ birtakım işlemler de bulunmaktadır. Bu doğrultuda vasiyet yapma, nişandan dönme gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması kapsamında kalan hukuki işlemlerin vesayet altındaki kişiyi temsilen yapılabilmesi mümkün olmamaktadır.³⁴⁵

3.2.2.2.3 Vesayet Altındaki Kişinin Görüşünün Alınması ve Bizzat Yapabileceği İşler

Türk Medeni Kanunu m. 450/1’de vasi, önemli nitelikteki işler hakkında karar vermeden önce, görüş oluşturma ve sunma yeteneğine sahip vesayet altındaki kişilerin, yapılacak işe ilişkin görüşlerini almakla yükümlü tutulmuştur. Bu doğrultuda vasi, yapılması planan önemli nitelikteki işe ilişkin gerekli bilgileri vesayet altındaki kişiye bildirmekle mükelleftir. Öğretide TMK m. 450/1 hükmünün vasi nezdinde yarattığı yükümlülük hususu nazara alınarak, bu durumun yapılan iş bakımından bir geçerlilik koşulu olduğu ifade edilmekle birlikte³⁴⁶; hükümde öngörülen dinleme yükümlülüğü yerine getirilmeden yapılacak hukuki işlerin geçerli olacağı belirtilmektedir.³⁴⁷

³⁴¹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436.

³⁴² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 692; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 565.

³⁴³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 692; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1400

³⁴⁴ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1399.

³⁴⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1399; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 551.

³⁴⁶ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 604; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 114.

³⁴⁷ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436.

Öğretide vasinin vesayet altındaki kişinin görüşünü alma yükümlüğüne ilişkin olarak iki ana koşulun varlığı aranmaktadır.³⁴⁸ Bu doğrultuda aranılan ilk şart, vesayet altındaki kişinin yapılacak işlere ilişkin görüş açıklama yeterliliğine sahip olmasıdır. TMK m. 450’de anılan yeterliliğin ne şekilde belirleneceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim bu ölçütün belirlenebilmesinde vesayet altındaki kişinin durumu kadar, vasi başta olmak üzere vesayet dairelerinin uygulayacağı prosedür de önem arz etmektedir.³⁴⁹ Bu bağlamda TMK m. 450’nin gerekçesi de dikkate alındığında³⁵⁰ vesayet altındaki kişinin, yapılacak işin mahiyetine uygun ve genel olarak makul nitelikteki görüşlerinin, TMK m. 450 kapsamında dinlenilmeye şayan olarak kabul edileceği ifade edilmektedir.³⁵¹ Bu doğrultuda örneğin, eğitimleri itibarıyla belirli bir zihinsel olgunluğa sahip küçükler ile özgürlüğü bağlayıcı cezadan ötürü hükümlü bulunan kişilerin görüşlerinin de dinlenebilir nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.³⁵²

Diğer taraftan ikinci ana şart ise, vasi tarafından yapılacak işin önemli niteliğe sahip olmasıdır. TMK m. 450’de bu hususa ilişkin olarak da bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ayrıca görüş alınmasını gerektiren işin, önemli işlerden sayılma kriterinin de ne olduğu belli değildir. Kanun koyucu önemli işlere ilişkin nitelendirmeyi somut olayın gereklerini nazara alarak vasinin takdirine bırakmıştır.³⁵³ Kanun koyucu, TMK m. 450/1 hükmünün lafzında “önemli işler” kavramına yer verdiği için dolayı, anılan işlerin vesayet altındaki kişinin kişiliğine yahut malvarlığına ilişkin olabilmesinin mümkün olduğu da ifade edilmektedir.³⁵⁴ TMK m.

³⁴⁸ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 604; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 566; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 114.

³⁴⁹ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 566.

³⁵⁰ Maddede vasinin önemli işlerde vesayet altındaki kişinin görüşünü alma yükümlülüğü getirilmiştir, İsviçre Medenî Kanununun 409. maddesinde bu görüşün alınmasında küçük için bir yaş ölçüsü getirilmiştir. Buna göre küçük onaltı yaşında ise görüşüne başvurulabilecektir. Ancak böyle bir yaş sınırının getirilmesi isabetli görülmemiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. maddesinin (1) numaralı bendinde "görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini açıklama, bu görüşlerde çocuğun yaşı ve olgunluğuna göre gereken özenin gösterilmesine" riayet hükmü öngörülmüştür. Bu nedendir ki, alınan Medeni Kanununun 1827. maddesinden, görüşüne başvurma konusunda getirilmiş bulunan yedi yaş sınırı kaldırılmıştır. Bu gerekçelerle maddeye bir yaş sınırı konulmadan, görüşüne başvuru çocuğun "görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip" olması yeterli kabul edilmiştir.

³⁵¹ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 695; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 566

³⁵² Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 604; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 566.

³⁵³ İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 566.

³⁵⁴ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 604; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 566.

450/2' de ise doğrudan vasinin sorumluluğuna atıf yapılmıştır. Anılan hüküm uyarınca, vesayet koruması altındaki kişinin hakkında görüş bildirdiği işi uygun bulmuş olması, vasinin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Vesayet altındaki kişinin temsil yetkisinin, yetkilendirildiği konular bakımından münhasıran vasiye bırakılmış olduğu da dikkate alındığında, anılan düzenlemenin genel olarak korunan kişinin yararı ilkesine de uygun düştüğü anlaşılmaktadır.

Vesayet altındaki kişilerin bizzat yapabileceği işlere de TMK m. 451 ve m. 453 hükümleri arasında yer verilmiştir. Nitekim TMK m. 451'in başlığı da "vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler" şeklinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte, kanun koyucu söz konusu iş ve işlemleri açıkça saymak yerine; yalnızca geçerliliklerine ilişkin prosedürleri ayrı ayrı maddelerde düzenlemekle yetinmiştir.

Bununla birlikte ilk olarak vesayet altındaki kişinin vasinin izin ve rızası ile yapabileceği iş ve işlemleri değerlendirmek gerekmektedir. TMK m. 451/1 hükmünde, vesayet koruması altında bulunan kişinin ayırt etme gücüne sahip olduğu durumlarda, vasinin açık yahut örtülü izin veya işlem yapıldıktan sonra onay vermesi kaydıyla yükümlülük altına girmesinin veya bir haktan vazgeçmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. Öğretide anılan hükmün, TMK m. 16'daki düzenlemenin³⁵⁵ vesayet altındaki kişiler için yinelenmesi mahiyetinde ifade edilmekte³⁵⁶; bu bağlamda sınırlı ehliyetsizlerin anılan düzenleme kapsamında kaldığı belirtilmektedir.³⁵⁷ Vasinin rızası, vesayet koruması altında bulunan sınırlı ehliyetsizlerin yapacağı işlemler bakımından tamamlayıcı nitelikte geçerlilik şartı olarak aranmaktadır.³⁵⁸

Ayrıca vasinin vesayet altındaki kişi işlem yapmadan önce rıza göstermesi işlemin geçerliliği için tek kıstas olmayıp; izin alınmaksızın yapılan işlemin sonradan vasi tarafından onaylanmasıyla da korunan kişinin geçerli nitelikte işlem yapabilmesi mümkündür.³⁵⁹ Kanun koyucu TMK m. 451/2 hükmünde ise; vasinin onay vermediği

³⁵⁵ Türk Medeni Kanunu m. 16 hükmü; "Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar." Şeklinde düzenlenmiştir.

³⁵⁶ Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 605.

³⁵⁷ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 605; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 695.

³⁵⁸ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 436; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 116.

³⁵⁹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 437; Ahmet M. KILIÇOĞLU 2019, age. s. 605; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 116.

işlemlerin sonucunu düzenlemiş ve bu doğrultuda, vesayet altındaki kişi tarafından yapılan işlemlerin, işlemin muhatabı olan diğer tarafça belirlenen yahut başvurusu üzerine hakim tarafından belirlenecek uygun bir süre zarfından onanmadığı takdirde, yapılan işlemin muhatabı tarafından bağlayıcılık vasfını yitireceğini öngörmüştür.

Onamamanın sonuçlarına ise TMK m. 452 hükmünde yer verilmiştir. Anılan hüküm uyarınca vasinin onamadığı işlemlerde, taraflardan her biri verdiği geri isteyebilmekteyken, vesayet altındaki kişi, yalnızca kendi yararına harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında gerçekleşen zenginleşme tutarıyla yahut iyi niyetli olmaksızın elden çıkardığı miktarı iadeyle yükümlü tutulmuştur. Aynı zamanda vesayet altındaki kişinin, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda karşı tarafı yanılttığı hallerde ise; vesayet altındaki kişi, karşı tarafın yanılma nedeniyle uğradığı zarardan da sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Vasinin işlemi onamaması sonucunda vesayet altındaki kişi tarafından yapılan işlem için geçmişe etkili nitelikte kesin hükümsüzlük durumu meydana gelmektedir.³⁶⁰ Kesin hükümsüzlük durumunda da batıl nitelikteki sözleşmeden kaynaklanan edimlerin karşılıklı olarak iade edilmesi söz konusu olmaktadır.³⁶¹

Son olarak TMK m. 453 hükmünde; vesayet makamı tarafından vesayet altındaki kişiye bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verildiği durumlarda, vesayet altındaki kişinin müzen kılındığı meslek yahut sanatla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkili olduğu ve vesayet altındaki kişinin de anılan işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumlu olacağı öngörülmüştür.

3.2.2.3 Vesayet Altındaki Kişinin Mallarının Yönetilmesi

Vesayet görevinin icrası kapsamında vasi, Türk Medeni Kanunu m. 403/1'de öngörüldüğü üzere vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetilmesi ve malvarlığına ilişkin bütün menfaatlerinin korunması hususlarında görevli kılınmıştır. TMK m. 454/1'de vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmekle yükümlü tutulmuştur. Ayrıca vasi TMK m. 454/2 uyarınca malvarlığı yönetim görevinin icrasına ilişkin olarak, vesayet makamınca belirlenen tarihlerde ve vesayet makamı tarafından incelenmek üzere rapor tutmakla mükelleftir.

³⁶⁰ Nevin EŞELİOĞLU SEZGİLİ 2007, age. s. 75.

³⁶¹ Age. s. 75.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimine ilişkin görevi, vasi ile vesayet altındaki kişi arasında yasal şekilde tesis edilen vekalet ilişkisi kapsamında kaldığından, malvarlığının yönetimi görevi vesayet dairelerinin doğrudan müdahalesinden münezzeş şekilde yalnızca vasiye aittir.³⁶² Bununla birlikte vasi bu görevi bizzat kendisi yerine getirebileceği gibi, yönetimi alanında uzman kişilere yahut bankaya da bırakabilmektedir.³⁶³

Vasinin vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimine ilişkin görevleri kapsamında, vasinin hesap tutma ve rapor verme yükümlülüğü önem taşımaktadır.

Bu bağlamda ilk olarak vasiliğe ilişkin kararın kesinleşmesini müteakip vesayet makamı tarafından görevlendirilecek bir kişi ile birlikte vasi vesayet makamının belirleyeceği süre zarfında ve talimatlar doğrultusunda yönetilecek malvarlığının defteri tutulmaktadır.³⁶⁴ Vesayet altındaki kişinin serbestçe tasarruf edeceği mallar ile vesayet makamının oluru ile vesayet altındaki kişinin icra ettiği meslek ve sanat neticesinde kazandığı mallar, vasinin sorumlu olduğu mallar kapsamında olmadığından deftere yazılmamaktadır.³⁶⁵ Öte yandan vasinin hesap tutma yükümlülüğünün başlangıcında öncelikli kıstas, vesayet altındaki kişinin malvarlığı ile gelirin ilgilinin ihtiyaçlarını karşılar mahiyette olup olmadığının belirlenmesidir.³⁶⁶ Nitekim Tüzük m. 20 hükmü uyarınca; vesayet makamı tarafından vesayet altındaki kişinin malvarlığı ile gelirin ilgilinin ihtiyaçlarına yeteceğine karar verilmesiyle birlikte vasinin hesap tutma yükümlülüğü doğmaktadır. Bu düzenlemenin olağan sonucu olarak yine Tüzük m. 19 hükmünde, vesayet makamı tarafından, vesayet altındaki kişinin herhangi bir malvarlığı değerinin bulunmaması yahut sahip olduğu mallar ile gelirin ihtiyaçlarını karşılamayacağına karar verildiği durumlarda ise vasinin defter tutma ve dolayısıyla hesap verme yükümlülüğünden de söz edilemeyecektir.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimine ilişkin olarak vasiden beklenen temel yaklaşım; malvarlığının azalmasına neden olmayacak şekilde,

³⁶² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 438; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 520.

³⁶³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1388.

³⁶⁴ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 698.

³⁶⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1388.

³⁶⁶ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 698.

risklerden uzak ve emniyetli bir biçimde malvarlığının yönetilmesidir.³⁶⁷ Zira vasinin hesap tutma yükümlülüğünün dayanağını da bu amaç teşkil etmektedir. Hesap tutulmasına ilişkin usul ise Tüzük m. 21 hükmünde düzenlenmiştir. Anılan düzenleme uyarınca vasinin, vesayet makamı tarafından belirlenen periyotlar içerisinde tutulan hesap raporlarını incelenmek üzere vesayet makamına sunması gerekmektedir. Anılan raporda vesayet altındaki kişinin malvarlığında meydana gelen değişiklikler, yapılan harcamalar ve elde edilen gelirler ayrıntılı bir biçimde yer almaktadır. Vasi tarafından sunulan raporun vesayet makamı tarafından onaylanması yalnızca beyan edici niteliği haiz olup, raporun onaylanması vasinin sorumluluğunu etkilememektedir.³⁶⁸ Öte yandan vesayet makamı tarafından yapılacak inceleme genel anlamda vesayet tedbiri bakımından önem taşımaktadır; zira vesayet tedbirinin türünün değiştirilmesi, halihazırda görevli vasinin görev süresinin uzatılması yahut görevine son verilmesi ya da vasilik ücretinin takdiri gibi hususlara anılan inceleme sonucunda karar verilmektedir.³⁶⁹

3.3 VASİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Vesayet kurumunun temel amacı vesayet altındaki kişinin korunması ve temsili olup, vesayet koruması altında bulunan kişinin, bizzat koruma görevini yürüten organların kusurlu veya kusursuz davranışları nedeniyle zarar görmesi mümkündür.³⁷⁰ Vesayet organlarının sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler ise TMK m. 466 ve devamındaki maddelerde yer almaktadır. Bu doğrultuda özen yükümü başlıklı TMK m. 466 hükmünde kanun koyucu, ilk olarak vesayet görevini yürütmek üzere görevlendirilmiş kişiler ile vesayet organlarını, görevin icrası esnasında iyi bir yönetimin gerektirdiği özen çerçevesinde hareket etmekle yükümlü kılmıştır. Dolayısıyla TMK m. 466 hükmünde öngörülen sorumluluğun özen esasına dayandığını ifade etmek mümkündür.³⁷¹ Bu bağlamda vesayet görevinin gerektirdiği özen yükümlülüğünü bilerek yahut bilmeyerek ihlal eden kişi, bu nedenle zarara

³⁶⁷ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1389; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 520; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 108.

³⁶⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1389; Ayşe ACAR UMUT 2020, age. s. 108.

³⁶⁹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 444.

³⁷⁰ Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 805.

³⁷¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1411; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 527.

uğrayan vesayet altındaki kişinin zararını gidermekle yükümlüdür.³⁷² Vesayet tedbirinin türüne göre görevin icrası kapsamında görevli organlar farklılık göstermekle birlikte, özen yükümlülüğünü ihlal ettikleri ölçüde bütün vesayet organları vesayet altındaki kişi nezdinde oluşan zararın tazmininden sorumludurlar.

3.3.1 Sorumluluğun Hukuki Mahiyeti

Kanun koyucu TMK m. 466 hükmüyle, vesayet organları ile vesayet görevini icra etmekle görevlendirilmiş kişilerin neden oldukları zarar ile bu organların görevlerini yerine getirirken yaptıkları veya yapmayı ihmal ettikleri eylemler arasında nedensellik bağının varlığını aramıştır.³⁷³ Dolayısıyla vasinin ve genel itibariyle vesayet organlarının aktif nitelikteki davranışların yanı sıra, pasif nitelikteki davranışlarından da sorumlu olduklarını ifade etmek mümkündür.³⁷⁴

Vesayet organlarının sorumluluğu esas itibariyle kanundan doğan haksız fiil sorumluluğunun özel bir türü olup³⁷⁵, vesayet koruması altındaki kişinin uğradığı zararın tazmini sorumluluğun temelini oluşturmaktadır.³⁷⁶ Diğer bir ifadeyle, TMK m. 466 hükmünden hareketle vesayet organları özenli davranma yükümlülüğü altında olup, sorumluluk esas olarak haksız bir eylemden değil, kanunda öngörülen bir görevin ihlalden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla kanunda açıkça düzenlenmeyen durumların genelinde haksız fiile ilişkin genel hükümler uygulama alanı bulduğu için, vesayet organlarının sorumluluğu söz konusu olduğunda da haksız fiillere ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması söz konusu olmaktadır.³⁷⁷

Vasinin ve vesayet organlarının sorumluluğunun temelini özen yükümlülüğü teşkil ettiği için, özen yükümlülüğünün herhangi bir şekilde ihmal edilmesi halinde dahi vasinin ve vesayet organlarının sorumluluğu gündeme gelmektedir.³⁷⁸ Vesayet organlarının sorumluluğu özenli davranma yükümlülüğünün ihlali şeklinde vaki olan

³⁷² Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age.s.660; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 546.

³⁷³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1411.

³⁷⁴ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 527; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1411; Feyzullah TAŞKIN 2002, age. s. 102.

³⁷⁵ Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 660; Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 532.

³⁷⁶ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 1575; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1411.

³⁷⁷ Nevzat KOÇ 2005, age. s. 116; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1412; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 805.

³⁷⁸ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1411.

bir tür kusur sorumluluğu olduğu için, haksız fiil sorumluluğunun düzenlendiği TBK m. 49 hükmünde öngörülen unsurların varlığı vesayet organlarının sorumluluğunda aranmaktadır. Ancak vesayet organlarının sorumluluğunu haksız fiil sorumluluğundan ayıran birtakım farklılıklar da mevcuttur.³⁷⁹

3.3.2 Sorumluluğun Şartları

Vasi ve vesayet organlarının sorumluluğu için aranan ilk unsur hukuka aykırı bir eylemin varlığıdır. Hukuka aykırılık unsuru, vesayet görevinin icrası esnasında vasi ve vesayet organlarının kanun tarafından kendilerine yüklenen görevlere aykırı davranışları sonucunda gerçekleşebileceği gibi, yine kanun tarafından verilen yetkinin aşılması sonucunda da söz konusu olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle; vasi ve vesayet organlarının görevleri için TMK'da öngörülen genel kuralların ihlali durumlarında hukuka aykırılığın var olduğu kabul edilmektedir.³⁸⁰ Bu bağlamda hukuka aykırı eylemin vesayet görevinin icrası sırasında oluşması şarttır.³⁸¹

Vesayet organlarının sorumluluğu için aranan bir diğer unsur ise kusur ve özen yükümlülüğünün ihlalidir. Nitekim TMK m. 466 hükmünde kanun koyucu, vesayet organları ile vesayet işleriyle görevlendirilmiş ilgili kişilerin iyi bir yöneticinin sahip olduğu özene sahip olması gereğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda vasi, vesayet görevinin icrası sırasında, kendi işleri için göstereceği özenden daha fazlasını göstermekle yükümlüdür.³⁸² Özen hususunda referans alınacak kıstas ise öğretide objektifleştirilmiş ihmal teorisi olarak adlandırılan³⁸³ ortalama bedensel ve zihinsel nitelikleri haiz vasat bir kişinin sergileyeceği davranış biçimidir. Bununla birlikte vasinin ortalamanın üzerinde birtakım meziyetlerinin, formasyonlarının veya uzmanlıklarının söz konusu olduğu durumlarda, vasiden beklenen özen yükümlülüğü de anılan niteliklerle doğru orantılı şekilde artış gösterecektir.³⁸⁴ Dolayısıyla vasinin

³⁷⁹ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 1579; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1413; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 805; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 660.

³⁸⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1413; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 475.

³⁸¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1413; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 661.

³⁸² Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1414; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 661.

³⁸³ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1414.

³⁸⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1415.

kendisine yüklenen özen görevini kasıtlı olarak yahut ihmal suretiyle ihlal ettiği hallerde sorumluluk için aranan kusur unsuru da tamamlanmış olmaktadır.

Zarar unsuru da vesayet organlarının sorumluluğu için zorunlu bir diğer unsuru olup; vesayet görevlilerinin hukuka aykırı ve kusurlu eylemleri nedeniyle vesayet koruması altındaki kişinin maddi bir zarara uğraması durumunda söz konusu olmaktadır.³⁸⁵ Zarar unsurunun özünü maddi zararlar teşkil etmektedir. Nitekim TMK m. 467 hükmü, esas itibariyle vesayet altındaki kişinin maddi nitelikli menfaatlerini korumaktadır. Bu bağlamda vesayet koruması altındaki kişinin uğradığı manevi zararlar TBK m. 58 hükmü çerçevesinde tazmin edilecektir.³⁸⁶

Vesayet organlarının hukuka aykırı eylemleri ile vesayet altındaki kişi nezdinde oluşan maddi zarar arasında uygun bir illiyet bağının bulunması da vesayet organlarının sorumluluğu için aranan son unsurdur.³⁸⁷ Nitekim vesayet organlarının vesayetin icrası kapsamındaki görev ihlallerinin, hayatın olağan akışı içerisinde vesayet koruması altındaki kişinin zarara uğramasına neden olduğu durumlarda sorumluluktan söz edilebilmektedir.

Son olarak TMK m. 467/1 hükmünde vasi için öngörülen ve TMK m. 467/2'deki düzenleme gereği yasal danışman ve kayyım için de aynı şekilde geçerli olan sorumluluk türü esas itibariyle kusur sorumluluğu olmasına karşın; TMK m. 468 hükmü gereği vesayet dairelerinin neden olduğu zararlardan ise devlet öncelikli olarak ve kusursuz (objektif) şekilde sorumludur.³⁸⁸ Bu bağlamda vesayet organlarının tasarrufları nedeniyle zarara uğrayan vesayet altındaki kişi, doğrudan doğruya devlete karşı dava açarak zararının tazmin edilmesini talep edebilecektir. Ayrıca TMK m. 468/1 hükmüyle vasi, kayyım ve yasal danışmanların neden olduğu ancak kusur sorumluluğu hükümleri çerçevesinde ilgili kişilerden tazmini mümkün olmayan zararlardan da devletin kusursuz olarak sorumlu olacağı da düzenlenmiştir. Ancak bu durumda devletin sorumluluğu, vesayet altındaki kişi nezdinde oluşan zararın ilgilileri tarafından giderilememiş olması koşuluna bağlanmış ve ikinci derece bir sorumluluk

³⁸⁵ Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 662; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1415.

³⁸⁶ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1415; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 662

³⁸⁷ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 475; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1416.

³⁸⁸ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 1579; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1417.

olarak öngörülmüştür.³⁸⁹ Bununla birlikte TMK m. 468/2 hükmü gereğince devlet, kusurlu davranışlarıyla zararın meydana gelmesine neden olan ilgililere rücu imkanına sahip olup, TMK m. 468/3 hükmünde de zararın oluşmasında kusurlu olan tüm ilgililerin devlete karşı müteselsilen sorumlu olacakları düzenlenmiştir.³⁹⁰

3.3.3 Sorumluluğun Kapsamı ve Sorumlulukta Sıra

Vesayet organlarının sorumluluklarının kapsamını üç ana başlık altında incelemek mümkündür. Bu bağlamda ilk olarak vesayet organları; yalnızca vesayet koruması altındaki kişi nezdinde oluşan zararlardan TMK m. 467 hükmü çerçevesinde sorumludurlar.³⁹¹ Diğer bir ifadeyle TMK m. 467’de öngörülen sorumluluk, yalnızca vesayet altındaki kişinin uğradığı zararların teminine yöneliktir. Bu bağlamda vesayet organlarının eylemlerinden ötürü zarara uğrayan üçüncü kişilerin zararları genel koşullar dahilinde ve TBK m.49 hükmü çerçevesinde tazmin edilecektir.

Vesayet organlarının sorumluluğunun çerçevesine ilişkin olarak değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise, sorumluluğun hukuki mahiyeti kısmında da değinildiği üzere, vesayet koruması altındaki kişinin uğramış olduğu maddi zararlardır.³⁹²

Sorumluluğun kapsamına ilişkin olarak değinilmesi gereken üçüncü ve son husus da, vesayet altındaki kişinin uğradığı zarardan her organ kendi kusuru nisabında sorumlu olacağı hususudur.³⁹³

Vesayet organlarının sorumluluğunun sırası hususunda ise, kanun koyucu vesayet koruması altındaki kişinin uğramış olduğu zararın tazmininde de kademeli bir sorumluluk prosedürü öngörmüştür. Bu doğrultuda öncelikle TMK m. 467 hükmünde vasi, yasal danışman ve kayyımın sorumluluğu düzenlenmiş olup, TMK m. 468 hükmünde ise devletin sorumluluğuna yer verilmiştir. TMK m. 468 hükmünde düzenlenen sorumluluk türü esas itibariyle kusursuz sorumluluk olmakla birlikte;

³⁸⁹ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Ali İhsan ÖZÜĞÜR, (2016), *Velayet, Vesayet, Soybağı, Evlat Edinme Hukuk Diğer Eşit, Rıza ve Onayına Bağlı İşlemler*, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 887.

³⁹⁰ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 528; Selahattin Sulhi TEKİNAY 1990, age. s. 662.

³⁹¹ Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 528.

³⁹² Age. s. 528.

³⁹³ Age. s. 528.

vesayet organlarının eylemlerinden kaynaklanan ve ilgililerine tazmin ettirilemeyen zararlardan da devlet bir anlamda garantör olarak sorumlu tutulmuştur. Ancak devletin garantörlüğü, kusurlu vesayet görevlileri tarafından tazmin edilemeyen miktarla sınırlı ve tali nitelikte bir yükümlülükten ibarettir.³⁹⁴ Öte yandan vesayet daireleri tarafından verilen zarardan ise devlet ilk sırada ve kusursuz şekilde sorumlu olmaktadır.³⁹⁵ Çalışmanın bu kısmında vesayet organlarının sorumluluklarını ayrı ayrı değerlendirilmiştir

3.3.3.1 Vasinin Hukuki Sorumluluğu

Vasinin hukuki sorumluluğu TMK m. 467/1 hükmünde düzenlenmiş olup; anılan hüküm uyarınca görevin ifası sırasında kusurlu davranışlarıyla vesayet koruması altında bulunan kişinin uğradığı maddi zararlardan sorumlu tutulmuştur. Kanun koyucu TMK m. 466 hükmünde düzenlenmiş olan özen yükümüne ilişkin olarak asgari bir kriter belirmesine karşın, TMK m. 467/1 hükmünde yalnızca “vasinin kusurlu davranışı” ifadesine yer vermiş ve kusura ilişkin ayrıca bir tasnifleme yapmamıştır. Bu doğrultuda vasinin vesayet görevinin icrası sırasındaki davranışlarına herhangi bir şekilde kusur izafe edilebilen her durumda vasinin sorumluluğunun doğduğunu ifade etmek mümkündür.³⁹⁶ Diğer bir ifadeyle sorumluluk için vasinin salt kusurlu davranması yeterli olmaktadır.³⁹⁷ Kusur vasinin aktif nitelikli davranışlarından kaynaklanabileceği gibi, pasif mahiyetteki davranışlarıyla da vasinin kusurlu davranması mümkündür.

TMK m. 467/2 hükmünde ise vasinin sorumluluğuna ilişkin öngörülen genel kuralın kayyım ve yasal danışmanlar için de uygulanacağı öngörülmüştür. Anılan düzenlemeyle, 743 sayılı eski Türk Kanunu Medenisi döneminde vasi için düzenlenen sorumluluk şartlarının kayyım ve yasal danışmanların sorumluluklarına da kıyasen uygulanmasına ilişkin durum açık bir yasal zemine kavuşmuştur.³⁹⁸

³⁹⁴ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 476; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1417.

³⁹⁵ Ali İhsan ÖZUĞUR 2016, age. s. 887; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1417.

³⁹⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 533; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1411.

³⁹⁷ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 533.

³⁹⁸ Ali İhsan ÖZUĞUR 2016, age. s. 886.

Vasinin sorumluluğuna ilişkin olarak güncel TMK sistematüğinde benimsenen diğer bir husus ise, yine 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin uygulamasından farklı olarak, vesayet koruması altındaki kişi nezdinde oluşan zararlardan, vasiyle birlikte vesayet dairelerinin kusurlarının bulunması halinde dahi, korunan kişinin uğradığı zararın tazmininden herhalükarda yalnızca vasinin sorumlu olacağının kabul edilmesidir.³⁹⁹ Nitekim yürürlükten kanun döneminde; vasinin ve vesayet organlarının münferiden, dereceli ve birlikte olmak üzere üç farklı aşamadan müteşekkil bir sorumluluk sistematüğü öngörölmüşken; yeni TMK'da vasinin sorumluluğu esas olup, korunan kişinin uğradığı zararın vasi tarafından tazmin edilemediği durumlarda ise ikincil olarak devletin sorumlu olacağı kabul edilmiştir.⁴⁰⁰

3.3.3.2 Vesayet Dairelerinin Sorumluluğu

Vesayet koruması altındaki kişinin uğradığı maddi zararlardan dolayı vesayet organlarının sorumluluğu hususunda temel kanuni düzenleme TMK m. 468 hükmüdür. Anılan hükümle kanun koyucu; 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde vesayet organlarının sorumluluklarına ilişkin öngördüğu sistematikten vazgeçerek, vesayet dairelerinde görevli kimselerin hukuka aykırı eylemleri nedeniyle korunan kişi nezdinde oluşan zararlardan ötürü doğrudan doğruya devletin kusursuz şekilde sorumlu olacağını düzenlemiştir. Bu doğrultuda vesayet dairelerindeki görevli hakimlerin vesayete ilişkin görevlerinin icrası sırasında vesayet altındaki kişiye karşı sorumlu oldukları özen yükümlölüğünü ihlal eder nitelikteki hukuka aykırı eylemlerinden kaynaklanan bütün zararlardan doğrudan doğruya devlet sorumlu olmaktadır.⁴⁰¹

TMK m. 468 hükmünün gerekçesinde de, vesayet makamı ile denetim makamı gibi vesayet dairelerinde görevli kişilerin haksız eylemleriyle başkalarına verdikleri zararlardan dolayı esas itibariyle devletin sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Zira bu durum Türk hukuk sistematüğünde benimsenmiş olan memurun memuriyete ilişkin görevlerinden kaynaklanan zararlarından ötürü doğrudan doğruya devletin sorumlu olacağına ilişkin ilkeye de uygun nitelik taşımaktadır. Yine TMK m. 468 hükmünde

³⁹⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 533, 534.

⁴⁰⁰ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 533, 534; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1417; Ali İhsan ÖZUĞUR 2016, age. s. 887; İsmail ÖZMEN 2004, age. s. 647.

⁴⁰¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 534.

vesayet makamlarında görevli olan kişiler dışında vasi, kayyım ve yasal danışmanların vesayet görevi çerçevesinde verdikleri zararlardan da devletin sorumlu tutulacağı düzenlemesi yer almaktadır. Ancak daha öncede ifade edildiği üzere; vasi, kayyım ve yasal danışmanlardan kaynaklanan zararlardan ötürü devletin sorumluluğu, tali nitelikli bir sorumluluk olarak düzenlenmiştir.⁴⁰²

3.3.3.3 Devletin Sorumluluğu

Devletin vesayet görevine ilişkin sorumluluğuna ilişkin düzenleme TMK m. 468 hükmünde yer almakta olup; söz konusu sorumluluğu, gerek vasinin hukuki sorumluluğu gerekse vesayet organlarının sorumluluğu kısmında da açıklandığı üzere birincil ve ikincil nitelikli sorumluluk olarak tasnif etmek mümkündür.

Devlet TMK m. 468 hükmü gereğince; vesayet dairelerinde görevli bulunanların hukuka aykırı şekilde neden oldukları zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olmasının yanı sıra; vasi, kayyım ve yasal danışmanların neden olduğu ancak bu kişilerden tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur. Bu surette kanun koyucu, vesayet görevinin icrası kapsamında, vesayet organlarının yanı sıra adeta bir garantör olarak devletin sorumluluğu ilkesine yer vermek suretiyle vesayet koruması altında bulunan kişilerin daha fazla korunmasını ve gözetilmesini sağlamayı amaçlamıştır.⁴⁰³ Devletin birincil nitelikli sorumluluğu çerçevesinde, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya ve kusursuz olarak sorumluyken; ikincil nitelikli sorumluluk durumunda ise devlet, vasi, kayyım ve yasal danışmanın neden olduğu ancak ilgililerine tazmin ettirilemeyen zarardan sorumlu olmaktadır.

Öğretide asli sorumluluk⁴⁰⁴ olarak da adlandırılan ilk halde, devlet zarara uğrayan vesayet koruması altındaki kişi için doğrudan muhatap konumundayken; tali sorumluluk⁴⁰⁵ olarak adlandırılan ikinci durumda vesayet koruması altındaki kişi zararının tazmin edilmesi talebini öncelikle vasi, kayyım ve yasal danışmana yöneltmek zorunda olup, zararın bu kişiler tarafından karşılanamadığı halde yalnızca

⁴⁰² Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 535.

⁴⁰³ Age. s. 535.

⁴⁰⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 535; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1423.

⁴⁰⁵ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 535; Mustafa DURAL ve Kemal OĞUZMAN 1998, age. s. 530; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1423.

tazmin edilmeyen kısım sınırlı olmak üzere devlete başvurabilmektedir.⁴⁰⁶ Bununla birlikte TMK m. 468/2 hükmü uyarınca devlet, gerek birincil gerekse ikincil nitelikli olarak tazmin etmek zorunda kaldığı zararlar için, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu etme imkanına sahiptir. Yine bu noktada TMK m. 468/2 gereği, zararın doğmasına kusurlarıyla neden olan kişilerin, rücu hakkını kullanan devlete yönelik olarak müteselsilen sorumlu olduklarını da vurgulamak gerekmektedir. Bu bağlamda anılan düzenlemeyle devletin vesayet altındaki kişi nezdinde oluşan zarardan teknik olarak ve gerçek anlamıyla sorumlu olmadığı da anlaşılmaktadır.⁴⁰⁷

3.3.4 Tazminat ve Rücu Davaları

Vesayet organlarının sorumluluğu, vesayet koruması altında olan kişiler tarafından vesayet görevinin icrası sırasında kendi kusurlarıyla zararın oluşmasına neden olan kişilere karşı açılacak tazminat davaları vasıtasıyla uygulama bakımından somut nitelik kazanmaktadır. Kanun koyucu tazminat ve rücu davalarına ilişkin usule TMK m. 469 hükmünde yer vermiştir. Bu doğrultuda davanın yöneltildiği ilgililere göre ayrı ayrı dava türleri söz konusu olmaktadır.⁴⁰⁸

Vesayet organlarının sorumluluğu nedeniyle açılan tazminat davalarında da tıpkı haksız fiilden kaynaklı tazminat davalarındaki genel usuller çerçevesinde yargılama yapılarak; zarara neden olan ilgilinin eyleminde hukuka aykırılık, özen yükümlülüğünün ihali olarak tezahür eden kusur, korunan kişi nezdinde oluşmuş bir zarar ve nihayet anılan zarar ile vesayet görevini icra eden ilgilinin eylemi arasında uygun bir nedensellik bağının bulunduğu hallerde de tazminat borcunun varlığı araştırılmaktadır.

Rücu davaları ise vesayet altındaki kişinin vesayet görevlileri nedeniyle uğradığı zararın devletin asli sorumlu olarak doğrudan doğruya tazmin ettiği durumlarda uygulama alanı bulmaktadır. Bu doğrultuda devlet ilk aşamada vesayet koruması altındaki kişinin zararını tazmin etmekte, ardından tazmin ettiği bu zararı, zararın doğumuna neden olan kişilerden talep etmektedir.

⁴⁰⁶ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 535.

⁴⁰⁷ Age. s. 536.

⁴⁰⁸ Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 814.

3.3.4.1 Tazminat Davası

Tazminat davalarına ilişkin olarak TMK m. 469 hükmünde öncelikle sorumluluk davasına bakmakla görevli ve yetkili mahkemeler öngörülmüştür. Bu bağlamda gerek vasi, kayyım, yasal danışman gibi vesayet görevlilerine karşı açılacak tazminat davaları, gerekse vesayet organlarından kaynaklanan ve devletin asli olarak sorumlu olduğu davalar ile yine devletin ilgililerine karşı açtığı rücu davaları yalnızca vesayet dairelerinin bulunduğu yerdeki asliye hukuk mahkemelerinde açılabilecektir. Bu bağlamda her ne kadar tazminat davasında devlet davalı sıfatıyla yer alsada, bu davalar idari yargı mahkemelerinde ve Danıştay'da açılmayacaktır.⁴⁰⁹ Nitekim TMK m. 469'da yer alan düzenleme gereği; asliye hukuk mahkemelerinin görevi ve vesayet dairelerinin bulunduğu yerdeki mahkemelerin yetkisi kesin olarak kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle kural kesin yetki kuralıdır.⁴¹⁰

Tazminat davasının tarafları da incelenmesi gereken bir diğer husustur. Bu doğrultuda sorumluluk davasında davacı sıfatıyla yer alacak kişi evleviyetle bizzat maddi zarara uğrayan vesayet koruması altında bulunan kişidir.⁴¹¹ Bu doğrultuda ayırt etme gücüne sahip olması halinde ve ayrıca üzerindeki vesayet korumasının sona erdiği durumda vesayet koruması altında bulunan kişinin tazminat davasını bizzat açma imkanı bulunmaktadır.⁴¹² Bununla birlikte vesayet koruması altındaki kişinin ölümü halinde mirasçıları da tazminat davasında davacı sıfatıyla yer alabileceği gibi, vesayet koruması altındaki kişi için yeni bir vasi tayini söz konusuysa tazminat davasını yeni atanan vasinin açması da mümkündür.⁴¹³ Nihayet TMK m. 426 hükmünde öngörüldüğü üzere; vesayet koruması altında bulunan kişi ile korunan kişinin yasal temsilcisi konumundaki vasi arasında bilhassa tazminat davaları özelinde bir menfaat çatışması ihtimali de söz konusu olduğundan; vasinin görevine devam ettiği durumlarda kayyım tayin edilerek davanın kayyım tarafından açılması da mümkün olabilmektedir.⁴¹⁴

⁴⁰⁹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1418.

⁴¹⁰ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1418; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 814, 815.

⁴¹¹ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1419.

⁴¹² Age. s. 1419.

⁴¹³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1419.

⁴¹⁴ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 536; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age. s. 1577; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1419.

Öğretide vesayet organlarının hukuka aykırı nitelikteki eylemleriyle üçüncü kişiler nezdinde yarattığı zararlardan dolayı, zarara uğrayan üçüncü kişilerin de dava açma hakkının olduğu kabul edilmektedir.⁴¹⁵

Tazminat davasında davalı taraf ise vesayet koruması altında bulunan kişi nezdindeki zarara neden olan vesayet görevlileri veya devlettir. Nitekim TMK m. 467/2 hükmünde vasi, kayyım ve yasal danışmanlar sorumlu olarak düzenlenmişken, TMK m.468 hükmünde de vesayet organlarının hukuka aykırı nitelikteki kararlarından doğrudan doğruya devlet sorumlu kılınmıştır.⁴¹⁶ Ayrıca yine öğretilerde devletin doğrudan doğruya sorumluluğunun düzenlendiği hallerde ise davanın hazineye yönelik olarak açılacağı ifade edilmektedir.⁴¹⁷

3.3.4.2 Rücu Davası

Tazminat davaları nedeniyle vesayet koruması altındaki kişinin uğradığı zararın, devletin asli veya tali nitelikteki sorumluluğu çerçevesinde yine devlet tarafından ödendiği durumlarda da rücu davaları gündeme gelmektedir. Rücu davaları vesayet hukukundan ziyade esas olarak tazminat hukukuna ilişkin bir dava türü olduğundan, bu davalar ile, vesayet altındaki kişi nezdinde oluşan zararın meydana gelmesinde kusuru bulunan ilgililere devlet tarafından dava açılmak suretiyle devletin uğradığı zararın tazmin edilmesi amaçlanmıştır. Rücu davaları bu yönüyle devletin vesayete ilişkin sorumluluğunun şekli nitelikte olduğunu da kanıtlar mahiyetindedir.⁴¹⁸

Davanın niteliği gereği rücu davasında davacı taraf herhalükarda devlettir.⁴¹⁹ Bununla birlikte TMK m. 468/3 hükmünde; kusurlu davranışlarıyla zararın meydana gelmesine neden olan kişilerin, rücu davasında devlete karşı müteselsilen sorumlu oldukları öngörülmüştür. Devletin asli ve tali nitelikteki sorumluluğu çerçevesinde yaptığı ödemeler aynı zamanda rücu davasının davalısının belirlenmesini sağlamaktadır. Bu doğrultuda devletin asli nitelikte sorumlu olduğu ve vesayet

⁴¹⁵ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1419; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 477.

⁴¹⁶ Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 477.

⁴¹⁷ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 536; Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1420; Ayrıca sorumluluk davasının Adalet Bakanlığı'na karşı açılabilmesine ilişkin görüş için bkz: Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRİSOY 2010, age. s. 817, 818.

⁴¹⁸ Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age.s. 1585.

⁴¹⁹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 537.

dairelerinin kusurlu eylemlerinden kaynaklanan rücu davalarında davalı taraf vesayet dairesinde görevli olan hakimler olmaktadır; devletin tali nitelikteki sorumluluğu kapsamında kalan ve esas itibariyle vasi, kayyım veya yasal danışmanın neden olduğu zararın tazmin edilemeyen kısmının devlet tarafından tazmin edildiği durumlarda davalı taraf vasi, kayyım yahut yasal danışman olmaktadır.⁴²⁰

3.3.4.3 Zamanaşımı

Vesayet hukukundan kaynaklı sorumluluk davalarında iki farklı zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu doğrultuda ilk olarak TMK m. 492 hükmünde olağan zamanaşımı düzenlenmiştir. Kanun koyucu TMK m. 492/1'de ilk olarak zarardan sorumlu olan vasi ve kayyım karşı açılacak tazminat davasının, kesin hesabın tebliğini takip eden bir yıllık süre içinde açılabileceğini düzenlemiştir. TMK m. 492/1'de yasal danışmanlara özellikle yer verilmemiştir. Zira TMK sistematğinde yasal danışmanlar için hesap verme ve kesin hesap verme yükümlülüğü öngörülmemiştir. Bu bakımdan öğretide yasal danışmanlara karşı açılacak tazminat davalarında zamanaşımı süresinin TBK'da düzenlenen genel hükümlere tabi olacağı ifade edilmektedir.⁴²¹

Diğer taraftan TMK m. 492/2 hükmü uyarınca vasi, kayyım yahut yasal danışmanın neden oldukları zararın, zarara neden olan ilgililerince ödenemeyeceğinin anlaşıldığı, diğer bir ifadeyle devletin tali nitelikte sorumluluğunun söz konusu olduğu davalarda ise zamanaşımının zararın ödenemeyeceğinin anlaşıldığı tarih itibariyle başlayacağı öngörülmüştür. Hükümde düzenlenen tarih hususundaki muğlaklığa ilişkin olarak öğretide; vasi ve diğer vesayet organları hakkında borç ödemedi aciz vesikasının alındığı tarihin, zamanaşımının başlayacağı tarih olduğu ifade edilmektedir.⁴²² Bu halde de zamanaşımı süresi yine bir yıl olarak düzenlenmiştir.

TMK m. 492/3 hükmü uyarınca, zararın doğumuna vesayet dairelerinde görevli kişilerin neden olduğu, yani devletin asli sorumluluğunun söz konusu olduğu

⁴²⁰ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 537; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age.s. 1587.

⁴²¹ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 537; Ömer Uğur GENÇCAN 2019, age.s. 1587; ÖZTAN; s. 1421.

⁴²² Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1421; Mustafa DURAL, Tufan ÖĞÜZ ve Mustafa Alper GÜMÜŞ 2019, age. s. 478.

hallerde devlete karşı açılacak tazminat davalarında da zamanaşımı hususu TBK'daki genel düzenlemelere tabi olacaktır.

Olağan zamanaşımına ilişkin olarak TMK m. 492/4 hükmünde ise; devletin vasi, kayyım, yasal danışman veya vesayet dairelerinin görevlilerine karşı açacağı rücu davalarında, rücu hakkının doğduğu tarihten itibaren başyılan bir yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür.

Son olarak TMK m. 493 hükmünde ise vesayet hukukundan kaynaklanan tazminat davaları için olağanüstü zamanaşımı sürelerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda TMK m. 493 hükmü uyarınca, TMK m. 492'de öngörülen zamanaşımı sürelerinin dolmuş olmasına rağmen, olağan zamanaşımı süresi başlamadan önce, zararın doğumuna neden olan ilgililerce bilinmesi veya anlaşılması mümkün olmayan hesap hatası ya da aynı minvalde öngörülemeyen nedene dayanan sorumluluğa ilişkin tazminat davaları; hesap hatasının veya sorumluluk nedeninin öğrenilmesinden itibaren bir yıl ve herhalükarda kesin hesabın tebliğinden itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğramaktadır.⁴²³

3.3.4.4 Alacağın Niteliği

Kanun koyucu vesayet altındaki kişinin uğradığı zararlardan dolayı tazmin alacaklarının hukuki mahiyetine ilişkin olarak TMK m. 494 hükmünde ayrı bir düzenlemeye yer vermiş ve koruma altındaki kişinin vasi veya devlete karşı alacaklarının imtiyazlı alacaklar olduğu düzenlenmiştir.

Vesayet altındaki kişinin malvarlığından vasiye veya kayyım ya da devlete geçen alacaklara ek olarak, yine vasiye veya kayyım yahut devlete karşı vesayet hukuku kapsamında açılan sorumluluk davaları sonucunda hükmedilen tazminat alacaklarının da; vesayet altındaki kişinin vasi ve devlete karşı alacağı kavramının kapsamında kaldığı ifade edilmektedir.⁴²⁴

Kanun koyucu anılan düzenlemeyle; vesayet koruması altında bulunan kişinin vesayet organlarından yahut devletten olan alacaklarını, diğer kişilerin alacaklarından önde tutmuş ve koruma altındaki kişilere söz konusu alacaklarını öncelikle tahsil

⁴²³ Bilge ÖZTAN 2015, age. s. 1421; Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜR SOY 2010, age. s. 821.

⁴²⁴ Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜR SOY 2010, age. s. 821.

edebilme imkanı ve kabiliyeti vermiştir.⁴²⁵ Ayrıca vesayet koruması altındaki kişinin imtiyazlı alacağı, imtiyazlı alacaklara ilişkin olarak diğer kanunlarda öngörülen hukuki korumalardan da aynı şekilde yararlanmaktadır.⁴²⁶

⁴²⁵ Turgut AKINTÜRK ve Derya ATEŞ 2020, age. s. 537.

⁴²⁶ Ekrem YILDIZ ve Serkan GÜRSOY 2010, age. s. 821.

SONUÇ

4721 sayılı TMK'nın vesayet korumasına ilişkin öngördüğü kazuistik düzenlemelere karşın, uygulamada vesayet makamı olarak görevli bulunan Sulh Hukuk Mahkemeleri'nin vesayet tedbirlerine ilişkin kararların denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemeleri tarafından incelenerek karara bağlandığı hususu nazara alındığında; vesayet makamının kararlarının büyük çoğunluğunun istinaf ve temyiz incelemesinden geçmemesi nedeniyle vesayet hukukuna ilişkin yüksek yargı içtihatları yetersiz kalmaktadır. Anılan nedenle pratikte vesayet hukukuna ilişkin uygulama birliğinden söz edebilmek de mümkün olmamaktadır. Nitekim vesayet hukukuna ilişkin olarak TMK'da vasinin görevlerine ilişkin olarak ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiş olmasına rağmen, vasinin hukuki sorumluluğunun da özünü oluşturan vasinin görevlerine dair düzenlemelerin pratik uygulamasından söz edebilmek mümkün değildir. Hatta vasinin en temel görevi olarak nitelendirilebilecek defter tutma yükümlülüğünün dahi pratik uygulamada bir karşılığı bulunmamaktadır.

Uygulamada vesayet hukukunun ana unsuru olan vasi, vesayet koruması altındaki kişinin ekonomik anlamda işlerini yürütmekle görevli olan ve koruma altındaki kişinin sınırlı şekilde temsilini sağlayan ve genel olarak koruma altındaki kişiyle akrabalık bağı bulunan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Vesayet koruması altında bulunan kişi ile vasi arasındaki anılan organik bağdan ötürü, vesayet görevinin icrası sırasında yaşanan bir olumsuzluk nedeniyle vesayet altındaki kişinin haklarının muhtel olduğu durumlarda dahi vasinin sorumluluğuna başvuru söz konusu olmamaktadır. Bu doğrultuda vesayet altında bulunan korunmaya muhtaç kişinin haklarının yegane teminatının devletin sorumluluğu olduğunu ifade etmek de mümkündür. Diğer bir ifadeyle vesayet dairelerinin kusurlarından kaynaklı olarak korunan kişi nezdinde tazmini gereken bir zarar oluşması halinde, bu zararın devletin asli sorumluluğu çerçevesinde tazmin edilmesi hususu, vesayet hukukundaki en etkin hukuki sorumluluk türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devletin nihai teminatçı konumu dikkate alındığında, vesayet kurumuna ilişkin detaylı düzenlemelere ek olarak, kanun koyucu tarafından vesayet kurumunun işleyişine yönelik yasal düzenlemeler yapılması da gerekmektedir. Bu surette vesayet kamusal niteliği de nazara alınarak, vesayet işlerinin Adalet Bakanlığı bünyesinde teşkilatlandırılacak bir birim nezdinde yürütülmesi düşünülebilecektir. Vesayet kurumunun en önemli süjesi olan vasinin bir kamu memurluğu olarak kabul edilmesi ve bunu müteakip vasilik görevinin yalnızca Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulacak ilgili birim tarafından akredite edilmiş kişiler ve kurumlar tarafından yürütülmesi, vesayet kurumunun etkinliğinin artırılmasına hizmet edecektir. Nitekim bu sayede vasinin, halihazırda uygulamada var olan vasi ile vesayet koruması altında bulunan kişi arasındaki organik bağdan münezzeş şekilde eylemlerinden sorumlu tutulması mümkün olacak ve devletin tali nitelikte olması gereken sorumluluğu da bu şekilde etkinlik kazanabilecektir.

Ayrıca vasinin sorumluluğunun artırılması vesayet koruması altındaki kişinin menfaatlerinin de daha etkili şekilde korunmasına hizmet edecektir. Nitekim uygulamada ilgililer ekseriyetle vesayet altındaki kişilerin malvarlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisine sahip olma gayesiyle bu göreve aday olmaktadır. Kanunda yer alan detaylı düzenlemelere karşın, defter tutma ve malvarlığına ilişkin diğer koruyucu önlemlerin uygulamada bir karşılığının bulunmamasından ötürü, vasiler yalnızca tasarruf noktasında yetkili hale gelmektedirler. Dolayısıyla kanunun amaçladığından farklı olarak, vesayet altındaki kişilerin malvarlığı değerleri üzerinde vasinin vicdanı dışında herhangi bir koruyucu önlem bulunmamaktadır. Bu husus da nazara alındığında, vasiliğin tıpkı arabuluculukta olduğu gibi, belli şekilde akredite edilmiş profesyonel kişiler veya kurumlar eliyle icrası, vesayet altındaki kişilerin etkili bir biçimde korunmasına da hizmet edebilecektir.

KAYNAKÇA

- ACAR UMUT Ayşe (2020), *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu*; Seçkin Yayınevi, Ankara.
- AÇIKGÖZ Aslı (2017), *Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- AKÇAAL Mehmet (2018),“İsviçre Medenî Kanunu’na Göre Kayyımlik Türleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, Sayfa: 63-87.
- AKINTÜRK Turgut ve ATEŞ Derya (2020), *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*; Cilt: II, 22. Baskı, Beta Basım, İstanbul.
- AYGÜL Musa (2012), “Yabancı Mahkemeden Verilen Vesayet Kararlarının Tanınması (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Bir Kararının Değerlendirilmesi)”, *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012, Sayfa: 135-160.
- DEMİR GÖKYAYLA Cemile (2011), “Milletlerarası Özel Hukukta Vesayet”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, İstanbul, Sayfa: 403-427.
- DEVELLİOĞLU Ferit (1982), *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara.
- DİNÇ Hakkı (2014), “Vesayet Kararı ve Özellikleri”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Ankara, Sayfa: 57-77.
- DURAL Mustafa ve OĞUZMAN Kemal (1998), *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- DURAL Mustafa, ÖĞÜZ Tufan ve GÜMÜŞ Mustafa Alper (2019), *Türk Özel Hukuku*, Cilt: III, *Aile Hukuku*, 14. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ELÇİN Doğa (2018), “Vesâyet ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine veya Sona Ermesine ve Vesâyetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin

- Milletlerarası Yetkisi ve Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 67, Sayı: 2, Ankara, Sayfa: 279-355.
- EM Ali (2020), *Vesayet Hukuku ve Davaları*, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- ERDEM Mehmet (2017), “Vasinin Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi Aşamasında Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, İstanbul 2017, Sayfa: 189-218.
- ERTÜRK Fatih (2010), *Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- GENÇCAN Ömer Uğur (2019), *Vasi-Kayım Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri*, 3. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper (2005), “Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, İstanbul, Sayfa: 189-228.
- GÜNEŞ CEYLAN Selda (2004), *Roma Hukukundan Günümüze Velayet-Vesayet Kavramı*, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- HATEMİ Hüseyin (2019), *Aile Hukuku*, 7. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- KAPLAN İbrahim (2018), “İsviçre Medeni Kanunu’nun (ZGB’nin) Yetişkinlerin Korunmasına İlişkin Yeni Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt: 31, Sayı: 137, Ankara, Sayfa: 375-404.
- KESKİN Dilşad (2014), “Ergin Kısıtlı Üzerindeki Velâyet Hakkı (Uzatılmış Velâyet)”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 2, Kayseri, Sayfa: 27-60.
- KILIÇOĞLU Ahmet M. (2019), *Aile Hukuku*, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- KOÇ Nevzat (2005), "Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. İrfan BAŞTUĞ Anısına Armağan, Cilt:7, Özel Sayı, İzmir 2005, Sayfa: 99-120.
- İMAMOĞLU S. Hülya (2005), “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 446)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 54, Sayı: 4, Ankara, Sayfa: 299-342.
- ÖZMEN İsmail (2004), *Vesayet Hukuku Davaları*, 3. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara.

- ÖZUĞUR Ali İhsan (2016), *Velayet, Vesayet, Soybağı, Evlat Edinme Hukuk Diğer Eşit, Rıza ve Onayına Bağlı İşlemler*, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- ÖZTAN Bilge (2015), *Aile Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- ÖZTÜRK Gülay (2017), “Vesayet Kurumunda Velayet Hükümlerinin Uygulanması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 12, Ankara, Sayfa: 17-24.
- ŞENER Esat (1996), *Velayet ve Vesayet Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- TAŞKIN Feyzullah (2002), *Vesayet Organlarını Görev ve Sorumlulukları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- TEKİNAY Selahattin Sulhi (1990), *Türk Aile Hukuku*, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- USLU Feyzullah (1941), *Vesayet, Prensipler-Doktorin-Kazai İçtihat*, Anadolu Matbaası.
- YETİK Nurten (2007), *Nüfus Velayet Vesayet Nafaka*, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara.
- YILDIZ Ekrem ve GÜRSOY Serkan (2010), *Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları*; Vedat Kitapçılık, İstanbul.